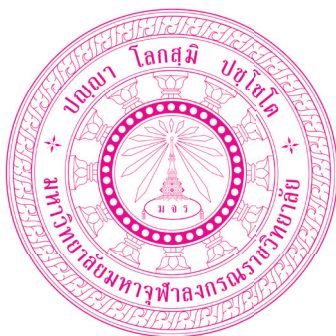

คู่มือการศึกษาพระอภิธรรม

ตามหลักสูตรอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

อุปถัมภ์การจัดทำโดย

โครงการส่งเสริมการศึกษาพระอภิธรรมไทย (คสอท.)

ประธานที่ปรึกษา

พระมหาไพโรจน์ ญาณกุสโล ป.ธ.๙

ผู้อำนวยการอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มจร

อธิธรรมโชติกะวิทยาลัย

สำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการสังคม
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ณ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร
เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

คู่มือการศึกษาพระอภิธรรม ตามหลักสูตรอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พิมพ์ครั้งแรก : มกราคม ๒๕๖๗ จำนวน ๙,๐๐๐ เล่ม
เพื่อมอบให้นักศึกษาพระอภิธรรมทุกคนใช้เป็นคู่มือประกอบการเรียนตลอดหลักสูตร
และมอบให้ผู้สมัครเรียนใหม่ สำหรับสำนักเรียนพระอภิธรรมทุกแห่งทั่วประเทศ

ที่ปรึกษา : พระมหาไพโรจน์ ญาณกุสโล ป.ธ.๙ ประธานที่ปรึกษา
พระมหาชัยวุฒิ ขยวฑฺโฒ พระอาจารย์บัณฑิต ญาณธโร
อาจารย์จำรูญ ธรรมดา คุณปรางค์มาศ นิตติธรรม
คุณศรชัย ขยาภิวัฒน์ ดร.ประชา แสงทองสุข
คุณศักดิ์พงศ์ อัครจิตรานนท์ คุณอวิกา ก่อตระกูล
คุณยุพิน จิระไชยเชื้อนขันธ รศ.นพ.สำเริง รางแดง

จัดทำโดย : คณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาพระอภิธรรมไทย (คสอท.)

คณะทำงาน

รวบรวมเรียบเรียง : คุณกนกพร คุณชัยเจริญกุล

พิสูจน์อักษร : คุณสุชาดา อมรพิทักษ์พันธ์

ประสานงานและปกิณกะ : คุณรุ่งกานต์ ประเสริฐช่วง • คุณชัชพร มีสุขเสมอ

จัดส่งหน่วยบริการและสนับสนุนงาน :

คุณวันชัย มนัสวิงษ์	• คุณอุษณีย์ บุญคุณศักดิ์
คุณมาลัย ว่องวัฒนโรจน์	• คุณฉวีวรรณ ศรีโยธี
คุณกิตติธร เริ่มอรุณรอง	• คุณปทุมณา คุณติลลภุญเขต
คุณจตุพร ธโนปจัย	• คุณฐิตารีย์ นิธิชนไมตรี
คุณทิพวรรณ บานชื่น	• คุณปรีดา ขุนฤทธิ์
คุณณริตา ภูมิทองรุ่งเรือง	• คุณเปรมจิตร์ อินทร์ักษ์
คุณนันทนิตย์ ศาสตราวหา	• นาวาตรี นิธิวัชร มงคลอริยางค์
คุณเพ็ญศรี ธิมานนตรี	• คุณสุรินทร์ ชันทอง
คุณศักรย์ศรณ์ หอมเดชนะกุล	• คุณสิริระพี สิริกรศรีนาคนแก้ว
คุณสุดารัตน์ อมรพิทักษ์พันธ์	• คุณก่อกพงษ์ อมรพิทักษ์พันธ์
คุณสุเทพ งามตระการ	• คุณนรินทร์ จันทา

เจ้าของ : อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย สำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการสังคม
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
โทรศัพท์ ๐-๒๒๒๔-๓๘๔๓, โทรสาร ๐-๒๒๒๓-๖๑๐๑

พิมพ์ที่ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ประยูรสาส์นไทย การพิมพ์
๔๔/๑๓๒ ถนนก้านน้มน้ำมัน ซอย ๓๖ แขวงบางขุนเทียน เขตจอมทอง
กรุงเทพฯ ๑๐๑๕๐ โทร. ๐๒-๘๐๒-๐๓๗๙, ๐๘๑-๕๖๖-๒๕๔๐

สารบัญ

หน้า

๑. คำอนุโมทนา และบันทึกความเป็นมาของโครงการส่งเสริมการศึกษาพระอภิธรรมไทย	
พระมหาไพโรจน์ ญาณกุสโล ป.ธ.๙ ผู้อำนวยการอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มจร	๑
๒. ประวัติสังเขป พระมหาไพโรจน์ ญาณกุสโล ป.ธ.๙ ผู้อำนวยการอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มจร.....	๕
๓. ทำเนียบผู้อำนวยการ - รองผู้อำนวยการ อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มจร	๘
๔. ภาพจิตรกรรมฝาผนังสมัยกรุงรัตนโกสินทร์	
พระพุทธเจ้าทรงแสดงพระอภิธรรมโปรดพระพุทธมารดาแล้วเสด็จลงจากดาวดึงส์	๙
๕. ความเป็นมาแห่งการแสดงพระอภิธรรม	๑๐
๖. บันทึกความเป็นมาของการศึกษาพระอภิธรรมในประเทศไทย	
สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) บวรพราหมณ์แห่งอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย	๑๔
๗. ชีวิตประวัติสังเขปของ เจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร)	๑๘
๘. บันทึกความเป็นมาของการจัดวางหลักสูตรการศึกษาพระอภิธรรมของอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย	
พระสัทธัมมโชติกะ ธัมมาจริยะ ปริมาจารย์แห่งอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย	๒๐
๙. ชีวิตประวัติสังเขปของ พระสัทธัมมโชติกะ ธัมมาจริยะ	๒๗
๑๐. ข้อบังคับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	
ว่าด้วยการจัดการศึกษาและการบริหารอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๕๐	๒๙
๑๑. ประกาศมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่อง เทียบความรู้.....	๓๖
๑๒. ประวัติความเป็นมา และ หลักสูตรการศึกษา	
อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	๓๗
๑๓. หลักสูตรประกาศนียบัตรมัธยมอาชีวศึกษาระดับเอก เทียบเท่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	๔๒
๑๔. หลักสูตรประกาศนียบัตรอภิธรรมบัณฑิต เทียบเท่าปริญญาตรี	๕๐
๑๕. อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย และ หน่วยบริการอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย	๕๘
๑๖. สถานที่ตั้งของอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย และ หน่วยบริการอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย	๖๔
๑๗. แผนภาพข้อมูลประกอบการศึกษาพระอภิธรรม	๖๕
(๑) ปรมัตถธรรม ๔	๖๖
(๒) วัฏฏสงสาร ๓๑ ภูมิ (สถานที่แห่งการเวียนว่ายตายเกิด).....	๖๗
(๓) สัมปโยคenary	๖๘
(๔) สังคหณัย	๖๙
(๕) ตฤณมยิสสกันย	๗๐

(๖) แสดงการสงเคราะห์จิต โดย เวทนา เหตุ กิจ ทวาร อารมณ์ วัตถุ.....	๗๑
(๗) กิจจสังคหะ	๗๒
(๘) จิตปรมัตถ์ ๘๙/๑๒๑ แบ่งเป็น ๙ เกทนัย.....	๗๓
(๙) วิธีจิต.....	๗๔
(๑๐) มรณาสันนวิธี.....	๗๕
(๑๑) จำแนก กามขวน ๒๙ และภวังคจิต ๑๙ โดย บุคคลและภูมิ.....	๗๖
(๑๒) จำแนก ภวังคจิต ๑๙ โดย บุคคลและภูมิ.....	๗๗
(๑๓) วัฏฏสงสาร ๓๑ ภูมิ ปฏิสนธิจิต ๑๙, จิตที่เกิดขึ้น (มีได้) ในภูมิต่าง ๆ	๗๘
(๑๔) ปฏิจจสมุปบาท [องค์ ๑๒, กาล (อัทธา) ๓, วัฏฏะ ๓, สังขเป ๔, อาการ ๒๐ สนธิ ๓, มूल ๒ และ ภวจักร ๒]	๗๙
(๑๕) สรุพอุปมาในปัจจุบัน ๒๔.....	๘๐
๑๘. โครงการส่งเสริมการศึกษาพระอภิธรรมไทย (คสอท.)	๘๔
๑๙. รายนามผู้อุปถัมภ์โครงการส่งเสริมการศึกษาพระอภิธรรมไทย (คสอท.)	๘๘
๒๐. สรุปงบการเงินโครงการส่งเสริมการศึกษาพระอภิธรรมไทย (คสอท.).....	๙๑

คำอนุโมทนา

พระมหาไพโรจน์ ญาณกุสโล ป.ธ.๙

ผู้อำนวยการอธิธรรมโชติกะวิทยาลัย

บันทึกความเป็นมาของโครงการส่งเสริมการศึกษาพระอภิธรรมไทย (คสอท.) ที่มาของการจัดทำ
คู่มือการศึกษาพระอภิธรรม และคำอนุโมทนา โดยพระมหาไพโรจน์ ญาณกุสโล ป.ธ.๙^๑

ด้วยความที่อยู่ในวงการอธิธรรมมานาน คือตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๐ แม้เคยคิดที่จะออกจากอธิธรรม
เมื่อปี ๒๕๖๔ ประมาณเดือนสิงหาคมด้วยเหตุผลไม่สะดวกในเรื่องงานบริหารทั้ง ๆ ที่ไม่ได้รู้ว่าเดือนตุลาคม
วันที่ ๑ ของปีเดียวกันผู้ใหญ่จะให้มาเป็นผู้อำนวยการอธิธรรมโชติกะวิทยาลัย แต่หลังจากที่เป็นผู้อำนวยการ ฯ
หรือทำหน้าที่ผู้อำนวยการ ฯ แล้วตรงกับคำที่พูดบ่อย ๆ ว่าเป็นหัวหน้าต้องนำหน้าอยู่ตลอด เป็นหัวหน้า
ต้องไม่หายหน้าไปไหน ก็เลยคิดอยู่ตลอดเวลา ณ ตำแหน่งที่เรายืน เราจะต้องมองอะไรบ้างที่เกี่ยวกับอธิธรรม
ด้วยประสบการณ์ ด้วยระยะเวลาที่อยู่ในวงการอธิธรรมมานาน คือสอนมาตั้งแต่ปี ๒๕๕๐ เป็นเจ้าหน้าที่
มาตั้งแต่ปี ๒๕๕๒ ก็มองเห็นอะไรหลาย ๆ อย่าง อันดับแรกก็คือ มองเห็นว่าการศึกษาพระอภิธรรม
ในประเทศไทยเรา โดยดูจากประวัติแล้วมีนักเรียนทั่วประเทศ ๑๐๑ แห่ง แต่ปัจจุบันเหลือไม่ถึงครึ่ง
เหลือประมาณ ๓๔ แห่งเท่านั้น แปลว่าหายไปเยอะเลยทีเดียว คำถามก็คือ หายไปเพราะอะไร ?
หนึ่ง หายไปเพราะคนเรียนน้อย สอง เพราะผู้สอนน้อย สาม เพราะสถานที่ที่เคยทำการสอนพระอภิธรรม
ไม่ได้รับการสนับสนุน โดยเฉพาะวัดต่าง ๆ ถ้าเปลี่ยนเจ้าอาวาส เปลี่ยนผู้นำคือ ถ้าผู้นำไม่เห็นด้วย ของเก่า
ก็ทำต่อไปไม่ได้ ก็เลยต้องหยุดชะงักไปในลักษณะนี้มีหลายสำนัก

ก็เลยต้องหาหนทางว่าเราจะทำอย่างไรได้บ้าง เพื่อให้สำนักเรียนเก่า ๆ ที่เคยมีประสบการณ์
ทำการสอนพระอภิธรรมมาแล้ว แม้จะดไปเลย หรือหยุดชั่วคราวก็ตาม ได้กลับมาดำเนินการสอน
พระอภิธรรมกันใหม่ สำนักที่ยังไม่เคยเปิดทำการเรียนการสอนอธิธรรมมาก่อน ก็ต้องหาช่องทาง
ให้เปิดการเรียนการสอนพระอภิธรรมให้ได้ และทางเราจะช่วยอะไรเขาบ้าง ซึ่งที่รู้ ๆ มาทางเราคือส่วนกลาง
เราไม่ได้สนับสนุนอะไรเขาเลย หนังสือเราก็ไม่เคยให้เขา อาจารย์สอนเราก็ไม่เคยส่งให้เขา ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ
เราก็ไม่ได้สนับสนุนเขาเลยแม้แต่ครั้งเดียว

^๑ ถอดอักษรจากบันทึกเสียงการประชุมคณะกรรมการโครงการส่งเสริมการศึกษาพระอภิธรรมไทย (คสอท.), ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๕

ก็เลยมีความคิดนี้อยู่ในใจ ประกอบกับอธิธรรมบัณฑิตรุ่นที่ ๕๗ จบและรับใบประกาศนียบัตร ฯ ในปีที่ข้าพเจ้าเป็นผู้อำนวยการอธิธรรมฯ พอดี และส่วนใหญ่ก็เรียนมากับข้าพเจ้าก็เลยพูดคุยกหรือเรื่องนี้นั้นได้ง่ายขึ้น พอพูดคุยกันบ่อย ๆ ก็เลยตกผลึกว่าเราควรมีโครงการแบบนี้ ประกอบกับเงินกองทุนของรุ่น ๕๗ ยังเหลืออีกพอสมควร ซึ่งเมื่อได้ตั้งโครงการนี้ขึ้นมาแล้วก็ตั้งใจอยากให้อธิธรรมบัณฑิตรุ่นถัด ๆ ไปได้เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการนี้ด้วย ไม่เช่นนั้นโครงการนี้ก็หยุดชะงักได้ และโครงการนี้ไม่ใช่โครงการของรุ่น ๕๗ แต่เป็นโครงการที่รุ่น ๕๗ เป็นรุ่นที่ก่อตั้งขึ้นมา รุ่นถัด ๆ ไปก็ควรมาร่วมด้วยช่วยกัน โดยการประสานงานกับ ผอ. โดยอาศัยว่าเรียนมากับ ผอ. และจะใช้วิธีบอกต่อ ๆ กันไปแบบรุ่นต่อรุ่น

หลัก ๆ ก็คือ ถ้าทางส่วนกลางเราสนับสนุนการศึกษาพระอภิธรรมไทย หรือ คสอท. ทำสิ่งนี้ได้สำเร็จ แม้จะยังเป็นช่วงการเริ่มต้น หรือเพียงแค่มอบถวายหนังสือหลักสูตรให้แก่หน่วยบริการ ๒๒ แห่งในเบื้องต้นก็ตาม แต่ข้าพเจ้าก็มองว่าสามารถเป็นปัจจัยในการที่จะทำให้หน่วยบริการโดยเฉพาะต่างจังหวัดมีกำลังใจมากยิ่งขึ้น ในการที่จะประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ผู้ที่ยังไม่ได้เรียนอธิธรรม หรือผู้ที่เรียนอยู่ก็ตาม โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายทางด้านหนังสือไม่ต้องมีแล้ว เมื่อมีโครงการนี้สนับสนุนแล้วทำให้ช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายทางด้านหนังสือของแต่ละหน่วยบริการได้มากทีเดียว ซึ่งคิดว่าหน่วยบริการทั้งหลายจะสามารถประชาสัมพันธ์ได้อย่างเต็มที่ว่าการศึกษาพระอภิธรรมนั้นนอกจากจะเรียนฟรีแล้ว หนังสือเราก็มีมอบให้ฟรีด้วย โดยโครงการส่งเสริมการศึกษาพระอภิธรรมไทย หรือ คสอท. ซึ่งเราก็ไม่ได้ต้องการจะให้มีชื่อเสียงอะไร แต่เราต้องการให้พระอภิธรรมไทยไปต่อเหมือนในอดีตที่เดินมาด้วยกันตั้ง ๑๐๑ แห่ง อยากให้กลับมายิ่งกว่าเดิมด้วยซ้ำ ซึ่งจะให้เพียงพูดประชาสัมพันธ์เท่านั้นคงไม่ได้ ต้องมีปัจจัยคือ ส่วนช่วยทำให้เขามีกำลังใจที่จะสอนพระอภิธรรมให้เป็นไปด้วยดีมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ พอเราพูดคุยกันก็เลยออกมาเป็นลักษณะนี้คือ มีการตั้งชื่อโครงการ ตั้งคณะกรรมการ พูดคุยกปรึกษาหารือกัน ประชุมกันแล้ว ได้มาซึ่งข้อตกลงว่าเราจะแจกเราจะถวายอะไรบ้าง ก็ขึ้น ก็แห่ง ก็เลยมองว่าโครงการนี้เป็นโครงการที่ไม่เคยมีมาก่อน เป็นโครงการแรกก็ว่าได้ แต่ถ้าเราช่วยกัน รุ่นน้องมาช่วยกันมาเสริมกันแบบนี้ เชื่อว่าจะเป็นกำลังใจสำคัญสำหรับหน่วยบริการอย่างแน่นอน สำหรับส่วนกลางเขาพอมีอยู่แล้วเราไม่ต้องช่วย และหน่วยบริการบางแห่งเขามีกำลังใจอยู่แล้ว เพราะผู้นำเป็นผู้สนับสนุนโดยตรง

พอเราพูดคุยกันถึงทิศทางไปด้วยกันแล้ว ประกอบกับทางรุ่น ๕๗ ยังมีเงินกองทุนเหลืออยู่และมาปรึกษาข้าพเจ้าว่า มีแนวคิดที่จะทำอะไรเกี่ยวกับการศึกษาพระอภิธรรม เลยเป็นที่มาทำให้เกิดโครงการส่งเสริมการศึกษาพระอภิธรรมไทย (คสอท.) นี้ขึ้นได้จริงในปี พ.ศ. ๒๕๖๕ ซึ่งเราก็พูดคุยกันมาตลอดเป็นระยะเวลาปีหนึ่งแล้ว ทั้งหมดทั้งมวลไม่ใช่เพื่อสิ่งอื่นใด แต่เพื่อให้พระอภิธรรมไทยเป็นไปได้ด้วยดี

ขออนุโมทนาสาธุกับคณะกรรมการโครงการส่งเสริมการศึกษาพระอภิธรรมไทย ต้องบอกว่า เป็นโครงการที่ดีเยี่ยม เราไม่ได้ต้องการผลประโยชน์ใด ๆ แต่เราต้องการร่วมด้วยช่วยกันสร้างเหตุสร้างปัจจัยในการขับเคลื่อนการศึกษาพระอภิธรรมไทยทั้งหมดให้เป็นไปได้ด้วยดีและได้อย่างต่อเนื่อง

เกี่ยวกับคู่มือการศึกษาพระอภิธรรมในเล่มนี้ จะมีประวัติความเป็นมาว่าอภิธรรมมาเกิดขึ้นในประเทศไทยได้อย่างไร ความจริงแล้วอภิธรรมมีอยู่ในทุกประเทศที่นับถือศาสนาพุทธ แต่ว่าการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมแทบจะไม่มี แม้มีก็ไม่ปรากฏชัดเจนในประวัติศาสตร์ พระเดชพระคุณสมเด็จพระพุทธาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) ได้นำเข้ามาสู่ประเทศไทยจากการที่ท่านไปปฏิบัติศาสนกิจที่ประเทศเมียนมา แล้วก็นิมนต์พระเถระผู้มีความรู้ความสามารถโดยเฉพาะทางด้านพระอภิธรรมก็คือ พระอาจารย์โชติกะ ของเรา (ชื่อจริงของท่านคือ พระอาจารย์โชติกะ ส่วนคำว่า “สัทธัมม” เรามาเติมเอาทีหลัง)

โดยก่อนหน้านั้นนั้นไม่มีการศึกษาพระอภิธรรมอย่างเป็นระบบและมีแบบแผนชัดเจน มาเริ่มต้นเมื่อพระเดชพระคุณสมเด็จพระอาจ ฯ ท่านนิมนต์พระเถระชาวเมียนมาเข้ามา และกว่าที่จะเกิดขึ้นได้จริงต้องฝ่าฟันกับความยากเข็ญมากมาย เช่น ถ้าเราลองสังเกตให้ดี จากตำราภาษาเมียนมาแปลมาเป็นภาษาไทยนั้น โดยเนื้อหาที่ยากอยู่แล้ว แล้วมาแปลเป็นภาษาไทยอีกโดยที่ไม่เคยมีมาก่อนก็ยิ่งยากขึ้นอีก และพระอาจารย์โชติกะท่านก็เพิ่งเข้ามาอยู่ในประเทศไทย ลองคิดว่าเพิ่งอยู่ในไทยปีแรก ๆ ความยากเข็ญที่จะแปลตำราหลักสูตรพระอภิธรรมจากภาษาเมียนมาเป็นภาษาไทย แล้วทำการเรียนการสอนกันมาตั้งแต่นั้นมาจนถึงทุกวันนี้ไม่ใช่เรื่องง่ายนะ ข้อมูลนี้ก็เป็นประวัติรวม ๆ ที่ในหนังสือคู่มือได้ระบุบอกไว้ และยังมีรายละเอียด เช่น ข้อบังคับของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร) ซึ่งอภิธรรมโชติกะวิทยาลัยเป็นหนึ่งในหน่วยงานของ มจร เราก็ต้องทำให้สอดคล้องกับข้อบังคับที่ระบุบอกไว้ นักศึกษาที่เรียนอภิธรรมก็จะได้ทราบ มีประกาศ มจร เรื่องเทียบความรู้ ระบุบอกไว้ว่าถ้าเรียนจบ หรือเป็นอภิธรรมบัณฑิตเทียบเท่าวุฒิปริญญาตรี และจบชั้นมัธยมศึกษาเอกเทียบเท่ามัธยมศึกษาตอนปลายของความรู้ทั่วไปหรือทางโลก มีข้อมูลหลักสูตรการศึกษาของแต่ละชั้นเรียน และยังได้รวบรวมข้อมูลหน่วยบริการของอภิธรรมโชติกะวิทยาลัยทั่วประเทศ พร้อมสถานที่ตั้ง และข้อมูลติดต่อรายละเอียด นอกจากนั้น ยังมีข้อมูลแผนภาพประกอบการศึกษาพระอภิธรรม ที่เป็นภาพรวมสำคัญ ๆ เช่น ปรมัตถธรรม ๔ วัฏฏสงสาร ๓๑ ภูมิ สัมปโยคณัยสังคหณัย วิถิจิต ปฏิจจสมุปบาท และสรุปอุปมาในปัจจุบัน ๒๔ เป็นต้น

ข้อมูลทั้งหมดที่อยู่ในเล่มนี้ ก่อนหน้านี้กระจัดกระจายอยู่ยังไม่ได้อยู่ในกระจัด หรือตะกร้าพอโครงการส่งเสริมการศึกษาพระอภิธรรมไทย หรือ คสอท. เกิดขึ้น เราเห็นว่าควรรวมข้อมูลสำคัญ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาพระอภิธรรมไว้ในหนังสือเล่มนี้เหมือนกับอดีตที่ผ่านมา คำสอนของพระพุทธเจ้าท่านสอนคนนั้นที่คนนี้ที่ ที่นั่นที่นี้ที่นี้ที่ยังไม่ได้มีการจัดเป็น “ปิฎก หรือตะกร้า” แต่หลังจากที่พระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพานไป ก็จัดมาเป็นปิฎกที่เรียกตามภาษาไทยว่า “ตะกร้า ๓ ตะกร้า” จัดเป็นหมวดหมู่เหมาะต่อการที่จะศึกษา แม้อนุชนคนรุ่นหลัง ๆ ทั้งหลายจะไม่ได้เกิดในช่วงที่พระพุทธเจ้ายังมีพระชนมายุอยู่แล้วได้สดับรับฟังพระธรรมเทศนา จากท่าน หรือจากสาวกในยุคนั้นด้วยตนเองก็ตาม แต่เราก็สามารถตามศึกษาจากปิฎก ๓ ปิฎก หรือตะกร้า ๓ ตะกร้าที่พระเถระในยุคก่อน ๆ ท่านทำสังคายนารวบรวมเอาไว้ในลักษณะเดียวกัน แม้นักศึกษาปัจจุบัน หรืออนาคตจะยังไม่ได้เคยได้เรียนอภิธรรม พอมาอ่านคู่มือพระอภิธรรม

เล่มนี้ที่รวบรวมรายละเอียดข้อมูลภาพรวมจุดสำคัญ ๆ มาไว้ในเล่มนี้ ก็จะพบว่ามิประโยชน์และสะดวกต่อการใช้งานมาก เป็นเหมือนแผนที่การศึกษาพระอภิธรรมแบบปึกหมุด

ดังนั้น ผู้ที่ได้รับหนังสือคู่มือการศึกษาพระอภิธรรมเล่มนี้จากโครงการส่งเสริมการศึกษาพระอภิธรรมไทย (คสอท.) แล้วนำไปอ่านภาพรวมดู คิดว่าผู้ที่ไม่เคยคิดเรียนมาก่อนคงต้องตัดสินใจเรียนทันที และจะเรียนให้จบอย่างแน่นนอนด้วยความตั้งใจจากที่เขามาอ่านรายละเอียดในหนังสือคู่มือการศึกษาพระอภิธรรมนี้ เพราะเป็นภาพรวมที่ดีมาก มีรายละเอียดที่เป็นภาพรวมจุดสำคัญ ๆ จึงมองว่าหนังสือฉบับนี้เป็นประโยชน์ทางด้านข้อมูลด้วย และเป็นประโยชน์ทางด้านการประชาสัมพันธ์ที่จะชวนให้คนมาเรียนได้มากยิ่งขึ้นด้วย ก็ต้องขออนุโมทนาสาธุกับโครงการส่งเสริมการศึกษาพระอภิธรรมไทย (คสอท.) และ ผู้ร่วมสนับสนุนทั้งหมด อีกครั้งหนึ่ง สาธุ สาธุ สาธุ

พ.ม.ไพโรจน์ น.

(พระมหาไพโรจน์ ญาณกุสโล ป.ธ.๙)

ผู้อำนวยการอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย

ประวัติสังเขป

พระมหาไพโรจน์ ญาณกุสโล ป.ธ.๙* ผู้อำนวยการอธิธรรมโชติกะวิทยาลัย มจร

พระอาจารย์มหาไพโรจน์ ญาณกุสโล (นิรัญรักษ์) ป.ธ.๙ ปัจจุบันดำรงตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการอธิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาส พระอารามหลวง วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ เจ้าคณะหมายเลข ๖ กรุงเทพมหานคร เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส วัดมหาปิฎกธรรมาราม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี เป็นผู้อำนวยการสถาบันเทปิกสุตีสืบพันธุ์ วัดพิชยญาติการามวรวิหาร กรุงเทพมหานคร และเป็นกองงานเลขานุการเจ้าคณะกรุงเทพมหานคร

ท่านเกิดวันอังคารที่ ๑๔ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๒ ณ ตำบลแก่ง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง บิดามารดาของท่านมีบุตรและธิดารวม ๙ คน ท่านเป็นคนหนึ่งที่ ๖ พ.ศ. ๒๕๒๕ บรรพชาเป็นสามเณรครั้งแรกเมื่ออายุ ๑๓ ปี ตามความประสงค์ของบิดาที่ต้องการให้ได้บวชเรียน ณ วัดบ้านค่าย อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง ในปีแรกของการบวชสอบได้นักธรรมตรี หลังจากนั้นปี พ.ศ. ๒๕๒๖ เดินทางไปศึกษาต่อที่วัดท่ามะโอ จังหวัดลำปาง เป็นลูกศิษย์ของพระอาจารย์ใหญ่วัดท่ามะโอ (พระอาจารย์ภักทนต์ธัมมานันทมหาเถระปรมาจารย์แห่งบาฬีใหญ่) และสอบได้นักธรรมโท นักธรรมเอก เปรียญธรรม ๑ - ๒ - ๓ ประโยค สำนักเรียนคณะจังหวัดลำปาง ตามลำดับ ในปี พ.ศ. ๒๕๒๙ สามเณรไพโรจน์สอบได้ประกาศนียบัตรบาลีชั้นสูง รุ่น ๕ ของวัดท่ามะโอ เป็นอันดับที่หนึ่ง และได้รับการแต่งตั้งให้เป็นอาจารย์สอนบาลีใหญ่ วิชาปทฺฐสัทธิน ณ วัดท่ามะโอ ปีเดียวกันนี้ในวัย ๑๗ ปี

หลังจากจบหลักสูตรประกาศนียบัตรบาลีชั้นสูงที่วัดท่ามะโอแล้ว สามเณรไพโรจน์มีความตั้งใจที่จะไปศึกษาพระปริยัติธรรมต่อที่ประเทศพม่า^๑ จึงเดินทางมาศึกษาต่อและบรรพชาครั้งที่สอง ณ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ กรุงเทพมหานคร เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๙ ในปีถัดมาสอบได้ เปรียญธรรม ๔ ประโยค สำนักเรียนวัดมหาธาตุฯ และปีพ.ศ. ๒๕๓๐ นี้เองเป็นปีที่สำคัญของชีวิต เมื่อเจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) ได้ให้การสนับสนุนพระภิกษุและสามเณรจำนวน ๔ รูป^๒ ในสังกัดวัดมหาธาตุฯ ส่งไป

* ประวัติสังเขปของพระมหาไพโรจน์ ญาณกุสโล ป.ธ.๙ เรียบเรียงโดย คณะทำงานคู่มือการศึกษาพระอธิธรรม ตามหลักสูตรอธิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โครงการส่งเสริมการศึกษาพระอธิธรรมไทย (คสอท.)

^๑ พม่า หรือ เมียนมา (อังกฤษ: Myanmar) มีชื่อทางการว่า สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา (อังกฤษ: Republic of the Union of Myanmar) ตามประกาศสำนักงานราชบัณฑิตยสภา เรื่อง กำหนดชื่อประเทศ ดินแดน เขตการปกครอง และเมืองหลวง ประกาศ ณ วันที่ ๒๙ มิถุนายน ๒๕๖๕

^๒ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๐ เจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) ได้ส่งพระภิกษุและสามเณรจำนวน ๔ รูปไปศึกษาวิชาการศาสนาในประเทศเมียนมา ๑.พระสว่าง ดิกขวิโร ๒.พระมหาประนอม ธมมาลงกาโร ๓. สามเณรจัญญู ธรรมดา ๔. สามเณรไพโรจน์ นิรัญรักษ์

ศึกษาวิชาการศาสนาในประเทศพม่า โดยปรารถนาให้ศึกษาภาษาบาลีแบบพม่า เรียนภาษาบาลีและภาษาพม่าให้คล่องแคล่วเพื่อกลับมาทำประโยชน์แก่การศึกษาในเมืองไทย สามเณรโพโรจน์เป็นหนึ่งในศาสนทายาทรุ่นสุดท้าย ภายใต้การกำกับ ส่งเสริมสนับสนุนของเจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) ซึ่งได้มอบหมายให้ พระครูวรปัญญาคุณ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุฯ เจ้าคณะหมายเลข ๒๕ (รูปปัจจุบัน) เป็นผู้ดูแล โดยได้รับทุนการศึกษาสนับสนุนจากมูลนิธิแปดหมื่นสี่พันพระธรรมจรรย์ในการไปศึกษาต่อ ณ ประเทศพม่า

ปี พ.ศ. ๒๕๓๐ สามเณรโพโรจน์ ได้เข้าศึกษาพระปริยัติธรรมที่ วัดติปิฎกมหาคันธาโหย่ง กรุงย่างกุ้ง ประเทศพม่า ภายใต้การดูแลของพระอาจารย์ภักทันทะ สุมังคลาลังการะ ผู้เป็นเจ้าอาวาสและเป็นพระเถระผู้ทรงพระไตรปิฎกรูปที่ ๔ (จตุตถะ ติปิฎกเถระ) ต่อมาจึงได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุ เมื่อวันที่ ๒๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๒ ณ พัทธสีมาวัดติปิฎกมหาคันธาโหย่ง กรุงย่างกุ้ง และในปีเดียวกันได้กลับมาทำพิธีอุปสมบทอีกครั้งที่วัดบ้านค่าย ท่านได้เล่าเรียนศึกษาพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา และพระธรรมสายพระอภิธรรม ด้วยภาษาบาลีและภาษาพม่า ที่ประเทศพม่า จนสำเร็จการศึกษาชั้นสูงตามระบบการศึกษาสงฆ์ หลักสูตรของรัฐบาลพม่า ดังนี้

พ.ศ. ๒๕๓๑ - ๒๕๓๔ สอบได้ประกาศนียบัตรชั้นอะเฉ่ปยุมูลตัน ชั้นปถมะแห่งตัน ชั้นปถมะลัตตัน ชั้นปถมะจิตัน ตามลำดับ ซึ่งเป็นการสอบด้วยภาษาบาลี โดยสามารถได้เป็นอันดับ ๒ ของอำเภอมะหยันกุน กรุงย่างกุ้ง ในชั้นอะเฉ่ปยุมูลตัน และเป็นอันดับ ๑ ในชั้นปถมะแห่งตันและชั้นปถมะลัตตัน

พ.ศ. ๒๕๓๗ สอบได้ปริญญาบัตร สาสนะธะชะธัมมาจริยะ (เทียบเท่าปริญญาตรี)

พ.ศ. ๒๕๔๐ สอบได้ปริญญาบัตร อุภโตวิกังคธะระ (ท่องจำปากเปล่า พระวินัยปิฎก อุภโตวิกังค จำนวน ๓ เล่มแรก จาก ๘ เล่ม)

พ.ศ. ๒๕๔๓ สอบได้ปริญญาบัตร อุภโตวิกังคโกวิทะ (สอบข้อเขียนพระวินัยปิฎก อุภโตวิกังค พระบาลี จำนวน ๓ เล่มแรก จาก ๘ เล่ม พร้อมทั้ง อรรถกถา ฎีกาพระวินัย)

พ.ศ. ๒๕๕๐ สอบได้ปริญญาบัตร สาสนะธะชะธัมมาจริยะ วินยปาฬิปารคุ (พระวินัยปิฎก ๔ คัมภีร์ [๗ เล่มหลัง] ซึ่งคำถามคำตอบเป็นภาษาบาลีล้วน)

(จวบจนวันนี้ พระอาจารย์มหาโพโรจน์ ญาณกุสโล ยังคงครองสถิติเป็นรูปแรกและรูปเดียวในบรรดาพระภิกษุสามเณรชาวต่างชาติที่ทำการศึกษา ณ สหภาพเมียนมา ที่ได้รับปริญญาบัตร อุภโตวิกังคธะระ อุภโตวิกังคโกวิทะ และสาสนะธะชะธัมมาจริยะ วินยปาฬิปารคุ)

ขณะจำพรรษาอยู่ที่ประเทศพม่า นอกจากการศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมแล้ว ท่านยังเป็นอาจารย์สอนพระอภิธรรมและบาลีใหญ่ ที่วัดติปิฎกมหาคันธาโหย่ง กรุงย่างกุ้ง เป็นเวลารวม ๑๓ ปี ในปี พ.ศ. ๒๕๓๘ - ๒๕๔๓ ได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาส และยังได้รับแต่งตั้งให้เป็นกรรมการออกข้อสอบบาลีชั้นสูง ประจำกรุงย่างกุ้ง ในปี พ.ศ. ๒๕๔๒ - ๒๕๔๓ อีกด้วย ท่านได้ใช้ชีวิตในการศึกษาและเป็นอาจารย์สอนพระปริยัติธรรมที่ประเทศพม่า รวมระยะเวลาจนถึง ๑๘ ปีเต็ม

ในปี พ.ศ. ๒๕๔๘ พระอาจารย์มหาไพโรจน์ ญาณกุสโล เดินทางกลับสู่ประเทศไทยอย่างถาวร และเริ่มทำงานเพื่อพระพุทธศาสนาทั้งด้านคันถธุระและวิปัสสนาธุระ แม้ว่าจะจบการศึกษาบาลีชั้นสูง และเป็นผู้เชี่ยวชาญบาลีใหญ่ก็ตาม ท่านก็ไม่ละทิ้งการศึกษาบาลีสนามหลวงของประเทศไทย จึงเข้าสอบ และได้เปรียญธรรม ๕ ประโยค ในปี พ.ศ. ๒๕๔๘ จนกระทั่งในปี พ.ศ. ๒๕๖๑ ท่านก็สามารถสอบได้เปรียญธรรม ๙ ประโยค สังกัดสำนักเรียนวัดมหาธาตุฯ ได้ในที่สุด ส่วนงานด้านการศึกษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้น นับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๘ ที่ได้กลับมาอยู่ในประเทศไทย ท่านก็เริ่มทำงานทันที โดยเริ่มจากเป็นอาจารย์สอนบาลีพระไตรปิฎก คณะ ๒๕ วัดมหาธาตุฯ เป็นอาจารย์สอนอิทธิธรรม และวินยปิฎกบาลีอรรถกถาฎีกา วัดจากแดง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ จนถึงปี พ.ศ. ๒๕๕๔ จากนั้นในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ เป็นประธานโครงการเตปิฎกสุเทสึบัณฑิต ผู้อำนวยการและอาจารย์สอนประจำสถาบันเตปิฎกสุเทสึบัณฑิต วัดพิชยญาติการามวรวิหาร กรุงเทพมหานคร มาจนถึงปัจจุบัน

พระอาจารย์มหาไพโรจน์ ญาณกุสโล เริ่มต้นการทำงานที่อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๐ โดยเป็นอาจารย์พิเศษชั้นมหาอภิธรรมิกะโท มาจนถึงปัจจุบัน ส่วนการทำงานให้กับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นั้น เริ่มต้นจาก ได้รับบรรจุเป็นเจ้าหน้าที่ธุรการเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๒ ต่อมาปี พ.ศ. ๒๕๕๙ เป็นนักวิชาการศึกษา จนกระทั่งเมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๔ ท่านได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้อำนวยการอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย นับเป็นผู้อำนวยการรูปที่ ๖ ตั้งแต่ก่อตั้งอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย ขึ้นที่วัดมหาธาตุฯ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๑ เป็นต้นมา นอกจากงานสอนพระอภิธรรมแล้ว ท่านยังมีงานสอนบาลี วิชาแปลไทยเป็นมคธ, แปลมคธเป็นไทย ที่วัดมหาธาตุฯ โดยเป็นครูบาลีประจำประโยค ป.ธ.๕ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๕- ๒๕๖๐ และเป็นครูบาลีประจำประโยค ป.ธ.๙ วิชาแปลมคธเป็นไทย (แปลพระอภิธรรม) ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๖๑ จนถึงปัจจุบัน

ด้วยการเป็นที่ยอมรับในความสามารถ ความชำนาญด้านภาษาบาลีและภาษาพม่า และเป็นอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญสอนวิชาบาลีใหญ่ พระไตรปิฎก โดยเฉพาะพระอภิธรรมมาอย่างยาวนาน พระอาจารย์มหาไพโรจน์ ญาณกุสโล จึงได้รับเชิญเป็นอาจารย์พิเศษ เป็นผู้บรรยายธรรม ให้กับองค์กรทางพระพุทธศาสนาหลายแห่งอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด อาทิ พุทธสมาคมแห่งประเทศไทย, ยวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์, ชุมนุมพุทธธรรม งานคุณธรรมและจริยธรรม คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล, กลุ่มธรรมสรณมรณัม กระทรวงต่างประเทศ และ รายการเสียงธรรมจากอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อีกทั้ง ยังเป็นประธานโครงการเตปิฎกสุเทสึบัณฑิต ผู้อำนวยการและอาจารย์ประจำสถาบันเตปิฎกสุเทสึบัณฑิต วัดพิชยญาติการามวรวิหาร เป็นกรรมการโครงการจัดสร้างพระไตรปิฎกนิสสยะ นอกจากนี้ ท่านยังได้รับเชิญเป็นล่ามภาษาพม่า - ไทย - บาลี และ บรรยายธรรม ๒ ภาษา ไทย - พม่า ในงานสำคัญต่าง ๆ อยู่เสมอ

ทำเนียบผู้อำนวยการ - รองผู้อำนวยการ
อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๑๑ - ๒๕๑๙	พระธรรมปัญญาบดี (สวัสดิ กิตติสารเถร) พระพิมลธรรม (อาจ อาสภเถร)* พระเทพสิทธิมนี (โชดก ญาณสิทธิเถร ป.ธ.๙)** พระครูสังวรสมาธิวัตร (ประเดิม โกมล)	ประธานอำนวยการ ประธานอำนวยการ เลขาธิการ ผู้จัดการ
	พระอาจารย์ทองแบน สุทธิสโธ พระครูธรรมธรรสมนต์ นนทิโก	อาจารย์ใหญ่ อาจารย์ใหญ่
พ.ศ. ๒๕๒๗ - ๒๕๒๙	พระครูสังวรสมาธิวัตร (ประเดิม โกมล) พระครูธรรมธรรสมนต์ นนทิโก	ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ
พ.ศ. ๒๕๓๐ - ๒๕๓๕	พระครูธรรมธรรสมนต์ นนทิโก*** พระวิสุทธิ คุตตขโย	ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ
พ.ศ. ๒๕๓๕ - ๒๕๔๑	พระครูศรีโชติญาณ (แสวง โชติปาโล) พระมหาบุญเพ็ง จิรธมโม	ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ
พ.ศ. ๒๕๔๒ - ๒๕๔๕	พระมหาไพเราะ จิตสโธ	รก.ผู้อำนวยการ
พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๔๙	พระครูวิมลธรรมรังสี (สุภาพ เขมรสี)	รก.ผู้อำนวยการ
พ.ศ. ๒๕๔๙ - ๒๕๕๐	พระมหาอำนวยการ วิสุทธิธ	รก.ผู้อำนวยการ
พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๖๓	พระครูอุปัถฌ์สุตคุณ (อำนวยการ วิสุทธิธ)	ผู้อำนวยการ
พ.ศ. ๒๕๖๓ - ๒๕๖๔	พระครูอุปัถฌ์สุตคุณ (อำนวยการ วิสุทธิธ)	รก.ผู้อำนวยการ
พ.ศ. ๒๕๖๔ - ปัจจุบัน	พระมหาไพโรจน์ ญาณกุสโล ป.ธ.๙	ผู้อำนวยการ
พ.ศ. ๒๕๕๙ - ปัจจุบัน	พระมหาชัยวุฒิ ชยวุฒิธ	รองผู้อำนวยการ

หมายเหตุ

- * ได้รับถวายตำแหน่ง อัครมหาบัณฑิต จากรัฐบาลพม่า พ.ศ. ๒๔๙๗ นับเป็นพระสงฆ์ไทยรูปแรก และได้รับโปรดเกล้าฯ สถาปนาเป็น สมเด็จพระพุฒาจารย์
- ** พระอาจารย์ฝ่ายวิปัสสนาธุระ ได้รับเลื่อนสมณศักดิ์เป็น พระธรรมธีรราชมหามุนี
- *** ได้รับถวายตำแหน่ง อัครมหาบัณฑิต จากรัฐบาลพม่า พ.ศ. ๒๕๕๐

พระพุทธเจ้าทรงแสดงพระอภิธรรมโปรดพระพุทธมารดา แล้วเสด็จลงจากดาวดึงส์

ภาพจิตรกรรมฝาผนังสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ในพระอุโบสถ
วัดทองธรรมชาติวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

เอื้อเพื่อการบันทึกภาพ โดย พระครูปลัดชลชนัฐ กิตติวิสุทธิเมธี และ พระมหาประเสริฐ หิตตกโร
ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดทองธรรมชาติวรวิหาร

ความเป็นมา

แห่งการแสดงพระอภิธรรม

เสด็จจำพรรษาในภพดาวดึงส์

พระบรมศาสดาทรงแสดงยมกปาฏิหาริย์แล้ว ทรงพิจารณาว่า พระพุทธเจ้าทั้งหลายในอดีต หลังจากแสดงปาฏิหาริย์แล้วจะไปจำพรรษา ณ ที่ใด ทรงทราบว่าจะไปจำพรรษาในภพดาวดึงส์ เพื่อแสดงพระอภิธรรมโปรดพระพุทธรูปมารดา จึงเสด็จไปยังดาวดึงส์พิภพ เทวดาในหิมันจักรวาลมาเฝ้าแวดล้อม พระทศพล เมื่อพระองค์ประทับนั่งที่ **บัณฑุกัมพลศิลาอาสน์** รัศมีของพระองค์รุ่งเรืองสดใสกว่ารัศมีของ เทพยดาทั้งปวงพระพุทธรูปมารดาเสด็จมาจากวิมานชั้นดุสิต

มหาชนที่เฝ้าดูปาฏิหาริย์เมื่อไม่เห็นพระบรมศาสดา คร่ำครวญกันว่าเราจักไม่ได้พบพระพุทธองค์ จึงถามท่านพระโมคคัลลานะว่า พระบรมศาสดาเสด็จไปที่ใด พระโมคคัลลานะแม้ทราบอยู่เองก็ยังกล่าวว่า จงถามท่านพระอนุรุทธเถิด ด้วยหมายว่า คุณวิเศษของสาวกอื่นจงปรากฏแก่ชนเหล่านั้นด้วย เหล่ามหาชน จึงถามพระอนุรุทธเถระเช่นนั้นอีก

พระอนุรุทธเถระตอบว่า. พระองค์เสด็จขึ้นไปจำพรรษา ณ **บัณฑุกัมพลศิลาอาสน์** ในภพดาวดึงส์ เพื่อแสดงพระอภิธรรมโปรด **มายาเทพบุตรพระพุทธรูปมารดา**

มหาชน. พระองค์ท่านจักเสด็จลงมาเมื่อใด

พระอนุรุทธะ. พระองค์จักเสด็จลงมาในวันมหาปวารณา

ชนเหล่านั้นต่างพูดกันว่า พวกเราไม่เห็นพระบรมศาสดาจักไม่กลับ จึงพากันทำที่พักอยู่ ณ ที่นั้นเอง พื้นแผ่นดินในบริเวณนั้นเต็มไปด้วยมหาชน ที่เฝ้ารอการเสด็จกลับของพระพุทธองค์ พระบรมศาสดาได้ตรัสสั่งพระมหาโมคคัลลานะไว้ก่อนแล้วว่า โมคคัลลานะ เธอพึงแสดงธรรมแก่มหาชนเหล่านั้น จุลอนาถปิณฑิกะ จักเป็นผู้ให้อาหาร พระมหาโมคคัลลานะจึงได้แสดงธรรม วิสัชนาปัญหา จุลอนาถปิณฑิกะเป็นผู้จัดเลี้ยงอาหารแก่มหาชนเหล่านั้น ตลอดไตรมาส

โปรดพระมารดาบนดาวดิงส์

อารัมภกถา

แสดงเหตุแห่งการปรากฏขึ้นของพระอภิธรรม

[อรรถกถาเล่มที่ ๕๓ ภาษาบาลีอักษรไทย สงคณิ.อ. (อภฺจฺสาลินี)]

[๑] ปาริฉตตกมูลมहि	ปณฺฑกมฺพลงนามเก
สึลาสนเน สนฺนินฺนโน	อาทิจฺจว ยุกฺนธเร.
[๒] จกฺกวาฬสฬสเสหิ	ทสหาคมม สฬพฺโส
สนฺนินฺนเนน เทวานํ	คณฺเณ ปรีวาริโต.
[๓] มาตรํ ปมุขํ กตฺวา	ตสฺสา ปณฺณาย เตชสา
อภิธมฺมกถามคฺคํ	เทวานํ สมปวตฺตยิ.

๑. พระพุทธเจ้าประทับนั่งบนศิลาอาสน์ ซึ่งสำเร็จด้วยแก้วมณี ชื่อปณฺฑกัมพล ที่ประดิษฐานอยู่ใต้ร่มไม้ทองหลวง ทรงพระศิริโสภาคย์ ประดุจหนึ่งว่าพระอาทิตย์บนยอดเขายุกันธร
๒. เทวดาทั้งหลายที่มาจากหมื่นจักรวาล ได้พากันมาประชุมเฝ้าห้อมล้อมพระพุทธองค์อยู่โดยรอบ
๓. พระพุทธองค์ทรงกระทำสันตฺสูติเทวบุตร ซึ่งเคยเป็นพุทธมารดา ให้เป็นประมุขในบรรดาเทวดาและพรหมทั้งหลายเหล่านั้น แล้วทรงแสดงพระอภิธรรม ๗ คัมภีร์แก่เทพยดาและพรหมเหล่านั้น ติดต่อกันตลอดพรรษากาล ด้วยเดชแห่งพระสัพพัญญุตญาณ ฯ

[ที่มาของคำแปล : มาติกาโชติกะ อัมมสังคณีสรรูปตถนิสสยะ หลักสูตรชั้น จุฬอาภิธรรมิกะเอก
อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มจร]

พระพุทธองค์ประทับนั่งท่ามกลางเทวบริษัท ทรงปรารภพระมารดา ทรงเริ่มแสดงพระอภิธรรมว่า กุสลา ธมฺมา, อกุสลา ธมฺมา, อพฺยากตา ธมฺมา, เป็นต้น ทรงแสดงโดยนัยนี้เรื่อยไปตลอด ๓ เดือน ในเวลาภิกษาจารทรงเนรมิตพระพุทธรูปทรงอิฐฐานว่า พุทธรูปจิตร จงแสดงธรรมชื่อนี้จนกว่าเราจะมาแล้วเสด็จไปป่าหิมพานต์ ทรงเคี้ยวไม้สีฟันชื่อนาคลดา บ้วนพระโอษฐ์ที่สระอนดาต นำบิณฑบาตมาแต่อุดตตรกฐทวีป ประทับนั่งกระทำภักติกแล้วตรัสแก่พระสารีบุตรว่า วันนี้เราภาษิตธรรมชื่อนี้แก่พระพุทธรูปเธอจงบอกธรรมนั้นแก่ภิกษุ ๕๐๐ ผู้เป็นนิสิตของเธอ ครั้นตรัสดังนั้นแล้ว เสด็จกลับไปสู่เทวโลก ทรงแสดงธรรมต่อจากที่พระพุทธรูปจิตรแสดง พระสารีบุตรก็ได้แสดงธรรมแก่ภิกษุนิสิต ภิกษุเหล่านั้นได้เป็นผู้ชำนาญในคัมภีร์อภิธรรมทั้ง ๗ ขณะที่พระบรมศาสดาประทับอยู่ในเทวโลก

อรรถกถากล่าวว่า ในกาลแห่งพระพุทธเจ้าทรงพระนามว่ากัสสปะ ภิกษุ ๕๐๐ เหล่านี้เป็นค่างคาวอาศัยอยู่ที่เงื้อมผาแห่งหนึ่ง มีพระเถระ ๒ รูปเดินจงกรมแล้วท่องอภิธรรมอยู่ ค่างคาวเหล่านั้นได้ยินก็ถือเอานิมิตในเสียง โดยไม่รู้ว่เหล่านั้นชื่อว่าขันธ เหล่านี้ชื่อว่าธาตุ จุตฺจากอฏฺฐภาพนฺนํไปบังเกิดในเทวโลก

เสวยทิพย์สมบัติสิ้นพุทธานดรหนึ่ง จุตินิพพานแล้วมาบังเกิดในตระกูลชาวกรุงสาวัตถี มีความเลื่อมใสในยมกปาฏิหาริย์ จึงบวชในสำนักพระสารีบุตรเถระ ได้เป็นผู้ชำนาญในปกรณ์ ๗ ก่อนภิกษุทั้งปวง แม้พระบรมศาสดาก็ทรงแสดงพระอภิธรรมโดยทำนองนั้นตลอด ๓ เดือนแก่พระมารดา

ในกาลจบเทศนา ธรรมาภิสมัยได้มีเทวดา ๘ หมื่นโกฏิ มายาเทพบุตรพระพุทธรามา ได้ตั้งอยู่แล้วในโสดาปัตติผล

ชนทั้งหลายที่เฝ้ารอฟพระพุทธองค์อยู่ พากันคิดว่า แต่นี้ไปอีก ๗ วัน จักเป็นวันมหาปวารณา จึงเข้าไปหาพระโมคคัลลานเถระถามข่าววันเสด็จลง ท่านพระมหาโมคคัลลานะฟังคำนั้นแล้ว จึงขึ้นไปเฝ้าพระพุทธองค์ อธิษฐานว่า ชนทั้งหลายจงเห็นเรานับตั้งแต่เชิงเขาสิเนรุจนกระทั่งถึงภพดาวดึงส์ ชนเหล่านั้นจึงแลเห็นว่าท่านพระโมคคัลลานะขึ้นไปแล้ว ๑ โยชน์ ขึ้นไปแล้ว ๒ โยชน์ เป็นต้น ปรากฏดุจด้ายสีเหลืองที่ร้อยไว้ในแก้วมณี

พระเถระขึ้นไปถึงแล้ว ถวายบังคมพระยุคลบาทของพระบรมศาสดาด้วยเศียรเกล้า กราบทูลว่า พระเจ้าข้า มหาชนประสงค์จักเฝ้าพระองค์ก่อนแล้วจึงไป พระองค์จักเสด็จลงเมื่อใด

พระบรมศาสดารับสั่งถามว่า โมคคัลลานะ สารีบุตรพี่ของเธออยู่ที่ไหน

พระโมคคัลลานะทูลตอบว่า ท่านจำพรรษาอยู่ในเมืองสังกัสสะ พระเจ้าข้า

พระบรมศาสดารับสั่งว่า โมคคัลลานะ ในวันที่ ๗ แต่วันนี้ไป เราจักลงที่ประตูเมืองสังกัสสะ ในวันมหาปวารณา ผู้ใคร่จะพบเราก็จงไป ณ ที่นั้นเถิด

เสด็จลงจากดาวดึงส์ที่สังกัสสนคร

ครั้นถึงวันมหาปวารณา พระพุทธองค์ตรัสแก่ท้าวสักกะว่า มหาบพิตร อาตมภาพจักไปสู่ถิ่นมนุษย์ ท้าวสักกะจึงเนรมิตบันได ๓ ชนิด คือ บันได ทองคำ บันไดแก้วมณี บันไดเงิน ทอดจากภพดาวดึงส์ ลงมายังประตูเมืองสังกัสสะ โดยมี

บันไดทอง อยู่ทางเบื้องขวา สำหรับเหล่าเทวดา

บันไดเงิน อยู่ทางเบื้องซ้าย สำหรับท้าวมหาพรหม

บันไดแก้วมณี อยู่ในท่ามกลาง สำหรับพระตถาคต

พระพุทธองค์ประทับยืนอยู่บนยอดเขาสิเนรุ ทรงเปล่งพระฉัพพรรณรังสี แล้วแลดูไปข้างบน สถานที่อันพระองค์ทรงแลดูแล้วทั้งหลายได้มีเนินเป็นอันเดียวกันจนถึงพรหมโลก ทรงแลดูข้างล่าง สถานที่อันพระองค์ทรงแลดูแล้ว ได้มีเนินเป็นอันเดียวกันจนถึงอเวจี ทรงแลดูทิศใหญ่และทิศน้อยทั้งหลาย จักรวาลหลายแสนได้มีเนินเป็นอันเดียวกัน พวกเทวดาและมนุษย์ต่างเห็นกันและกัน ชนทั้งหลายเมื่อแลดูสิริของพระพุทธองค์ในวันนั้นแล้ว จะไม่ปรารถนาความเป็นพระพุทธเจ้า มิได้มีเลยแม้แต่คนเดียว

ท้าวมหาพรหม กัณฉัตร ท้าวสักกเทวราช ถือบาตร ท้าวสุยามะ พัดด้วยวาลวิชนีอันเป็นทิพย์ ปัญจสิขเทพบุตร บรรเลงพิณสีเหลือง บูชาด้วยการขับร้องนำเสด็จลงมา มาตลี สังคาหก เทพบุตร ยืน ณ ข้างเบื้องซ้าย ถือของหอมและดอกไม้อันเป็นทิพย์ บูชาตามลงมา

พระบรมศาสดาเสด็จลงจากเทวโลกพร้อมด้วยทวยเทพเหล่านี้ พวกเทวดาลงทางบันไดทอง พวกมหาพรหมลงทางบันไดเงิน พระบรมศาสดาเสด็จลงทางบันไดแก้วมณี หยดประทับยืนที่ประตูเมือง สังกัสสะ พระสารีบุตรเถระถวายบังคมพระผู้มีพระภาคเจ้า ซึ่งประทับยืนอยู่ ณ เชิงบันไดก่อนผู้ใด จากนั้น พระอุบลวรรณาเถรี และเหล่ามหาชนที่เฝ้ารอักข์เข้าไปกราบถวายบังคม พระผู้มีพระภาคเจ้าตามลำดับ

พระพุทธรองค์ทรงดำริว่า มหาชนเหล่านี้ยังมิได้รู้จักพระสารีบุตร ว่าเป็นผู้เลิศด้วยคุณอะไร เราพึงประกาศปัญญาคุณของพระสารีบุตรแก่มหาชน จึงตรัสถามปัญหา พระเถระแก้ปัญหาก็ได้ทุกประการทั้งที่เป็นปัญหาของปุถุชน ปัญหาของพระเสขะ และปัญหาของพระอเสขะ ในครั้งนั้น มหาชนจึงได้ทราบว่ พระสารีบุตรเป็นผู้เลิศด้วยปัญญา

ธรรมดาของพระพุทธเจ้าทุกพระองค์ หลังจากการแสดงยมกปาฏิหาริย์แล้ว จะเสด็จขึ้นไปจำพรรษา ในดาวดึงส์เทวโลก เพื่อโปรดพระพุทธมารดา แล้วเสด็จลงที่ประตูเมืองสังกัสสะในวันมหาปาวรณา สถานที่ พระบาทเบื้องขวาประดิษฐานขณะที่เสด็จลงมา ณ ประตูเมืองสังกัสสนั้น จึงมีนามว่า **อจลเจติยสถาน**

เอกสารอ้างอิง

๑. พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๕ พระสุตตันตปิฎกเล่มที่ ๑๗ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ขุททกนิกาย ขุททกปาฐะ-ธรรมบท-อุทาน-อิติวุตตกะ-สุตตนิบาต
๒. พระไตรปิฎก และอรรถกถาฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย (ภาษาไทย) เล่มที่ ๔๒ สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย คาถาธรรมบท เล่มที่ ๑ ภาคที่ ๒
๓. หนังสือพระพุทธประวัติ รวบรวมและเรียบเรียงโดย คุณแม่สุรีย์ มีผลกิจ

สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อจ อาสภมหาเถร) บูรพาจารย์แห่งอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย ผู้ให้กำเนิดการศึกษาพระอภิธรรมในประเทศไทย

บันทึกความเป็นมาของการศึกษาพระอภิธรรมในประเทศไทยของสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อจ อาสภมหาเถร)
(สมัยดำรงสมณศักดิ์ที่ พระพิมลธรรม) จากหนังสือเรื่อง ๕ พรรษาในห้องขัง^๑

เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๒ ข้าพเจ้ามีโอกาสได้สนทนากันกับเอกอัครราชทูตพม่าประจำประเทศไทยสมัยนั้น ชื่อ อุละหม่อง ในงานรัฐพิธีทำบุญปีใหม่ ณ ท้องสนามหลวงทุ่งพระสุเมรุ ข้าพเจ้าถือวิสาสะพูดเป็นเชิงให้ทรงทราบว่า ประเทศพม่านั้นมีพระภิกษุที่มีความรู้เชี่ยวชาญในพระศาสนานั้นอยู่มาก ถ้ารัฐบาลพม่าจะได้พิจารณาคัดเลือกส่งพระภิกษุผู้เชี่ยวชาญในการพระศาสนาส่งมาอยู่ในประเทศไทยแล้ว จะเป็นประโยชน์อย่างมาก ทั้งในการเผยแผ่พุทธศาสนาทั้งในการผูกมิตรไมตรีกับประเทศไทย ท่านอุละหม่องเอกอัครราชทูตพม่าประจำประเทศไทย เห็นชอบด้วย จึงได้รายงานเรียนไปยังรัฐบาลพม่า รัฐบาลพม่าเห็นชอบด้วยจึงจัดส่งพระเถระพม่าชั้นธรรมาจริยะ ซึ่งมีความรู้เชี่ยวชาญในการพระศาสนาให้ ๒ รูป คือ อุโชติกะ ธรรมาจริยะ ๑. อุเตชินทะ ธรรมาจริยะ ๑. เมื่อท่านทั้ง ๒ มาอยู่ประเทศไทยแล้ว อุโชติกะ ประจำอยู่ที่วัดระฆังโฆสิตาราม อุเตชินทะประจำอยู่ที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ทั้งนี้ตั้งแต่เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๒ เป็นต้นมา เมื่อพระเถระพม่าทั้ง ๒ รูปมาอยู่ประเทศไทยแล้วก็ลงมือตั้งโรงเรียนสอนพระอภิธรรมปิฎกขึ้น ณ ที่วัดระฆังโฆสิตารามแห่ง ๑ ที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์แห่ง ๑ นับว่าการศึกษาพระพุทธศาสนาชั้นพระอภิธรรมปิฎก เริ่มบังเกิดมีขึ้นในประเทศไทยตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา ต่อมาอุโชติกะ ธรรมาจริยะได้พยายามแปลพระอภิธรรมปิฎกออกเป็นภาษาไทยโดยที่อาศัยศิษย์ที่รู้ภาษาไทยชั้นดีเป็นล่ามและเป็นเลขานุการ ช่วยเขียนให้เป็นภาษาไทย แล้วตีพิมพ์เป็นภาษาไทย ใช้เป็นหลักสูตรสอนนักเรียนไทย พระภิกษุสามเณรอุบาสกและอุบาสิกาผู้มีศรัทธาได้พากันศึกษาเล่าเรียนเป็นจำนวนมาก นักเรียนที่สำเร็จเป็นชั้นอภิธรรมมหาบัณฑิตที่เป็นบรรพชิตได้นำความรู้พระอภิธรรมปิฎก ซึ่งได้เรียนสำเร็จจากโรงเรียนพระอภิธรรมปิฎกของท่านอุโชติกะ ธรรมาจริยะไปตั้งโรงเรียนสอนทั้งในกรุงเทพ ฯ ทั้งในหัวเมือง มีจำนวนมากหลายสิบแห่ง

^๑ ที่มา: หนังสือ ผจญมาร บันทึกชีวิต ๕ ปี ในห้องขัง ของพระพิมลธรรม (อภ.มหาเถร) [20 เมษายน 2505 - 30 สิงหาคม 2509], สำนักงานกลาง กองการวิปัสสนาธุระ คณะ ๕ วัดมหาธาตุ กรุงเทพฯ, มกราคม ๒๕๓๐

ต่อมาเมื่อโรงเรียนอภิธรรมปิฎกเจริญก้าวหน้าขึ้น และมีนักเรียนชั้นลูกศิษย์นำไปตั้งสอนมากแห่งขึ้น ทั้งหลักสูตรเรียนอุชิตกะได้แปลเป็นไทยและตีพิมพ์มากขึ้น เกือบจะจบพระอภิธรรมปิฎก อุชิตกะ ธรรมาจริยะ ซึ่งตั้งหลักฐานสอนพระอภิธรรมปิฎกเผยแผ่อยู่ ณ ที่วัดระฆังโฆสิตาราม ได้ตั้งชื่อโรงเรียนนั้นว่า “โรงเรียนพระอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย” และได้จัดชั้นเรียนขึ้นสำหรับนักศึกษาเป็น ๙ ชั้น คือ จุฬอภิธรรมิกะตรี ๑ จุฬอภิธรรมิกะโท ๑ จุฬอภิธรรมิกะเอก ๑ มัชฌิมอภิธรรมิกะตรี ๑ มัชฌิมอภิธรรมิกะโท ๑ มัชฌิมอภิธรรมิกะเอก ๑ มหาอภิธรรมิกะตรี ๑ มหาอภิธรรมิกะโท ๑ มหาอภิธรรมิกะเอก ๑ ชั้นอาจารย์ มี ๖ ชั้นคือ อภิธรรมกถิกตรี ๑ อภิธรรมกถิกโท ๑ อภิธรรมกถิกเอก ๑ อภิธรรมาจริยะตรี ๑ อภิธรรมาจริยะโท ๑ อภิธรรมาจริยะเอก ๑

เมื่อจัดชั้นเรียนขึ้นดังกล่าวมาแล้ว ก็จัดทำหนังสือหลักสูตรสำหรับเรียนประจำชั้นขึ้นไว้ดังนี้

๑. จุฬอภิธรรมิกะตรี	ใช้หนังสืออภิธัมมัตถสังคหะปริจเฉท ๑ - ๒ - ๖
๒. จุฬอภิธรรมิกะโท	ใช้หนังสืออภิธัมมัตถสังคหะปริจเฉท ๓ - ๗
๓. จุฬอภิธรรมิกะเอก	ใช้หนังสือธัมมสังคณีสรูปัตถนิสสยะ
๔. มัชฌิมอภิธรรมิกะตรี	ใช้หนังสืออภิธัมมัตถสังคหะปริจเฉท ๔ - ๕
๕. มัชฌิมอภิธรรมิกะโท	ใช้หนังสืออภิธัมมัตถสังคหะปริจเฉท ๘ - ๙
๖. มัชฌิมอภิธรรมิกะเอก	ใช้หนังสือธาตุกถาสรูปัตถนิสสยะ
๗. มหาอภิธรรมิกะตรี	ใช้หนังสือยมกสรูปัตถนิสสยะภาค ๑
๘. มหาอภิธรรมิกะโท	ใช้หนังสือยมกสรูปัตถนิสสยะภาค ๒
๙. มหาอภิธรรมิกะเอก	ใช้หนังสือมหาปฏฐานสรูปัตถนิสสยะ

ชั้นอาจารย์

๑. อภิธรรมกถิกตรี	ใช้หนังสืออภิธัมมัตถสังคหะปริจเฉท ๑ - ๒ - ๓
พร้อมทั้งคำอธิบายมาจากอรรถกถา, ฎีกา
๒. อภิธรรมกถิกโท	ใช้หนังสืออภิธัมมัตถสังคหะปริจเฉท ๕ - ๖ - ๗
พร้อมทั้งคำอธิบายมาจากอรรถกถา, ฎีกา
๓. อภิธรรมกถิกเอก	ใช้หนังสืออภิธัมมัตถสังคหะปริจเฉท ๔ - ๘ - ๙
พร้อมทั้งคำอธิบายมาจากอรรถกถา, ฎีกา
๔. อภิธรรมาจริยะตรี	ใช้หนังสือธัมมสังคณีและธาตุกถาสรูปัตถนิสสยะ
๕. อภิธรรมาจริยะโท	ใช้หนังสือยมกสรูปัตถนิสสยะภาค ๑ - ๒ - ๓
๖. อภิธรรมาจริยะเอก	ใช้หนังสือมหาปฏฐานสรูปัตถนิสสยะและบาลีไวยากรณ์
แปลธรรมบทอรรถกถา

โรงเรียนนอภิธรมโชติกะวิทยาลัยนี้ สำนักเรียนวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ยังอุปถัมภ์ให้ดำเนินการสอนอยู่ เพราะเห็นว่าเป็นคุณประโยชน์แก่ชาวพุทธบริษัทอย่างยิ่ง โดยเฉพาะมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้รับโรงเรียนนอภิธรมโชติกะวิทยาลัยเข้าไว้ในขอบข่ายแห่งมหาวิทยาลัย ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๔ เป็นต้นมา ซึ่งหวังว่าโรงเรียนนอภิธรมโชติกะวิทยาลัย จักดำรงทรงสภาพอยู่อย่างมั่นคง คู่กับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สืบไปตลอดกาลนาน

มีสิ่งที่น่าเสียดายและน่าเสียใจอย่างยิ่งยวดอยู่อย่างหนึ่งคือ อุโฆติกะหรืออุสัทธัมมโชติกะ ธรรมาจริยะ ซึ่งเป็นพระเถระที่ทรงคุณวุฒิอย่างสูง และมีสมรรถภาพสามารถตั้งโรงเรียนนอภิธรมโชติกะวิทยาลัยขึ้นให้เป็นศาสนาสมบัติของชาวพุทธบริษัทแห่งประเทศไทย พร้อมทั้งแปลและเรียบเรียงหลักสูตรขึ้นเป็นภาษาไทยอย่างเรียบร้อย จนเป็นเหตุให้พุทธบริษัทชาวไทยอ่านและเรียนได้อย่างสะดวกสบาย ดังที่ปรากฏให้เห็นเป็นประจักษ์อยู่ทุกวันนี้ แก่พุทธบริษัทชาวไทยพร้อมทั้งใช้สมองใช้ความอดสาหะอย่างแรงกล้า แปลและเรียบเรียงหลักสูตรประกอบขึ้นเรียน เพื่อช่วยเสริมสร้างพุทธบริษัทชาวไทยให้มีความรู้ความฉลาดในพระพุทธานุจาณะชั้นสูง ซึ่งได้แก่พระอภิธรรมปิฎกนั้น จึงเป็นมูลเหตุให้อุสัทธัมมโชติกะ ธรรมาจริยะ ต้องโรคาพารอย่างหนัก ในที่สุดก็ได้ถึงแก่กรรมภาพเสีย ณ ที่โรงพยาบาลศิริราช เมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๐๙ ส่วนอุเตชินทะ ธรรมาจริยะ ซึ่งรัฐบาลพม่าส่งมาให้ประเทศไทยพร้อมกับอุสัทธัมมโชติกะ ธรรมาจริยะนั้น ได้กลับคืนสู่ประเทศพม่าก่อน แต่อุสัทธัมมโชติกะ ถึงแก่กรรมภาพแล้ว จึงเป็นอันว่าพระเถระพม่าผู้มีความรู้เชี่ยวชาญในพระพุทธานุจาณะ ซึ่งข้าพเจ้าใช้สติปัญญาบันดาลให้ได้มาช่วยส่งเสริมยกย่องพระปริยัติศาสนาในประเทศไทยของเราครั้งนั้น ได้สิ้นสูญไปหมดแล้ว ขอให้นักเรียนไทยของเราได้พากันอุทิศส่วนกุศลถวายเธอด้วย

สิ่งที่เหลือเป็นศาสนาสมบัติของพุทธบริษัทชาวไทยนั้น ก็คือโรงเรียนนอภิธรมโชติกะวิทยาลัย ดังกล่าวแล้ว ซึ่งไม่เคยมีมาในประเทศไทยในกาลก่อน ข้าพเจ้าในฐานะที่เป็นพระภิกษุไทย จึงขออนุโมทนาสาธุและขอบพระคุณรัฐบาลพม่าและคณะสงฆ์พม่าไว้ ณ ที่นี้เป็นอย่างสูงที่สุด และ ขออนุโมทนาขอบคุณอย่างยิ่งแก่พระสัทธัมมโชติกะ ธรรมาจริยะ กับพระเตชินทะ ธรรมาจริยะ ที่ได้เสียสละกำลังกายและกำลังใจและกำลังสติปัญญาวิชาความรู้ มาช่วยพัฒนาพระปริยัติศาสนาในประเทศไทยให้บริสุทธิ์บริบูรณ์ขึ้น

เพราะเหตุดังนั้น พุทธบริษัทชาวไทยจึงไม่นิยมศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติศาสนาชั้นพระอภิธรรมปิฎก เรื่องนี้เป็นด้วยเหตุหลายประการ ความจริงอย่างว่าแต่พระอภิธรรมปิฎกเลย แม้พระวินัยปิฎกและพระสุตตันตปิฎก พุทธบริษัทชาวไทยก็ไม่ได้เรียนเหมือนกัน พึงเห็นหนังสือหลักสูตรที่ใช้เรียนพระพุทธานุจาณะในทางภาษาบาลีอยู่ในปัจจุบัน ตั้งแต่ชั้นประโยค ๑ ถึงชั้นประโยค ๙ ซึ่งเป็นชั้นเรียนที่สูงที่สุด ไม่มีหนังสือพระไตรปิฎกเป็นหลักสูตรในชั้นเรียนเลย ยิ่งกว่านั้นหนังสือหลักสูตรเบื้องต้นแห่งการเรียนรู้ภาษาบาลี หรือที่เรียกว่า “บาลีไวยากรณ์” นั้น ใช้หนังสือบาลีไวยากรณ์ภาษาไทย ที่สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส วัดบวรนิเวศวิหาร ทรงรจนาเรียบเรียงขึ้นไว้ สำหรับให้นักเรียนบาลีชั้นต้นเล่าเรียนศึกษา

เพียงเป็นบันไดก้าวขึ้นสู่ภาษาขั้นต้นเท่านั้น แต่นักเรียนภาษาบาลีชาวไทย ใช้เป็นหลักสูตรเรียนภาษาบาลี ตั้งแต่ขั้นต้นจนถึงชั้นประโยค ๙ ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นเหตุให้นักเรียนพุทธศาสนาไทยรู้จักภาษาบาลี ชนิดที่ไม่สุขุมละเอียดไม่ทราบซึ่งถึงรากถึงแก่นในภาษาบาลี รวมทั้งข้าพเจ้าด้วย

ก็อรรถธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าที่สุขุมลึกซึ้งนั้น บรรจู่อยู่ในภาษาบาลี พึงเห็นตัวอย่างเมื่อพระธรรมกถึกแสดงธรรมชั้นสูงที่มีความหมายสุขุมละเอียดนั้น ต้องยกเอาภาษาบาลีมาเป็นอุทาหรณ์เสมอ ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นพยานหลักฐานเน้นให้ผู้ฟังเชื่อมั่นนั่นเอง เมื่อเป็นเช่นนี้ ถ้าเรียนรู้ภาษาบาลีไม่สุขุมลึกซึ้งแล้ว ความรู้่อรรถธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าก็ไม่สุขุมลึกซึ้งไปด้วยเป็นธรรมดา

ส่วนการศึกษาภาษาบาลีที่ประเทศพม่า นั้น เขาเรียนชนิดที่สุขุมลึกซึ้งมาก ข้าพเจ้าได้ไปรู้ไปเห็นด้วยตัวเอง โดยเฉพาะมีโชคที่ได้ดูได้ยินได้ฟังขณะที่อาจารย์กำลังสอนนักเรียนอยู่ นักเรียนชั้นสูงเขาใช้หนังสือพระไตรปิฎกเป็นหลักสูตรเรียน ในขณะเดียวกันก็เรียนอรรถกถาและฎีกาประกอบไปด้วย นับว่าพม่าเขาใช้หนังสือชั้นหลักหรือชั้นแก่นเป็นหลักสูตรศึกษาเล่าเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ดังนั้นพระเถระชั้นอาจารย์จึงมีความรู้เชี่ยวชาญและชำนาญแตกฉานในพระไตรปิฎกพร้อมทั้งอรรถกถาและฎีกาดีมาก รู้ทั้งพยัญชนะและอรรถะเป็นอย่างดี คือถูกต้องตามพระพุทธประสงค์ ถึงแม้การเรียนบาลีไวยากรณ์ขั้นต้น ก็ใช้หนังสือที่เป็นหลักฐานมั่นคง และมีอรรถวิเคราะห์อย่างสุขุมละเอียดเป็นหลักสูตร เช่นคัมภีร์มูลกัจจายนะ คัมภีร์ลัททนีติ และคัมภีร์โมคคัลลานะ เป็นต้น เพราะเหตุที่ได้เรียนไวยากรณ์ขั้นต้นมาดีและเป็นรากฐานที่แน่นหนาแน่นอนมา นักเรียนจึงมีความรู้ความสามารถในพยัญชนะและอรรถะของภาษาบาลีเป็นอย่างดี เมื่อเรียนสำเร็จแล้วก็มีความรู้แตกฉานเชี่ยวชาญทั้งในภาษาบาลีและความมุ่งหมายของพระพุทธองค์ที่บรรจุอยู่ในภาษาบาลีคือพระไตรปิฎกนั้น

ความรู้อย่างแตกฉานและเชี่ยวชาญในพระไตรปิฎกของนักศึกษพม่า นั้น จะพึงเห็นเป็นตัวอย่าง เช่น ท่านสัทธัมมโชติกะ ธรรมาจริยะ ที่เธอแสดงไว้ให้ปรากฏเป็นหลักฐาน คือทั้ง ๆ ที่เธอเป็นพระภิกษุต่างประเทศไม่รู้ภาษาไทยมาก่อน แต่เมื่อได้มาอยู่ประเทศไทย และดำรงตำแหน่งเป็นอาจารย์วิชาพระพุทธศาสนาสอนพุทธบริษัทชาวไทย เธอได้ใช้ความอุตสาหะอย่างแรงกล้า จนสามารถรู้ภาษาไทยและสั่งสอนนักเรียนไทย แปลและเรียบเรียงพระอภิธรรมปิฎกเป็นภาษาไทย และใช้เป็นหลักสูตรนักเรียนไทย ขยายแพร่กระจายไปทั้งกรุงเทพ ฯ และต่างจังหวัดเป็นจำนวนมาก ในระยะเวลาเพียงไม่กี่ปี แม้ว่าขณะนี้ปัจจุบันเธอจะได้ถึงแก่มรณภาพจากเราพุทธบริษัทชาวไทยไปแล้วก็ตาม แต่ธรรมมรดกอันล้ำค่าคือโรงเรียนอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย พร้อมทั้งหนังสือหลักสูตรที่เธอได้แปลและเรียบเรียงไว้ ยังเหลือแท่นองค์เธออยู่ ซึ่งพุทธบริษัทชาวไทยจะได้ใช้สืบทอดกาล

ชีวประวัติสังเขปของ

เจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร)

เจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) เป็นเพชรน้ำเอกของวงการพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย ยุครัตนโกสินทร์ เป็นพระมหาเถรในสังฆมณฑลไทยรูปหนึ่ง ที่ได้บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติ พระศาสนาและสถาบันพระมหากษัตริย์ มีความฉลาด เฉียบแหลม มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ยอมอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนาตลอดชีวิต ได้บำเพ็ญกรณียกิจอันเป็นหิตานุหิตประโยชน์แก่พระพุทธศาสนาไว้อย่างอเนกอนันต์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งศาสนกิจของเจ้าประคุณสมเด็จพระที่เกี่ยวกับการศาสนศึกษา ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยของคณะสงฆ์ไทย

เจ้าประคุณสมเด็จพระเกิดเมื่อวันอาทิตย์ที่ ๘ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๔๖ ณ บ้านโต้น อำเภอบ้านโต้น อำเภอมือง (ปัจจุบันแยกเป็นอำเภอยะนิง) จังหวัดขอนแก่น บรรพชาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๙ อุปสมบทเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๖ ณ พัทธสีมาวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ กรุงเทพมหานคร โดยมี พระธรรมไตรโลกาจารย์ (เฮง เขมจารีมหาเถร) สมณศักดิ์ครั้งสุดท้าย ที่ สมเด็จพระวันรัต อธิบดีสงฆ์วัดมหาธาตุ ลำดับรูปที่ ๑๔ เป็นพระอุปัชฌาย์ พระญาณสมโพธิ (สวัสดี กิตติสารเถร) สมณศักดิ์ครั้งสุดท้าย ที่ พระธรรมปัญญาบดี อธิบดีสงฆ์วัดมหาธาตุ ลำดับรูปที่ ๑๗ เป็นพระกรรมวาจาจารย์ และพระศรีสมโพธิ (ช้อย จานทตเถร) สมณศักดิ์ครั้งสุดท้าย ที่ พระพิมลธรรม อธิบดีสงฆ์วัดมหาธาตุ ลำดับรูปที่ ๑๕ เป็นพระอนุสาวนาจารย์

สอบเปรียญธรรม ๘ ประโยค ได้เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๒ และทำหน้าที่เป็นครูมหาธาตุวิทยาลัย ประจำสำนักเรียนวัดมหาธาตุ ต่อมาเจ้าประคุณสมเด็จพระวันรัต ส่งไปปฏิบัติศาสนกิจเป็นครูสอนพระปริยัติธรรม ณ วัดสุวรรณดาราราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามพระประสงค์ของสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพแล้ว ดำรงตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์มาโดยลำดับ คือ เป็นเจ้าอาวาสวัดสุวรรณดาราราม เจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พระคณาจารย์โททางคันถธุระ และพระคณาจารย์เอกทางเทศนา รองเจ้าคณะมณฑลอยุธยา สมาชิกสังฆสภาชุดแรก เจ้าคณะตรวจการภาค ๔ ซึ่งเป็นพระคณาธิการรูปแรกในตำแหน่งนี้ สังฆมนตรีว่าการองค์การปกครองสมัยที่ ๑ - ๒ และ ๓ ย้ายกลับคืนมาเป็นเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ลำดับรูปที่ ๑๖ และที่ ๑๘ เป็นพุทธศาสนายกมมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นนายกสภามหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กรรมการมหาเถรสมาคม เจ้าคณะใหญ่หนตะวันออก และปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

พ.ศ. ๒๔๙๒ ได้จัดตั้งเปิดการศึกษาพระอภิธรรมขึ้นเป็นแห่งแรกอย่างเป็นทางการ ณ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ และที่วัดระฆังโฆสิตาราม ปัจจุบัน คือ อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๔๙๖ ได้ประกาศจัดตั้งสำนักวิปัสสนากรรมฐานเป็นทางการขึ้น ณ พระอุโบสถวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ โดยตั้งพระมหาโชดก ญาณสิทธิเถร ป.ธ.๙ (พระธรรมธีรราชมหามุนี) เป็นพระอาจารย์ใหญ่ และได้ขยายแพร่หลายออกไปทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัดรวมทั้งต่างประเทศ จึงเป็นเหตุให้การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน แบบ **พองหนอ - ยุบหนอ** เป็นรากเป็นฐานสืบมาถึงปัจจุบันทุกวันนี้

พ.ศ. ๒๔๙๘ เป็นผู้ริเริ่มดำเนินการสร้างอาคารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นที่เรียนบาลีพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูง สนองตามพระราชปรารภในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชการที่ ๕

พ.ศ. ๒๕๐๐ เป็นผู้ริเริ่มให้มีการตรวจชำระและจัดพิมพ์พระไตรปิฎก ฉบับ **มหาจุฬาเตปิฎก** เพื่อให้พระภิกษุสามเณรและนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้เล่าเรียนพระไตรปิฎก

พ.ศ. ๒๕๒๘ เป็นสังฆปาโมกข์ ฝ่ายพระอภิธรรม ในการสังคายนาพระธรรมวินัยตรวจชำระพระไตรปิฎก ฉบับเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสเจริญพระชนมพรรษาครบ ๕ รอบในปี ๒๕๓๐

พ.ศ. ๒๕๓๗ ได้รับพระราชทานแต่งตั้งสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ ที่ **พระศรีสุธรรมมุนี** และได้รับเลื่อนสมณศักดิ์โดยลำดับ คือ พระราชาคณะเสมอชั้นราชในราชทินนามเดิม พระราชาคณะชั้นเทพที่ **พระเทพเวที** พระราชาคณะชั้นธรรม ที่ **พระธรรมไตรโลกาจารย์** สถาปนาเป็นพระราชาคณะชั้นหิรัญบัฏที่ **พระพิมลธรรม** และสถาปนาเป็นพระราชาคณะชั้นสุพรรณบัฏ ที่ **สมเด็จพระพุฒาจารย์**

พ.ศ. ๒๕๔๗ รัฐบาลแห่งประเทศไทยได้ถวายสมณศักดิ์เกียรติคุณเป็น **อัครมหาบัณฑิต** ในสมัยที่เป็นหัวหน้าคณะสงฆ์ไทยไปร่วมงานทำนุถุศลสังคายนา นับเป็นพระสงฆ์ไทยรูปแรกที่ได้รับสมณศักดิ์จากรัฐบาลพม่า

เจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) ได้ถึงแก่มรณภาพ เมื่อวันศุกร์ที่ ๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๒ เวลา ๑๑.๑๕ น. สิริชนมายุ ๘๖ ปี ๑ เดือน

เอกสารอ้างอิง ในการเรียบเรียงชีวประวัติสังเขปของเจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร)

๑. พระพิมลธรรม อาสภเถร ไปบำเพ็ญศาสนกิจที่สหภาพพม่า พ.ศ. ๒๔๙๕. ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๒ พุทธศักราช ๒๕๖๔, เนื่องในวโรกาส ๑๑๘ ปีชาตกาลเจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) ๘ พุทธศักราช ๒๕๖๔. - เรียบเรียงข้อมูลจากคำปรารภโดย พระธรรมปัญญาบดี อธิบดีสงฆ์วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ นายกสภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และ จากคำนำ โดย พระธรรมวชิรบัณฑิต, ศ.ดร. อธิการบดีมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒. **คัมภีร์วิสุทธิมรรค**. พระพุทธโฆสเถระ รัตน, สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) แปลและเรียบเรียง. ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๑๒ ฉบับรวมเล่ม พ.ศ. ๒๕๖๐. - เรียบเรียงข้อมูลจากคำปรารภ โดย พระครูวรปัญญาคุณ อัครมหาสังฆมณเฑียร เจ้าคณะหมายเลข ๒๕ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ กรุงเทพมหานคร

พระสัทธัมมโชติกะ ฐัมมาจริยะ
ปรมาจารย์แห่งอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย
ผู้เชี่ยวชาญด้านพระอภิธรรมปิฎก จากประเทศเมียนมา

บันทึกความเป็นมาของการจัดวางหลักสูตรการศึกษาพระอภิธรรมของอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย
จากคำปรารภเบื้องต้น ของพระสัทธัมมโชติกะ ฐัมมาจริยะ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๙^๑

ชานิตพัพ พชานาติ
เทสโก เยน ฉาณน

เทสิตพัพ ปี อาสย
เทเสตุ ตสส เตชสา

สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้ทรงแสดงพระสัทธรรม ย่อมทรงรู้ทั่วถึงญะยธรรมอันพระพุทธรองค์พึงทรงแสดงได้หลายนัย ตลอดจนรู้อัธยาศัยของเหล่าเวไนยสัตว์ด้วยสัพพัญญุตญาณอันใดขออำนาจทั้ง ๓ แห่งพระสัพพัญญุตญาณอันนั้น จงช่วยบันดาลให้ข้าพระพุทธเจ้าเกิดปัญญาอันลึกซึ้งที่สามารถจะแต่งปกรณ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงไปได้โดยเรียบร้อย

พระสัพพัญญุตญาณของพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น มีอำนาจ ๓ อย่าง คือ

๑. เทเสตพพมม ทรงแสดงธรรมที่ควรแสดงทั่วไป ซึ่งได้แก่ ญะยธรรม ๕ ประการ
๒. เทเสตพพมมปการ ทรงแสดงธรรมได้หลายนัย คือทรงสามารถแสดงได้โดยวิจิตรพิสดาร แม้ในเรื่องเดียวกัน
๓. เวเนยยชฌาสย ทรงแสดงอัธยาศัยของเหล่าเวไนยสัตว์ทั่วไปว่า ธรรมอันใดที่ จะเหมาะสมและเป็นประโยชน์แก่บุคคลจำพวกใด ก็ทรงยกข้อธรรมเหล่านั้นขึ้นแสดงให้เหมาะสมแก่อัธยาศัยของบุคคลนั้น ๆ

ด้วยเหตุที่พระสัพพัญญุตญาณมีอำนาจทั้ง ๓ ดังที่ได้กล่าวมานี้ เพราะเหตุนี้แหละ เมื่อเวลาที่พระองค์ทรงแสดงธรรมเทศนาอยู่นั้น พุทธบริษัททั้งหลายที่กำลังสดับตรับฟังพระสัทธรรมเทศนาของพระองค์อยู่ในขณะนั้น ต่างก็ได้บรรลุถึงซึ่ง มรรค ผล นับเป็นจำนวนโกฏิ นับว่าพระสัพพัญญุตญาณนี้มีประโยชน์อย่างยิ่งแก่บรรดาสัตว์ทั้งหลายในโลกนี้

^๑ คำปรารภเบื้องต้น ของพระสัทธัมมโชติกะ ฐัมมาจริยะ จากหนังสือปริมัตถโชติกะ ปริเฉทที่ ๑-๒-๖ จิต เจตสิก รูป นิพพาน หลักสูตรชั้นจุฬารัชมังคลาจารย์, มูลนิธิสัทธัมมโชติกะ, ๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๓

ผู้ที่แต่งปกรณ์ก็ดี ผู้ที่แนะนำสั่งสอนปรียัติธรรม คือ พระสูตร พระวินัย พระอภิธรรมและปฏิบัติธรรม คือ สมณะ วิปัสสนากัณฐิก ผู้ที่เป็นธรรมกถึกมีหน้าที่แสดงธรรมแก่ประชุมชนทั้งหลาย เพื่อยังศรัทธาให้เกิดและระงับดับนิวรณ์ชั่วขณะก็ดี ล้วนแต่ทำกิจการงานที่เกี่ยวกับการสร้างบารมี ทั้งเป็นสิ่งสำคัญในการที่จะรักษาพระพุทธศาสนาไว้ให้ดำรงคงที่และเจริญยิ่งขึ้นทั้งนั้น ฉะนั้นบุคคลทั้ง ๓ จำพวกนี้ จำเป็นจะต้องมีปัญญาที่ประกอบด้วย อำนาจ ๓ ประการ ของพระสัพพัญญูญาณตามสมควรที่จะมีได้

๑. บุคคลทั้ง ๓ จำพวกที่ได้กล่าวมาแล้วนี้ จะมีปัญญาประกอบด้วยอำนาจ ๓ ประการของพระสัพพัญญูญาณได้นั้น ผู้นั้นจะต้องได้รับการศึกษาเล่าเรียนจนจบหลักสูตรมาแล้ว จึงจะมีปัญญาที่ประกอบด้วยอำนาจตามข้อที่หนึ่งได้ตามสมควร

๒. หลักสูตรที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมาจนจบแล้วนั้น จะต้องเป็นการศึกษาเล่าเรียนที่ได้ฟังคำอธิบายเปรียบเทียบ อุปมาอุปไมย และวินิจฉัยข้อความต่างๆ มาจากอาจารย์ที่มีหลักฐานและทรงคุณความรู้ดี จึงจะมีปัญญาที่ประกอบด้วยอำนาจตามข้อที่สองได้บ้างตามสมควร

๓. เมื่อได้ศึกษาเล่าเรียนจนจบหลักสูตร พร้อมทั้งได้ฟังคำอธิบายที่ดีมาแล้ว จะต้องเข้าใจถึงการทำการพูดของบุคคลทั้งหลายที่เป็นไปตามสภาวะ เพราะว่าการทำการพูดที่เกิดจากอกุศลเจตสิก และการทำการพูดที่เกิดจากโสภณเจตสิกนั้น เมื่อว่าโดย อารมณ์ วิธี ลักษณะ รส ปัจจุบันฐาน ปทัณฐาน แล้วมีความต่างกัน ถึงแม้ว่าจะต่างกันก็จริง แต่การทำการพูดที่เกิดจากอกุศลเจตสิกที่เป็นอย่างสุขุมนั้น คล้าย ๆ กันกับการทำการพูดที่เกิดจากโสภณเจตสิกที่เป็นฝ่ายดี ฉะนั้น บุคคลทั้ง ๓ จำพวกนี้ จะต้องเข้าใจถึงความต่างกันระหว่างการทำการพูดที่เกิดจากโลภะและการทำการพูดที่เกิดจากศรัทธา สติ อโทสะ มุทิตา ตามความเป็นจริงประการหนึ่ง ระหว่างการทำการพูดที่เกิดจากโทสะ และการทำการพูดที่เกิดจากหิริ โอตตปปะ กรุณา ตามความเป็นจริงประการหนึ่ง การทำการพูดที่เกิดจากทิฏฐิ วิจิกิจฉา อิสสา และการทำการพูดที่เกิดจากสัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ ปัญญา ตามความเป็นจริง ประการหนึ่ง การทำการพูดที่เกิดจากโมหะ มานะ ถีนมิทธะ และการทำการพูดที่เกิดจากอโลภะ อโทสะ ตัตตรัมชฉัตตตา กรุณา ปัญญา ตามความเป็นจริงประการหนึ่ง ดังนี้เป็นต้น จึงจะมีปัญญาที่ประกอบด้วยอำนาจตามข้อที่สามได้ตามสมควร ถ้าไม่เป็นไปตามที่ได้กล่าวมาแล้วนี้ ผู้นั้นก็ไม่มีปัญญาที่ประกอบด้วยอำนาจทั้ง ๓ ประการ คงมีแต่ปัญญาที่เป็นธรรมดา ด้วยเหตุนี้การคิด การแสดง การแต่งปกรณ์ต่าง ๆ ก็จะโน้มไปในทางอัตตโนมติ ที่นอกจาก พระพุทธภาษิต และอรรถกถาฎีกาเป็นส่วนมาก เมื่อเป็นเช่นนี้ ผู้ที่ได้รับการอบรมหรือผู้ที่ได้อ่านได้ฟังปกรณ์ต่าง ๆ จากท่านเหล่านี้ ถ้าเกิดความเชื่อถือในคำกล่าวนั้น ๆ แล้ว อุปมาเหมือนกับคนไข้ที่รับประทานยาผิดไป เป็นที่น่าเสียดายอย่างยิ่ง เพราะว่าผู้ที่ได้รับการอบรมหรือการได้อ่านได้ฟังจากปกรณ์ต่าง ๆ นี้ มิ ได้ทราบถึงพุทธภาษิตอรรถกถา โดยถ่องแท้

แต่ถ้าบุคคลทั้ง ๓ จำพวก (คณัฏการะ คณัฏวาจกะ ธรรมกถิกะ) เหล่านี้มีปัญญาที่ประกอบด้วยอำนาจ ๓ ประการ ของพระสัพพัญญูญาณตามสมควรที่จะมีได้ดังนี้แล้ว ปกรณ์ที่ผู้นั้นแต่งขึ้นก็ดี ปรียัติธรรม

หรือปฏิบัติธรรมที่ผู้้นั้นแนะนำสั่งสอนก็ดี ธรรมที่ผู้้นั้นกำลังแสดงอยู่ก็ดี ย่อมเป็นประโยชน์แก่บุคคลที่ได้อ่าน ได้เรียน ได้ฟังอย่างแนบนอน เหมือนกับผู้ที่ได้บริโภคยาที่ดีฉะนั้น

ด้วยอำนาจกุศลจิต ที่อาตมภาพได้มาระลึกนึกถึงคุณของพระสัพพัญญุตญาณ ฉะนั้น ขออำนาจ ทั้ง ๓ ประการที่มีอยู่แล้วภายในจิตตสันดานของอาตมภาพตามสมควรนั้น จงปรากฏเกิดขึ้นในขณะที่กำลัง แต่งปกรณ์อยู่ เพื่อให้ปกรณ์นี้ได้สำเร็จลุล่วงไปได้โดยเรียบร้อย จะได้เป็นประโยชน์แก่ผู้ที่ศึกษาเล่าเรียน ปกรณ์นี้

อนึ่ง ในปริยัติศาสนานั้น ประกอบด้วยปิฎกทั้ง ๓ คือ **สูตรตันตปิฎก วินัยปิฎก อภิธรรมปิฎก** ในบรรดาปิฎกทั้ง ๓ นี้ ถ้าหากว่ามีการแปลบาลี และคำอธิบาย เฉพาะสูตรตันตปิฎก ๆ เดียวแล้ว ในประเทศนั้น ก็จะมีการสอนการเรียนเฉพาะแต่สูตรตันตปิฎกเท่านั้น การสอนการเรียนในวินัยปิฎกและอภิธรรมปิฎก ก็มีขึ้นไม่ได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ก็จะบังเกิดโทษแก่พุทธศาสนิกชนทั้งหลาย โดยพุทธศาสนิกชนทั้งหลายเหล่านั้น มีความสนใจแต่ในการทำมาหาเลี้ยงชีพอย่างเดียว ขาดระเบียบวินัยทางกาย วาจา และขาดความเชื่อ ความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา มีแต่ตัณหา มานะ ทิฐิ ดูหมิ่นเหยียดหยามวินัยปิฎก อภิธรรมปิฎก ซึ่งเป็นพุทธภาษิต นี่เป็นโทษที่เกิดจากการที่ไม่ได้รับการศึกษาเล่าเรียนในวินัยปิฎกและอภิธรรมปิฎกนั่นเอง

ถ้าคำแปลและคำอธิบายมีแต่พระสูตรตันตปิฎกและวินัยปิฎก ๒ อย่างนี้เท่านั้น ไม่มีคำแปลและ คำอธิบายในอภิธรรมปิฎกดังนี้แล้ว ประเทศนั้น ๆ ก็มีการสอนการศึกษาเล่าเรียนเฉพาะแต่สูตรตันตปิฎก และวินัยปิฎกเท่านั้น การศึกษาเล่าเรียนในอภิธรรมปิฎกก็มีขึ้นไม่ได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ก็จะบังเกิดโทษ แก่พุทธศาสนิกชนทั้งหลาย โดยพุทธศาสนิกชนเหล่านั้นพากันสนใจแต่ในการทำมาหาเลี้ยงชีพและการมี ระเบียบเรียบร้อย ทางกาย วาจา เพื่อประดับความสวยงามเฉพาะหน้าอันเป็นภายนอก แต่สำหรับด้านจิตใจ อันเป็นส่วนภายในแล้ว ก็ขาดความเชื่อความเลื่อมใสไม่มั่นคงในศาสนาของตน มีแต่ทิฐิการเห็นผิด มานะการถือตัว ดูถูกดูหมิ่นในอภิธรรมปิฎกนี้ เป็นโทษที่เกิดขึ้นจากการที่ไม่ได้รับการศึกษาเล่าเรียน ในอภิธรรมปิฎกนั่นเอง

ฉะนั้น ประเทศใด ถ้ามีคำแปลและคำอธิบายในปิฎกทั้ง ๓ โดยครบถ้วนแล้ว พุทธศาสนิกชนทั้งหลาย ในประเทศนั้น ก็จะได้ได้รับการศึกษาเล่าเรียนในปิฎกทั้ง ๓ โดยครบถ้วน เมื่อเป็นเช่นนี้จิตใจ ของพุทธศาสนิกชน เหล่านั้น ก็ประกอบด้วยความเชื่อความเลื่อมใสในศาสนาของตนโดยมั่นคง ไม่มีจิตใจเอนเอียงไปในลัทธิอื่น ๆ ทั้งลัทธิอื่น ๆ ก็มีอาจที่จะแทรกแซง หรือทำลายความเชื่อความเลื่อมใสของพุทธศาสนิกชนเหล่านั้นได้ นียตมิจฉาทิฐิ สัสสตทิฐิ อจุลเขตทิฐิ ทั้ง ๓ นี้ ก็เกิดขึ้นไม่ได้ คงมีแต่สักกายทิฐิ อันเป็นทิฐิธรรมดา

อยาถาวมานะ การถือตัวไม่สมควร และ **ยาถาวมานะ** การถือตัวที่สมควรที่เป็นอย่างหยาบ ก็เกิดขึ้นไม่ได้ มีแต่ยาถาวมานะ คือการถือตัวโดยสมควรที่เป็นอย่างสุขุม ทั้งบุพพเจตนา มุญจเจตนา อปรเจตนา ที่เกี่ยวกับการบริจาคทาน รักษาศีล เจริญภาวนา ของพุทธศาสนิกชน ทั้งหลายเหล่านั้น

ก็เป็นเจตนาที่ดีที่บริษัทถูกต้อง ห่างไกลจากอกุศลธรรมที่จะเข้ามาแทรกในเจตนาทั้ง ๓ นั้นได้ตามสมควร นี่เป็นคุณประโยชน์ที่เกิดจากการศึกษาเล่าเรียนในอภิธรรมปิฎกนั่นเอง

เมื่อสรุปความแล้ว การศึกษาเล่าเรียนในปิฎกทั้ง ๓ นี้ การศึกษาในอภิธรรมปิฎกจัดได้ว่าเป็น การศึกษาที่อำนวยการประโยชน์มาก ทั้งนี้ก็เพราะเหตุว่าการศึกษาในอภิธรรมปิฎกนั้นเข้าช่วยสนับสนุนส่งเสริม การศึกษาในปิฎกทั้ง ๒ ขจัดความเข้าใจผิดให้เกิดความเข้าใจถูกต้องกว่า ความรู้ที่ตนได้รับมาจากการศึกษา เล่าเรียนสูตรต้นตอปิฎกนั้น มิได้ทำให้เกิดประโยชน์เฉพาะแต่ในการตั้งตัวเป็นหลักฐาน ในปัจจุบันชาตินี้เท่านั้น หากแต่เป็นการให้เข้าใจในความประพฤติปฏิบัติทั้งที่เป็นฝ่ายดีและฝ่ายชั่วเพื่อจะได้ปลีกตัวจากความชั่ว แล้วมาดำเนินชีวิตตามแนวทางที่ดีนับตั้งแต่ขั้นต่ำตลอดจนถึงขั้นสูงให้สำเร็จทั้งประโยชน์ตนและประโยชน์ท่าน ทั้งในภพนี้และภพหน้า

และความรู้ที่เกิดจากการศึกษาวินัย ก็มีใช้เป็นแต่เพียงเพื่อให้มีระเบียบเรียบร้อยทางกาย และวาจา ในการสมาคมที่สำคัญ ๆ เฉพาะหน้าเท่านั้นก็หาไม่ได้ หากแต่มุ่งหมายให้กายและวาจานั้นบริสุทธิ์ เพื่อมิให้ตน ต้องได้รับความเดือดร้อน หรือผู้อื่นได้รับความเดือดร้อนโดยอาศัยกาย วาจา ของตน

ข้อนี้เมื่อจะยกขึ้นเปรียบเทียบแล้ว พระอภิธรรมปิฎกเหมือนรากแก้ว พระวินัยปิฎกเหมือนลำต้น พระสูตรต้นตอปิฎกเหมือนกิ่งก้านสาขา หรืออีกนัยหนึ่ง ถ้าจะเปรียบกับร่างกาย อภิธรรมปิฎกเหมือนกับ หัวใจ วินัยปิฎกเหมือนกับชีวิต สูตรต้นตอปิฎกเหมือนกับอวัยวะ

ฉะนั้น อาตมภาพได้เริ่มทำการสอนพระอภิธรรมแก่บรรดานักศึกษาทั้งหลายตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๒ ณ อภิธรรมมหาวิทยาลัยวัดระฆังโฆสิตาราม จังหวัดธนบุรี ทุก ๆ วัน เป็นต้นมา จนถึง พ.ศ. ๒๕๐๙ นี้ อาตมภาพได้ทำการสอนปรกณ์ต่าง ๆ และแต่งปรกณ์เกี่ยวกับอภิธรรมปิฎกพร้อมกันไปด้วย บัดนี้ ปรกณ์ ที่เกี่ยวกับอภิธรรมปิฎกที่ได้จัดเรียบเรียงขึ้นสำเร็จเป็นหลักสูตรแล้ว และจะสำเร็จเป็นหลักสูตรเร็ว ๆ นี้ มีจำนวน ๒๕ เล่ม

ตามที่อาตมภาพได้กล่าวมาแล้วนี้ หาใช่เป็นการกล่าวโอ้อวดอย่างหนึ่งอย่างใดไม่ อาตมภาพ มีความมุ่งหมายเพื่อให้บรรดาพุทธศาสนิกชนทั้งหลายที่เลื่อมใสในพระพุทธศาสนาได้ทราบถึงวัตถุประสงค์ ของอาตมภาพโดยแท้จริงว่า อาตมภาพได้รับความลำบากทั้งทางกายและทางใจมิใช่น้อย และเมื่อการแต่ง ปรกณ์เสร็จแล้ว การที่จะจัดพิมพ์ให้เป็นหนังสือขึ้นเพื่อเป็นธรรมเจดีย์ ก็จัดพิมพ์ให้สำเร็จได้โดยยาก เพราะพุทธศาสนิกชนทั้งหลายยังไม่นิยมศึกษาเล่าเรียนในธรรมชั้นนี้ และบางคนก็เข้าใจผิดไปว่า หนังสือ ธรรมนั้นเป็นหนังสือที่มีคนนิยมพิมพ์แจกในงานศพอยู่แล้ว ไม่จำเป็นจะต้องลงทุนสร้างหรือลงทุนซื้ออีกด้วย เหตุนี้ การที่พิมพ์หนังสืออภิธรรมให้สำเร็จบริบูรณ์ตาม หลักสูตรนั้น ก็เป็นการที่ทำไปได้โดยยาก

อนึ่ง ในการแต่งปรกณ์ต่าง ๆ นั้นก็ไม่ใช่ว่าเป็นสิ่งที่ทำได้ง่าย ๆ เพราะอาตมภาพไม่ใช่เป็นคนไทย การเขียนภาษาไทยนั้นย่อมกระทำไปโดยลำพังตนเองไม่ได้ ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องมีผู้ช่วยเขียน ซึ่งผู้ช่วย

เขียนนี้สำคัญมากและหาได้โดยยาก เพราะผู้ที่ช่วยเหลือนั้นมีใจว่าจะเขียนไปตามคำบอกของอาตมภาพ อย่างเดียวก็หาไม่ได้ ผู้ช่วยเขียนปรกรณ์จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ในพระอภิธรรมดีพออย่างหนึ่ง จะต้องมีความรู้ และอุตสาหะวิริยะจริง ๆ อย่างหนึ่ง ต้องมีความรู้ในด้านภาษาไทยพอสมควรอย่างหนึ่ง ต้องมีโอกาสพอ ที่จะทำได้อย่างหนึ่ง ผู้ที่พร้อมด้วยลักษณะดังกล่าวมานี้แล้ว จึงจะเป็นผู้ช่วยเขียนปรกรณ์ได้ ถ้ามีฉะนั้น ก็กระทำให้ไม่สำเร็จ เรื่องนี้อาตมภาพได้เคยใช้ผู้เขียนมามากมายหลายท่านแล้ว ทั้งคฤหัสถ์และบรรพชิต ทั้งบุรุษและสตรี ในตอนแรกนั้นได้ใช้บรรพชิตซึ่งเป็นนักศึกษาอภิธรรมให้ช่วยเขียน แต่ผลที่ได้รับนั้น ไม่สำเร็จ เนื่องจากบางท่านก็ไม่สามารถพอ บางท่านมีความสามารถพอ แต่ขาดอุตสาหะวิริยะบ้าง มีกิจกังวลต่าง ๆ บ้าง ฉะนั้น งานที่ให้ทำจึงไม่ลุล่วงไปได้ คงช่วยได้แต่เพียงเล็ก ๆ น้อย ๆ เท่านั้น ในขั้นต่อมาได้ใช้นักศึกษาชาย ให้ช่วยเขียน ผลที่ได้รับสำเร็จเป็นส่วนน้อยไม่สามารถทำให้กิจการดำเนินก้าวหน้าไปได้ ด้วยเหตุนี้ อาตมภาพ จึงได้คัดเลือกนักศึกษาที่มีความรู้ความสามารถที่จะช่วยในกิจการอันนี้ของอาตมภาพได้มาให้ช่วยเขียน หลายท่าน ผลงานที่ปรากฏสำเร็จลงไปได้ด้วยดี จนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๕๐๓ นั้น คือปรกรณ์เกี่ยวกับพระอภิธรรม ๒๐ เล่ม หนังสือเกี่ยวกับการแสดงปาฐกถา และธรรมเทศนา ๕ เล่มเหล่านี้ ก็โดยอาศัยนักศึกษาผู้มีศรัทธา เป็นผู้นำความสำเร็จมาสู่อาตมภาพเป็นส่วนใหญ่ เรื่องนี้แสดงให้เห็นว่าในระหว่างที่อาตมภาพดำเนินงาน อยู่ ณ นั้น ได้รับความลำบากมากทั้งทางกายและทางใจ

แต่อย่างไรก็ตามอาตมภาพลำบากผู้เดียวแต่ทำให้ผู้อื่นเป็นจำนวนมากได้รับประโยชน์และความสุขทั้ง ในชาตินี้และชาติหน้าแล้ว อาตมภาพก็ยินดียอมรับความลำบากนั้น ๆ ทุกประการโดยมิได้นึกเป็นอย่างอื่น นอกจากจะพยายามชักชวนนักศึกษาอภิธรรมทั้งหลาย กับท่านที่มีความเชื่อความเลื่อมใสในพระอภิธรรม ให้ช่วยกันสร้างปรกรณ์ต่าง ๆ ที่ได้เรียบเรียงเสร็จไปแล้วให้เป็นหนังสือหลักธรรมขึ้นไว้ในพระพุทธศาสนา และเป็นประโยชน์แก่บรรดานักศึกษาพระอภิธรรมต่อไปประการหนึ่ง และเพื่อเป็นการสร้างสมบารมีทั้ง ๑๐ ตามสมควรที่จะเป็นได้ประการหนึ่ง

ปรกรณ์เล่มนี้เป็นหลักสูตรสำหรับนักศึกษาชั้นจุฬอภิธรรมิกะตรี โดยเฉพาะ และการที่ได้จัดตั้ง ปัญหาขึ้นไว้ในปรกรณ์นั้น ก็เพื่อประโยชน์แก่บรรดาครูผู้ทำการสอน และนักศึกษาที่กำลังเล่าเรียน จะได้ เล่าเรียนศึกษาปัญหาเหล่านี้พร้อมกันไปด้วย เพราะว่าเมื่อถึงคราวสอบนั้นจะได้จัดการคัดปัญหาที่ได้จัดตั้ง ไว้แล้วในปรกรณ์นี้ มาออกเป็นข้อเขียนทั้ง ๑๐ ข้อ พร้อมทั้งคำเฉลยบางข้อก็ได้เขียนเอาไว้แล้วโดยชัดเจน ส่วนข้อสัมภาษณ์ ๕ ข้อนั้น จะได้จัดการคัดเอามาจากคำอธิบายต่าง ๆ ที่ได้อธิบายไว้แล้ว ณ ข้างต้น มาออกเป็นข้อสัมภาษณ์ ทั้งนี้ก็เพื่อจะได้เป็นประโยชน์แก่บรรดานักศึกษาทั้งหลายนั่นเอง

สำหรับการสอนและการสอบในอภิธรรมมหาวิทยาลัย วัดระฆังโฆสิตาราม ธนบุรี มีชั้นนักศึกษา ๙ ชั้น ชั้นอาจารย์ ๖ ชั้น

ชั้นนักศึกษา มี ๙ ชั้น คือ

๑. จุฬาริทธิธรรมิกะ ตรี กำหนดปกรณ์ คือ อภิธัมมัตถสังคหะปริจเฉท ๑-๒-๖
๒. จุฬาริทธิธรรมิกะ โท กำหนดปกรณ์ คือ อภิธัมมัตถสังคหะปริจเฉท ๓-๗
๓. จุฬาริทธิธรรมิกะ เอก กำหนดปกรณ์ คือ ัมมสังคณีสรูปตถนิสสยะ
๔. มัชฌิมาริทธิธรรมิกะ ตรี กำหนดปกรณ์ คือ อภิธัมมัตถสังคหะปริจเฉท ๔-๕
๕. มัชฌิมาริทธิธรรมิกะ โท กำหนดปกรณ์ คือ อภิธัมมัตถสังคหะปริจเฉท ๘-๙
๖. มัชฌิมาริทธิธรรมิกะ เอก กำหนดปกรณ์ คือ ธาตุกถาสรูปตถนิสสยะ
๗. มหาาริทธิธรรมิกะ ตรี กำหนดปกรณ์ คือ ยมกสรูปตถนิสสยะ ภาค ๑
๘. มหาาริทธิธรรมิกะ โท กำหนดปกรณ์ คือ ยมกสรูปตถนิสสยะ ภาค ๒-๓
๙. มหาาริทธิธรรมิกะ เอก กำหนดปกรณ์ คือ มหาปฏฐานสรูปตถนิสสยะ

ชั้นอาจารย์ มี ๖ ชั้น คือ

๑. อภิธรรมกถิกะ ตรี กำหนดปกรณ์ คือ อภิธัมมัตถสังคหะปริจเฉท ๑-๒-๓
พร้อมทั้งคำอธิบายมาจากอรรถกถา ฎีกา
๒. อภิธรรมกถิกะ โท กำหนดปกรณ์ คือ อภิธัมมัตถสังคหะปริจเฉท ๕-๖-๗
พร้อมทั้งคำอธิบายมาจากอรรถกถา ฎีกา
๓. อภิธรรมกถิกะ เอก กำหนดปกรณ์ คือ อภิธัมมัตถสังคหะปริจเฉท ๔-๘-๙
พร้อมทั้งคำอธิบายมาจากอรรถกถา ฎีกา
๔. อภิธรรมจริยะ ตรี กำหนดปกรณ์ คือ ัมมสังคณีสรูปตถนิสสยะ
๕. อภิธรรมจริยะ โท กำหนดปกรณ์ คือ ยมกสรูปตถนิสสยะภาค ๑-๒-๓
๖. อภิธรรมจริยะ เอก กำหนดปกรณ์ คือ มหาปฏฐานสรูปตถนิสสยะ และบาลี
ไวยากรณ์ แปลธรรมบท อรรถกถา

การศึกษาพระอภิธรรมนี้ มิใช่มีแต่อภิธัมมัตถสังคหปกรณ์อย่างเดียว ยังมีปกรณ์อื่น ๆ ที่มีเนื้อความ
สุขุมยิ่งขึ้นไปตามลำดับ นับตั้งแต่ัมมสังคณิปกรณ์ เป็นต้น จนถึงยมกปกรณ์ และมหาปฏฐานปกรณ์ สำหรับ
อภิธัมมัตถสังคหปกรณ์นั้น เพียงแต่เป็นปกรณ์ที่เป็นพื้นของอภิธรรม ๗ คัมภีร์เท่านั้น ฉะนั้น การศึกษา
พระอภิธรรมนี้ ถ้าศึกษาเฉพาะแต่อภิธัมมัตถสังคหะอย่างเดียวแล้ว การรู้เนื้อความของอภิธรรมและการเข้าใจ
ในสภาวะธรรมให้กว้างขวางลึกซึ้งนั้น ย่อมเป็นไปได้ยาก อีกประการหนึ่ง เมื่อกำลังศึกษาอภิธัมมัตถสังคหะ
อยู่นั้น นักศึกษาควรศึกษาในอรรถกถาฎีกาพร้อมกับเฉลยปัญหาไปด้วย และถ้านักศึกษามีความเข้าใจใน
อภิธัมมัตถสังคหะทั้ง ๙ ปริเฉทได้ดีแล้ว ผู้นั้นย่อมสามารถเล่าเรียนในอภิธรรมปกรณ์ชั้นสูง มีัมมสังคณี
มาติกา เป็นต้น จนถึงมหาปฏฐานปกรณ์ได้โดยสะดวก เมื่อมีความเข้าใจในปกรณ์ชั้นสูง ดีแล้วย่อมจะได้รู้

ถึงอรรถรสและธรรมรสในพระพุทธศาสนา พร้อมทั้งมีอินทรีย์แก่กล้า มั่นคง ในพระพุทธศาสนา ไม่หวั่นไหว ทั้งในภพนี้และภพหน้าตลอดจนได้ประสบวิมุตติรส สำเร็จเป็น สัมมาสัมโพธิญาณ ปัจเจกโพธิญาณ สวากโพธิญาณ ตามความปรารถนาของตน ๆ

หนังสือหลักสูตรจุฬารักษิณิกะตรี ที่ได้จัดพิมพ์ขึ้นครั้งที่ ๔ นั้นนี้ ก็เพราะได้กำลังทรัพย์จากนักศึกษาทั้งหลาย ทั้งที่เป็นคฤหัสถ์และบรรพชิต ที่ได้ช่วยกันสร้างหนังสือต่าง ๆ ไปเป็นจำนวนมาก

ฉะนั้น อาตมภาพขออนุโมทนาในกุศลเจตนาของนักศึกษาทั้งหลาย และพร้อมด้วยท่านที่ได้บริจาคทรัพย์สร้างหนังสือขึ้นทุก ๆ ท่าน ขออำนาจกุศลเจตนาของท่านนี้ จงบันดาลให้ท่านทั้งหลายสำเร็จในธรรมอันประเสริฐของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยทุก ๆ ท่านเทอญ.

ชีวประวัติสังเขปของ พระสัทธัมมโชติกะ ธัมมาจริยะ*

“สัทธัมมโชติกะเถรูปัตติ” พระอาจารย์สัทธัมมโชติกะเป็นพระเถระชาวพม่า ผู้อุทิศตนในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในด้านปริยัติ เป็นอาจารย์บุคคลที่น่ายกย่องอย่างยิ่ง ท่านได้เดินทางมาทำงานเผยแผ่พระอภิธรรมในประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๙๒ และได้มรณภาพลงในปี พ.ศ. ๒๕๐๙ รวมเป็น เวลา ๑๗ ปี มีผลงานการสอน เรียบเรียง และจัดหลักสูตรการศึกษาพระอภิธรรมในประเทศไทย ทำให้มีการศึกษาพระอภิธรรมในประเทศไทยอย่างกว้างขวาง เป็นที่ประจักษ์ผลมาจนถึงทุกวันนี้

พระอาจารย์สัทธัมมโชติกะ ชื่อเดิม โกงวยละ เกิดเมื่อวันอังคาร ขึ้น ๘ ค่ำ เดือน ๔ จุลศักราช ๑๒๗๕ เทียบกับปฏิทิน ๑๐๐ ปีแล้ว ตรงกับวันอังคารที่ ๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๕๖ ที่หมู่บ้าน ยัวตา จังหวัดเมียนฉ่อง ประเทศพม่า บิดาชื่อ อุฉวนเมียน มารดาชื่อ ค่อต๊ิด ปู่ชื่อ อุไป ย่าชื่อ ค่อแถ บิดามารดาของท่านมีบุตรและธิดารวม ๖ คน ท่านเป็นคนที่สอง เมื่อมีอายุได้ ๗ ขวบ ได้ออกบวชเป็นสามเณร ตามความประสงค์ของบิดามารดาอันเป็นไปตามศรัทธาของชาวพม่า ณ วัดวาโซใต้ หมู่บ้านยัวตา จังหวัดเมียนฉ่อง เจ้าอาวาสในสมัยนั้น คือ พระอาจารย์ภัททันตะกุมาร ผู้เป็น คณาจริยะธัมมกถิกะ เป็นพระอุปัชฌาย์ ตั้งฉายาให้ว่า “สามเณรโชติกะ” ตามวันเกิดของท่าน คือ วันอังคาร สามเณรโชติกะบวชได้ไม่นานก็ลาสิกขาออกไปเป็นเด็กชายโกงวยละ พออายุได้ ๑๒ ปี ได้กลับมาบวชอีกครั้งพร้อมกับน้องชายของท่านที่วัดวาโซใต้ ท่านภัททันตะกุมาร ผู้เป็นพระอุปัชฌาย์จึงได้ตั้งชื่อว่า “สามเณรโชติกะ” ดังเดิม

สามเณรโชติกะพออายุได้ ๒๑ ปี ได้รับการอุปสมบทเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา และการอบรมศึกษาด้านปริยัติจากท่านภัททันตะกุมารผู้เป็นพระอุปัชฌาย์ตามควรแล้ว จึงได้ลาพระอุปัชฌาย์ สหธรรมิก บิดา มารดา ญาติพี่น้อง เดินทางสู่สำนักเรียนปริยัติที่มีชื่อเสียงในสมัยนั้น เพื่อทำการศึกษาพระปริยัติธรรมในสำนักเรียนที่มีชื่อเสียงหลายสำนักในยุคนั้น ที่ตั้งอยู่ในแถบลุ่มแม่น้ำเอยยาวดี (อิรวดี) อาทิเช่น

ศึกษาพระอภิธรรมที่วัดตุมองใต้ เมืองอมรปุระ จากพระอาจารย์ภัททันตะนันทยะเถระ ผู้เป็นเจ้าอาวาส และเป็นอธิธรรมคณาจริยะในคราวสังคายนาพระไตรปิฎก

ศึกษาพระไตรปิฎก อรรถกถาฎีกาจากพระอาจารย์ภัททันตะวิมลเถระ ผู้เป็นอธิธรรมคณาจริยะ เจ้าอาวาสวัดเม็งคลาใต้ (วัดม้งคลาราม) ชาวพม่าเรียกชื่อท่านว่า “โมก๊กสยาดอร์” เป็นผู้แตกฉานพระไตรปิฎก อรรถกถาและฎีกาและเชี่ยวชาญในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน

ศึกษาชั้นธัมมาจริยะจากพระอาจารย์ภัททันตะชนกาภิวังสะเถระ อัคคมหาบัณฑิต เจ้าอาวาสวัดมหาคันธาย เมืองมันตะเล ผู้เป็นธัมมาจริยะคันถการะ ที่มีความแตกฉานในคัมภีร์ไวยากรณ์บาลีต่าง ๆ เป็นผู้แต่งคัมภีร์ภาสากฎีกา ที่แปลยกศัพท์พระบาลีและอรรถกถา พร้อมทั้งอธิบายที่ได้รับการยกย่องว่าดีที่สุดในยุคคนนั้น

* ชีวประวัติสังเขปของพระอาจารย์สัทธัมมโชติกะ ธัมมาจริยะ เรียบเรียงโดย พระอาจารย์บัณฑิต ญาณวีโร เจ้าอาวาสวัดธรรมมังคลาราม สวีเดน

เมื่อศึกษาจบชั้นธัมมาจริยะแล้วได้เดินทางไปศึกษาพระไตรปิฎกที่วัดมหาวิสุตาราม เมืองปะชุกกุ จากพระอาจารย์ภททันตะปัญญาเถระ พระอาจารย์ภททันตะสุนทรเถระ และพระอาจารย์ภททันตะ-
นันทวังสะเถระ ผู้เป็นอัครมหาบัณฑิต ปัญญานิยาบารคุ คณะปาโมกข์วัดมหาวิสุตาราม ซึ่งพระเถระ
ทั้งสามรูปนี้เป็นผู้เชี่ยวชาญในพระสูตรตันตปิฎก ๕ นิยาบ

จากนั้นได้เดินทางไปจำพรรษาที่วัดตะเอยะตอว์ได้ เมืองย่างกุ้ง เพื่อศึกษาพระวินัยปิฎก ทั้งบาลี
อรรถกถาและฎีกา จากพระอาจารย์ภททันตะญาญิกเถระ อัครมหาบัณฑิต อธิบดีสงฆ์วัดตะเอยะตอว์ได้
ผู้ทรงพระวินัยปิฎก เป็นพระวินัยธรรตัญญู และในสำนักนี้เองที่พระอาจารย์สัทธัมมโชติกะได้มีโอกาส
ในการสอนพระปริยัติธรรม เพราะการเรียนการสอนในสำนักเรียนนี้จะเป็นการเรียนการสอนแบบรุ่นพี่สอน
รุ่นน้อง จึงทำให้ท่านมีความแตกฉานในพระปริยัติธรรมมากยิ่งขึ้น รวมเวลา ๑๔ ปี ที่พระอาจารย์สัทธัมมโชติกะ
ได้ใช้ชีวิตในการศึกษา และการสอนพระปริยัติธรรมในประเทศพม่าก่อนที่จะได้รับคัดเลือกจากสภา
การศึกษาพระพุทธศาสนาของประเทศพม่า ให้เป็นสมณทูตผู้เชี่ยวชาญด้านพระอภิธรรม เดินทางมาเผยแผ่
พระอภิธรรมในประเทศไทย ตามคำขอของพระพิมลธรรม (อาจ อาสภมหาเถระ) อธิบดีสงฆ์วัดมหาธาตุและ
สังฆมนตรีว่าการองค์การปกครองสงฆ์ในขณะนั้น ที่ได้ขอผู้เชี่ยวชาญทางด้านพระอภิธรรมมาช่วยเผยแผ่
พระอภิธรรมในประเทศไทย ซึ่งทางรัฐบาลพม่าได้ส่งมา ๒ รูป คือ พระอาจารย์สัทธัมมโชติกะ ธัมมาจริยะ
กับพระอาจารย์เตชินทะ ธัมมาจริยะ

พระอาจารย์สัทธัมมโชติกะ ธัมมาจริยะได้จัดเรียบเรียงหลักสูตรการศึกษาพระอภิธรรมออกเป็น
๓ หลักสูตร คือ หลักสูตรอภิธรรมปณทิตะ เป็นหลักสูตรเบื้องต้นสำหรับผู้แรกเข้าศึกษา มี ๓ ระดับ คือ
จุฬ-มัชฌิมะ-มหา ในแต่ละระดับนั้นมีการจัดการศึกษาระดับละ ๓ ชั้น คือ ตริ-โท-เอก รวมทั้งสิ้น ๙ ชั้น
รวมระยะเวลาทั้งสิ้น ๗ ปี ถึง ๗ ปีครึ่ง แล้วแต่ภาคการศึกษา หลักสูตรชั้นอภิธรรมกถิกะ ตริ-โท-เอก
และหลักสูตรอภิธรรมอาจารย์ ตริ-โท-เอก เป็นหลักสูตรชั้นอาจารย์อย่างละ ๓ ระดับ รวมทั้งสิ้น ๑๕ ชั้น
ที่พระอาจารย์สัทธัมมโชติกะ ธัมมาจริยะได้จัดหลักสูตรการศึกษาพระอภิธรรมไว้ นอกจากนี้ยังมีการแปล
และเรียบเรียงหนังสือเรียนพระอภิธรรม เพื่อใช้ในการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าวอีกด้วย

“แต่อย่างไรก็ตาม อาตมภาพยอมลำบากผู้เดียว แต่ทำให้ผู้อื่นเป็นจำนวนมากได้รับประโยชน์
และความสุข ทั้งในโลกนี้และโลกหน้า อาตมภาพก็ยินดียอมรับความลำบากนั้น ๆ ทุกประการ โดยมีได้นึก
เป็นอย่างอื่น ฯลฯ และเพื่อเป็นการสร้างสมบารมีทั้ง ๑๐ ประการ ตามสมควรที่จะเป็นไปได้ประการหนึ่ง ฯ”
อันเป็นคำปรารภที่แสดงถึงความตั้งใจในการเผยแผ่พระอภิธรรมให้ตั้งมั่นในประเทศไทย เพราะเมื่อพิจารณา
ถึงหลักสูตรที่ท่านได้รจนาเรียบเรียงไว้นั้น จะเห็นได้ว่า เป็นหลักสูตรที่มุ่งสร้างบุคลากรผู้เชี่ยวชาญในด้าน
พระอภิธรรมในประเทศไทย เพื่อทำหน้าที่ทรงไว้และเผยแผ่พระอภิธรรมปิฎก อันเป็นส่วนหนึ่งของคำสอน
ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้ตั้งมั่นตราบนานเท่านาน พระอาจารย์สัทธัมมโชติกะ ธัมมาจริยะ
ได้ทำหน้าที่สมณทูตเผยแผ่พระอภิธรรมในประเทศไทย รวมทั้งสิ้นเป็นเวลา ๑๗ ปี และได้มรณภาพลง
ในวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๐๙ รวมสิริอายุได้ ๕๓ ปี ๓๒ พรรษา

ข้อบังคับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ว่าด้วยการจัดการศึกษาและการบริหารอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๕๐

เพื่อให้การจัดการศึกษาและการบริหารอภิธรรมโชติกะวิทยาลัยเป็นไปด้วยความเรียบร้อย สามารถให้บริการการศึกษาพระอภิธรรมแก่พระภิกษุ สามเณร และประชาชนทั่วไป และบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายของมหาวิทยาลัยจึงเห็นสมควรออกข้อบังคับของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยว่าด้วยการจัดการศึกษาและการบริหารอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๙ (๒) แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๕๐ และมติสภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในคราวประชุมครั้งที่ ๘/๒๕๔๙ เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ ๓๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๙ จึงมีมติให้ออกข้อบังคับไว้ ดังต่อไปนี้

บททั่วไป

ข้อ ๑ ข้อบังคับนี้เรียกว่า “ข้อบังคับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยว่าด้วยการจัดการศึกษาและการบริหารอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๕๐”

ข้อ ๒ ให้ใช้ข้อบังคับนี้ตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศเป็นต้นไป

ข้อ ๓ บรรดา กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อกำหนด คำสั่ง หรือประกาศอื่นใด ซึ่งขัดหรือแย้งกับข้อบังคับนี้ ให้ใช้ข้อบังคับนี้แทน

ข้อ ๔ ในข้อบังคับนี้

“มหาวิทยาลัย” หมายความว่า มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

“อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย” หมายความว่า อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

“หน่วยบริการ” หมายความว่า หน่วยบริการอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการบริหารอธิธรรมโชติกะวิทยาลัย

“คณะกรรมการประจำ” หมายความว่า คณะกรรมการประจำหน่วยบริการอธิธรรมโชติกะวิทยาลัย

“ผู้อำนวยการ” หมายความว่า ผู้อำนวยการอธิธรรมโชติกะวิทยาลัย

“นักศึกษา” หมายความว่า นักศึกษาของอธิธรรมโชติกะวิทยาลัยที่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นนักศึกษาเรียบร้อยแล้ว

ข้อ ๕ ให้อธิการบดีรักษาการให้เป็นไปตามข้อบังคับนี้

หมวด ๑ การจัดการศึกษา

ข้อ ๖ ผู้สมัครเข้าศึกษาตามหลักสูตรอธิธรรมโชติกะวิทยาลัยให้เป็นไปตามเงื่อนไขที่มหาวิทยาลัยกำหนด

ข้อ ๗ การจัดการศึกษาในอธิธรรมโชติกะวิทยาลัย หนึ่งปีการศึกษาให้จัดเป็น ๒ ภาคการศึกษา ปกติ แต่ละภาคการศึกษา มีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า ๑๖ สัปดาห์ โดยแบ่งเป็นระดับชั้นการศึกษา ดังนี้

(๑) ระดับจุฬอาภิธรรมิกะ มีเวลาการศึกษาไม่น้อยกว่า ๒ ภาคการศึกษา

(๒) ระดับมัชฌิมอาภิธรรมิกะ มีเวลาการศึกษาไม่น้อยกว่า ๒ ภาคการศึกษา

(๓) ระดับมหาอาภิธรรมิกะ มีเวลาการศึกษาไม่น้อยกว่า ๒ ภาคการศึกษา

ส่วนระยะเวลาการจัดการศึกษาภาคพิเศษ ให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการกำหนด

ข้อ ๘ การจัดการศึกษาแต่ละระดับ ให้เป็นไปตามหลักสูตรที่มหาวิทยาลัยกำหนด

หมวด ๒ การขึ้นทะเบียนเป็นนักศึกษาและการลงทะเบียนเรียน

ข้อ ๙ การขึ้นทะเบียนเป็นนักศึกษา ให้ผู้ขึ้นทะเบียนเป็นนักศึกษายื่นเอกสารหลักฐานตามที่มหาวิทยาลัยกำหนดต่องานทะเบียนและวัดผลของอธิธรรมโชติกะวิทยาลัย พร้อมทั้งชำระค่าธรรมเนียมตามที่อธิธรรมโชติกะวิทยาลัยกำหนด

ข้อ ๑๐ การลงทะเบียนเรียน

๑๐.๑ นักศึกษาต้องลงทะเบียนเรียนรายวิชาตามที่คณะกรรมการ กำหนด

๑๐.๒ นักศึกษาผู้ประสงค์จะพักการศึกษา ต้องยื่นคำร้องรักษาสถานภาพนักศึกษาต่องานทะเบียนและวัดผล อธิธรรมโชติกะวิทยาลัย ภายใน ๓๐ วัน หลังเปิดภาคการศึกษา

หมวด ๓

การวัดผลและการประเมินผลการศึกษา

ข้อ ๑๑ ให้มีการวัดผลการศึกษาทุกรายวิชาที่นักศึกษาลงทะเบียนเรียนแต่ละภาคการศึกษา

ข้อ ๑๒ วิธีวัดผลการศึกษา มี ๒ วิธี คือ การสอบข้อเขียนและสอบสัมภาษณ์

ข้อ ๑๓ นักศึกษาต้องมีเวลาเรียนในแต่ละรายวิชาที่ได้ลงทะเบียนเรียนไว้ ไม่น้อยกว่าร้อยละแปดสิบของเวลาเรียนทั้งหมดในภาคการศึกษานั้น จึงจะมีสิทธิเข้าสอบ เว้นแต่ได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการ หรือคณะกรรมการประจำเป็นกรณีพิเศษ

ข้อ ๑๔ การวัดผลการศึกษา มีค่าระดับ (Grade) และค่าระดับ (Grade-Point) ดังนี้

ผลการศึกษา

ระดับ	ค่าระดับ		
A	๔.๐	ดีเยี่ยม	(Excellent)
B+	๓.๕	ดีมาก	(Very good)
B	๓.๐	ดี	(Good)
C+	๒.๕	ค่อนข้างดี	(Very fair)
C	๒.๐	พอใช้	(Fair)
D+	๑.๕	ค่อนข้างพอใช้	(Quite fair)
D	๑.๐	อ่อน	(Poor)
F	๐	ตก	(Failed)

ทั้งนี้ เกณฑ์คะแนนต่ำสุดที่ถือว่าผ่านในรายวิชานั้น ๆ คือ ระดับ D

การให้ค่าระดับ F ให้กระทำในกรณีใดกรณีหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- (๑) นักศึกษาเข้าสอบและสอบตก
- (๒) นักศึกษาขาดสอบโดยไม่ได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยการหรือหัวหน้าหน่วยบริการ
- (๓) นักศึกษาไม่มีสิทธิสอบตามข้อ ๑๓
- (๔) นักศึกษากระทำผิดระเบียบการสอบและได้รับการตัดสินให้สอบตก

หมวด ๔

การพัฒนาศักยภาพนักศึกษาและวินัยของนักศึกษา

ข้อ ๑๕ นักศึกษาต้องพัฒนาศักยภาพการเป็นนักศึกษา ในกรณีต่อไปนี้

- ๑๕.๑ สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรและได้รับประกาศนียบัตรตามข้อ ๑๗
- ๑๕.๒ ได้รับอนุมัติจากผู้อำนวยการอธิการบดีให้ลาออก
- ๑๕.๓ ถูกถอนชื่อออกจากทะเบียนนักศึกษา ในกรณีต่อไปนี้

- (๑) ไม่ลงทะเบียนเรียนในภาคการศึกษาใดภาคการศึกษาหนึ่งตามข้อ ๑๐.๑
- (๒) เมื่อพ้นกำหนดเวลาหนึ่งภาคการศึกษาแล้วไม่ชำระค่าบำรุงเพื่อรักษาสถานภาพการเป็นนักศึกษา
- (๓) ขาดคุณสมบัติตามข้อ ๖
- (๔) ประพฤติผิดอย่างร้ายแรงและได้รับการพิจารณาโทษให้พ้นสถานภาพนักศึกษา
- (๕) มรณภาพหรือตาย

๑๕.๔ ในกรณีที่นักศึกษาทำผิดกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อกำหนด คำสั่ง หรือประกาศอื่นของมหาวิทยาลัยต้องได้รับการพิจารณาโทษ กรณีใดกรณีหนึ่งดังนี้

- (๑) ภาคทัณฑ์
- (๒) พักการเรียน
- (๓) พ้นสภาพการเป็นนักศึกษา

ข้อ ๑๖ การลงโทษนักศึกษาที่กระทำผิดระเบียบการสอบ ในการสอบประจำภาคหรือสอบระหว่างภาคให้คณะกรรมการร่วมกับคณะกรรมการควบคุมการสอบพิจารณาว่าเป็นความผิดประเภททุจริตหรือส่อเจตนาทุจริต หรือเป็นความผิดอื่น

๑๖.๑ ถ้าเป็นความผิดประเภททุจริต ให้ลงโทษนักศึกษาผู้กระทำผิดดังต่อไปนี้

- (๑) ให้นักศึกษาผู้นั้นตกในรายวิชานั้น
- (๒) ให้คณะกรรมการพิจารณาสั่งพักการศึกษาอย่างน้อยหนึ่งภาคการศึกษาปกติหรืออาจให้พ้นสภาพการเป็นนักศึกษาได้

การพักการศึกษาของนักศึกษาผู้กระทำผิดนั้น ให้เริ่มในภาคการศึกษา ปกติถัดจากภาคการศึกษาที่กระทำผิดและให้นับระยะเวลาที่ถูกสั่งพักการศึกษาเป็นระยะเวลาการศึกษาด้วย

๑๖.๒ ถ้าเป็นความผิดประเภทผิดระเบียบการสอบอย่างอื่น นอกเหนือจากข้อ ๑๖.๑ (๑) ให้คณะกรรมการ เป็นผู้พิจารณาลงโทษตามควรแก่กรณีความผิด แต่ต้องไม่เกินกว่าที่ระบุไว้ในข้อ ๑๖.๑ (๑) ทั้งนี้ให้ผู้อำนวยการอธิธรรมโชติกะวิทยาลัยดำเนินการลงโทษตามมติคณะกรรมการ แล้วแจ้งให้นานทะเบียนและวัดผลทราบทันที

หมวด ๕ การสำเร็จการศึกษา

ข้อ ๑๗ นักศึกษาผู้สำเร็จการศึกษาต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

๑๗.๑ นักศึกษาชั้นจุฬารัตนตรี ถึงชั้นมัธยมศึกษา สอบได้หน่วยกิตสะสมครบตามหลักสูตรที่เข้าศึกษาภายในระยะเวลาไม่น้อยกว่าสี่ปีของเวลาการศึกษาตามหลักสูตร และมีค่าเฉลี่ยสะสมไม่ต่ำกว่า ๒.๐๐

๑๗.๒ นักศึกษาชั้นมหาบัณฑิต สอบได้หน่วยกิตสะสมครบตามหลักสูตรที่เข้าศึกษาภายในระยะเวลาไม่น้อยกว่าสามปีของเวลาการศึกษาตามหลักสูตร และมีค่าเฉลี่ยสะสมไม่ต่ำกว่า ๒.๐๐

๑๗.๓ สำหรับนักศึกษาชั้นมหาอาภิธรรมมิกะ ต้องผ่านการฝึกภาคการปฏิบัติตามข้อบังคับมหาวิทยาลัย ว่าด้วยการฝึกภาคปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานยกเว้นสำหรับนักศึกษาที่มีประสบการณ์การฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานโดยได้รับการเห็นชอบจากคณะกรรมการ

๑๗.๔ ไม่มีพันธะอื่นใดเกี่ยวกับมหาวิทยาลัย

๑๗.๕ นักศึกษาต้องยื่นคำร้องขอจบการศึกษาต่องานทะเบียนและวัดผลของอภิธรรม-โชติกะวิทยาลัย ในภาคการศึกษาสุดท้ายที่นักศึกษาจะสอบได้หน่วยกิตครบตามหลักสูตร

๑๗.๖ การพิจารณาคำร้องและอนุมัติจบการศึกษา ๓ ระดับ คือ ระดับประกาศนียบัตรจุฬอาภิธรรมมิกะเอก ระดับประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมมิกะเอก และระดับประกาศนียบัตรอภิธรรมบัณฑิตให้เสนอสภาวิชาการเพื่อพิจารณาอนุมัติ

หมวด ๖

คณะกรรมการบริหารอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย

ข้อ ๑๘ ให้มีคณะกรรมการบริหารซึ่งอธิการบดีแต่งตั้ง ประกอบด้วย

- (๑) ประธานกรรมการ ได้แก่ อธิการบดี หรือรองอธิการบดีที่อธิการบดีมอบหมาย
- (๒) กรรมการในสัดส่วนสภาวิชาการ จำนวนสองรูปหรือคน
- (๓) กรรมการโดยตำแหน่ง ได้แก่ คณบดีคณะพุทธศาสตร์ ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริม

พระพุทธศาสนาและบริการสังคม และหัวหน้าภาควิชาพระพุทธศาสนา

(๔) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนไม่เกินห้ารูปหรือคน

(๕) กรรมการและเลขานุการ ได้แก่ ผู้อำนวยการอภิธรรมโชติกะ-วิทยาลัย

(๖) กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ ได้แก่ หัวหน้าฝ่ายบริหารงานทั่วไป และหัวหน้าฝ่ายวางแผนและวิชาการอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย กรรมการตามข้อ ๑๘ (๒) และ (๔) อยู่ในตำแหน่งคราวละ ๓ ปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

ข้อ ๑๙ กรรมการนอกจากพ้นจากตำแหน่งตามวาระแล้วพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- (๑) มรณภาพหรือตาย
- (๒) ลาออก
- (๓) อธิการบดีมีคำสั่งให้ออกโดยคำแนะนำของคณะกรรมการ
- (๔) เป็นคนไร้ความสามารถหรือเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ

ข้อ ๒๐ คณะกรรมการ มีอำนาจและหน้าที่ดังนี้

- (๑) กำหนดนโยบาย วางแผนการดำเนินงานและการจัดการศึกษาพระอภิธรรม
- (๒) พิจารณาปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาพระอภิธรรมเพื่อเสนอต่อมหาวิทยาลัย
- (๓) กำกับดูแลมาตรฐานคุณภาพการศึกษาในอภิธรรมโชติกะวิทยาลัยและหน่วยบริการ

เพื่อประเมินผลรายงานต่อมหาวิทยาลัย

- (๔) เสนอการเปิดหรือปิดหน่วยบริการต่อมหาวิทยาลัย
- (๕) แต่งตั้งคณะกรรมการหรือบุคคลเพื่อทำการใด ๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ เพื่อประโยชน์ในการบริหารและการจัดการศึกษาให้เป็นไปด้วยดี
- (๖) ปฏิบัติงานอื่นที่อธิการบดีมอบหมาย

หมวด ๗

หลักเกณฑ์และขั้นตอนวิธีการเปิดหน่วยบริการ

ข้อ ๒๑ ให้มีคณะกรรมการประจำหน่วยบริการ ซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งโดยคำแนะนำของผู้อำนวยการอธิการบดีมหาวิทยาลัย

- (๑) หัวหน้าหน่วยบริการเป็นประธานกรรมการ
- (๒) อาจารย์และเจ้าหน้าที่ประจำหน่วยบริการ จำนวนไม่เกินสามรูป หรือคน เป็นกรรมการ
- (๓) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนไม่เกินสองรูปหรือคน
- (๔) ให้คณะกรรมการประจำหน่วยบริการ เลือกจากกรรมการข้อ ๒๑ (๒) เป็นกรรมการและเลขานุการ

กรรมการตามข้อ ๒๑ อยู่ในตำแหน่งคราวละ ๓ ปี และอาจได้รับการแต่งตั้งอีกได้

ข้อ ๒๒ กรรมการประจำหน่วยบริการพ้นจากตำแหน่งตามวาระแล้ว พ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- (๑) มรณภาพหรือตาย
- (๒) ลาออก
- (๓) อธิการบดีมีคำสั่งให้ออกโดยคำแนะนำของคณะกรรมการ
- (๔) เป็นคนไร้ความสามารถหรือเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ

ข้อ ๒๓ คณะกรรมการประจำหน่วยบริการ มีอำนาจหน้าที่จัดการศึกษา และให้บริการวิชาการ พระอธิการและรายงานผลการดำเนินงานต่อคณะกรรมการบริหารอย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง

ข้อ ๒๔ หลักเกณฑ์การเปิดหน่วยบริการ มีดังนี้

- (๑) เป็นโครงการที่บรรจุไว้ในแผนพัฒนาหน่วยงานนั้น มีระยะเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งปีงบประมาณก่อนดำเนินงาน
- (๒) มีสถานที่ตั้งอยู่ในวัด ที่ธรณีสงฆ์ ที่ดินของมหาวิทยาลัย หรือสถานที่อันเหมาะสม และต้องได้รับการอนุญาต หรือสนับสนุนจากเจ้าของสถานที่นั้น ๆ
- (๓) มีงบประมาณและที่มาของงบประมาณที่ชัดเจน
- (๔) มีครุภัณฑ์ตามความจำเป็นสำหรับการจัดการศึกษา
- (๕) มีบุคลากรประจำหน่วยบริการไม่น้อยกว่าหนึ่งรูปหรือคน
- (๖) มีจำนวนนักศึกษาไม่น้อยกว่าสิบรูปหรือคน

ข้อ ๒๕ ขั้นตอนและวิธีการเปิดหน่วยบริการ มีดังนี้

- (๑) อภิธรรมโชติกะวิทยาลัยเสนอบรรจุโครงการเปิดหน่วยบริการไว้ในแผนพัฒนามหาวิทยาลัย
- (๒) คณะกรรมการกำกับดูแลนโยบายและแผนพัฒนามหาวิทยาลัย พิจารณานุมัติบรรจุโครงการเปิดหน่วยบริการไว้ในแผนพัฒนามหาวิทยาลัย
- (๓) อภิธรรมโชติกะวิทยาลัยเสนอคณะกรรมการพิจารณาให้ความเห็นชอบ
- (๔) มหาวิทยาลัยอาจแต่งตั้งคณะกรรมการคณะหนึ่ง เพื่อศึกษาข้อมูลเสนออธิการบดีก่อนเสนอสภาวิชาการ
- (๕) สภาวิชาการพิจารณานุมัติให้เปิดหน่วยบริการ

ข้อ ๒๖ สถานที่ตั้งของหน่วยบริการ ให้ชื่อว่า “หน่วยบริการอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”

ข้อ ๒๗ สภาวิชาการพิจารณาปิดหน่วยบริการ โดยคำแนะนำของคณะกรรมการและการยุบเลิก มีผลบังคับใช้เมื่อทำเป็นประกาศมหาวิทยาลัย

ข้อ ๒๘ การยุบเลิกหน่วยบริการ มีหลักเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้

- (๑) ไม่มีนักศึกษาติดต่อกันเป็นเวลาสามปี
- (๒) มีจำนวนนักศึกษาน้อยกว่าสิบรูปหรือคน เป็นเวลาติดต่อกันสามปี
- (๓) สภาวิชาการมีมติให้ยุบเลิก ส่วนนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ให้โอนย้ายไปศึกษาในหน่วยบริการที่ใกล้กัน หรือที่อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย

ข้อ ๒๙ ทรัพย์สินหน่วยบริการที่ยุบเลิกแล้วให้ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย หรือหน่วยบริการ โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

บทเฉพาะกาล

ข้อ ๓๐ การจัดการศึกษาและการบริหารอภิธรรมโชติกะวิทยาลัยก่อนการประกาศใช้ข้อบังคับนี้ ให้ถือว่าเป็นการปฏิบัติตามข้อบังคับนี้

ประกาศ ณ วันที่ ๓๑ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๕๐

(พระธรรมสุธี)

นายกสภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ประกาศมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่อง เทียบความรู้

ด้วยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้พิจารณาเห็นความจำเป็นในการเทียบความรู้ของผู้ที่สอบได้ประกาศนียบัตรจากอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย เพื่อให้มีโอกาสดำเนินการศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๙ (๒) และ (๓) แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐ และมติสภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในคราวประชุมครั้งที่ ๔/๒๕๔๖ เมื่อวันที่ ๒๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๖ นายกสภามหาวิทยาลัยจึงออกประกาศไว้ดังต่อไปนี้

๑. ประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก เทียบเท่ามัธยมศึกษาตอนปลาย
๒. ประกาศนียบัตรอภิธรรมบัณฑิต เทียบเท่าปริญญาตรี

ประกาศ ณ วันที่ ๒๗ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๖

(พระสุเมธาธิบดี)

นายกสภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ประวัติความเป็นมา

วันที่ ๑ เดือนมกราคม พุทธศักราช ๒๔๙๑ รัฐบาลไทยโปรดให้มีรัฐพิธี งานปีใหม่ ณ ท้องสนามหลวง และได้อาราธนา เจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธปาพจนบดี (อาจ อาสภมหาเถร) ขณะดำรงสมณศักดิ์ที่ พระพิมลธรรม สังฆมนตรีว่าการองค์การปกครอง นายกสภามหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ไปในรัฐพิธีครั้งนั้น เจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธปาพจนบดีมีโอกาสดำเนินการสนทนากับ ฯพณฯ อูละหม่อม เอกอัครราชทูตพม่า ประจำประเทศไทย ถึงด้านการพระศาสนาทั้งในประเทศไทยและประเทศพม่า และได้ปรารภว่า พระภิกษุผู้ทรงคุณวุฒิมีความรู้แตกฉานในพระไตรปิฎกมีอยู่เป็นจำนวนมากในประเทศพม่า น่าจะได้จัดส่งมาอยู่ประจำในประเทศไทยบ้าง

พุทธศักราช ๒๔๙๒ รัฐบาลพม่าได้คัดเลือกจัดส่งพระภิกษุระดับบัณฑิต ชั้นธัมมาจริยะ และมีความเชี่ยวชาญในพระอภิธรรมปิฎกจากสภาการพุทธศาสนาแห่งประเทศพม่า มายังประเทศไทย ๒ รูป คือ พระสัทธัมมโชติกะ ธัมมาจริยะ ๑ พระเตชินทะ ธัมมาจริยะ ๑ เจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธปาพจนบดีให้ทั้งสองท่านมาช่วยตั้งโรงเรียนสอนพระอภิธรรมปิฎกซึ่งยังไม่มีในประเทศไทยมาในกาลก่อน โดยจัดให้พระสัทธัมมโชติกะ ธัมมาจริยะ ไปตั้งสำนักสอนพระอภิธรรมอยู่ที่วัดระฆังโฆสิตาราม และทำการสอนประจำจนเป็นหลักฐาน อยู่ ณ วัดระฆัง นั้น จนกระทั่งถึงแก่มรณภาพ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๙ โดยพระสัทธัมมโชติกะ ธัมมาจริยะ เป็นผู้จัดวางหลักสูตร แปลและเรียบเรียงตำราการศึกษาพระอภิธรรมเป็นภาษาไทยไว้ให้ศึกษาเล่าเรียนสืบต่อมาจนทุกวันนี้ ส่วนพระเตชินทะ ธัมมาจริยะ จัดให้มาสอนอยู่ที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ จนกระทั่งสิ้นชีพิตักษัยประเทศพม่า เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๔

พุทธศักราช ๒๕๑๑ ได้ก่อตั้งอภิธรรมโชติกะวิทยาลัยขึ้นที่ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ กรุงเทพมหานคร อยู่ในพระสังฆราชูปถัมภ์ สมเด็จพระสังฆราชทรงเป็นประธานอำนวยการจัดการศึกษา โดยได้รับความอุปถัมภ์จากมูลนิธิสัทธัมมโชติกะ และผู้มีจิตศรัทธาทั่วไป

พุทธศักราช ๒๕๒๔ ด้วยเมตตาธรรมและมองการณ์ไกล ของเจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) ที่หวังความเจริญก้าวหน้าของ อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย ได้ดำเนินการให้ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ รับรองและประกาศให้อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย เป็นหน่วยงานหนึ่งของ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ให้ชื่อว่า “**อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**” สังกัดสำนักอธิการบดี

พุทธศักราช ๒๕๔๐ รัฐสภาได้ตราพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำหนดให้มหาวิทยาลัยเป็นนิติบุคคล มีสถานะเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ เมื่อวันที่ ๒๑ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๐

ปัจจุบัน อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในสังกัดสำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการสังคม ตามมาตรา ๙ วรรคสอง และมาตรา ๑๙ แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยพุทธศักราช ๒๕๔๐ และตาม ข้อ ๑๑ (๓) แห่งประกาศมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่องการแบ่งส่วนงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ ได้ดำเนินการจัดการศึกษา มาเป็นระยะเวลา ๕๖ ปีแล้ว มีสาขาทั่วประเทศ ๓๙ แห่ง ทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด มีบทบาทเผยแผ่ธรรมะในรูปแบบของการจัดการศึกษาพระอภิธรรมปิฎก อรรถกถา และฎีกาพระอภิธรรมต่าง ๆ ซึ่งเป็นอีกวิธีหนึ่งซึ่งช่วยหล่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคล และ สังคมไทยให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างสันติสุข และเกื้อกูลต่อการพัฒนาประเทศ ได้อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ในทุก ๆ ด้าน

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อให้พุทธบริษัทมีความรู้ความเข้าใจในพระอภิธรรมปิฎก
๒. เพื่อเป็นการรักษาพระปริยัติศาสนาส่วนของพระอภิธรรมปิฎกให้คงอยู่สืบต่อไป
๓. เพื่อให้ผู้ศึกษามีความเข้าใจในปรมัตถธรรมอันเป็นสภาวะที่เกื้อกูล แก่การปฏิบัติสมณะและวิปัสสนากรรมฐาน
๔. เพื่อให้ผู้ศึกษามีความรู้ความสามารถศึกษาเชื่อมโยงกับ พระสูตรตันตปิฎกและพระวินัยปิฎก ที่มีความสัมพันธ์กัน ไม่ขัดแย้งกันเกื้อกูลกัน
๕. เพื่อประโยชน์แก่ผู้ศึกษาที่จะนำมาใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน
๖. เพื่อเสริมสร้างศรัทธาและปัญญาของผู้ศึกษา ให้มั่นคงในหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ยิ่ง ๆ ขึ้นไป

สถานที่

อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ เลขที่ ๓ ถนนหน้าพระธาตุ แขวงพระบรมมหาราชวัง

เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร รหัสไปรษณีย์ ๑๐๒๐๐
โทรศัพท์ ๐-๒๒๒๔-๓๘๔๓, โทรสาร ๐-๒๒๒๓-๖๑๐๑
<https://sites.google.com/a/mcu.ac.th/abhidham>

หลักฐานในการสมัครเข้าศึกษา

๑. รูปถ่ายสี-ขาวดำขนาด ๑ นิ้ว ๒ ใบ (ไม่สวมแว่นตาดำถ่ายไม่เกิน ๒ ปี)
๒. สำเนาประกาศนียบัตร (เฉพาะผู้ที่เคยสอบผ่านในชั้นต้นมาแล้ว)

การเปิดสอน

● รอบปกติ (วันจันทร์ - วันศุกร์)

ภาคบ่าย เวลา ๑๒.๓๐ - ๑๕.๓๐ น.

ภาคค่ำ เวลา ๑๖.๐๐ - ๑๘.๓๐ น.

● รอบพิเศษ (วันเสาร์ - วันอาทิตย์)

ภาคบ่าย เวลา ๑๒.๓๐ - ๑๕.๓๐ น.

ภาคค่ำ เวลา ๑๖.๐๐ - ๑๘.๓๐ น.

วันหยุด

วันพระ วันนักขัตฤกษ์ วันหยุดตามประกาศมหาวิทยาลัย

หลักสูตรการศึกษา

ขั้นที่ ๑ จุฬารัตนธรรมิกะตรี (ใช้เวลาศึกษา ๖ เดือน)

- **ปริจเฉทที่ ๑ จิตตสังคหะ**

ศึกษาความหมาย ธรรมชาติ การจำแนกจิตโดยย่อและโดยพิสดาร

- **ปริจเฉทที่ ๒ เจตสิกสังคหะ**

ศึกษาความหมาย ธรรมชาติ ลักษณะและความสัมพันธ์ระหว่าง จิตและเจตสิก

- **ปริจเฉทที่ ๖ รูปสังคหะ นิพพาน**

ศึกษาความหมาย โครงสร้างประกอบ เนื้อหาของรูปและนิพพาน

ขั้นที่ ๒ จุฬารัตนธรรมิกะโท (ใช้เวลาศึกษา ๖ เดือน)

- **ปริจเฉทที่ ๓ ปกิณณกสังคหะ**

ศึกษาความหมายและความสัมพันธ์ระหว่างจิตและเจตสิก โดย ประเภทแห่งเวทนา เหตุ กิจ ทวาร อารมณ์ และวัตถุ

- **ปริจเฉทที่ ๗ สมุจจยสังคหะ**

ศึกษาความหมาย ความสำคัญ โครงสร้างและเนื้อหาตามหลักสมุจจยสังคหะหมวดอกุศล มิสสกะ โพธิปักขิยะ และสัพพสังคหะ

ขั้นที่ ๓ จุฬารัตนธรรมิกะเอก (ใช้เวลาศึกษา ๖ เดือน)

- **ธัมมสังคณีสรูปัตถนิสสยะ (มาติกาโชติกะ)**

ศึกษาความหมาย โครงสร้าง เนื้อหาสาระของคัมภีร์ธัมมสังคณี ประเภทของมาติกา ติกมาติกา ทุกมาติกา อภิธัมมทุกมาติกา สุตตันติกทุกมาติกา

ขั้นที่ ๔ มัชฌิมารัตนธรรมิกะตรี (ใช้เวลาศึกษา ๑๒ เดือน)

- **ปริจเฉทที่ ๔ วิถีสังคหะ**

ศึกษาความหมายของวิถีจิต โครงสร้าง และกฎเกณฑ์ของวิถีจิต ปัญจทวารวิถี มโนทวารวิถี กามชวนมโนทวารวิถี อปัณณชวนมโนทวารวิถี การจำแนกวิถีจิตโดยภูมิและบุคคล

- **ปริจเฉทที่ ๕ วิมุตตสังคหะ**

ศึกษาความหมาย โครงสร้าง และเนื้อหาของวิมุตตสังคหะ ภูมิจตุกกะ ปฏิสนธิจตุกกะ กัมมจตุกกะ มรณุปัตติจตุกกะ

ขั้นที่ ๕ มัชฌิมารัตนธรรมิกะโท (ใช้เวลาศึกษา ๑๒ เดือน)

- **ปริจเฉทที่ ๘ ปัจจยสังคหะ**

ศึกษาความหมายของปัจจยสังคหะตามปฏิจจสมุปปาทนัยความเป็นไปของเหตุและผลที่เกี่ยวข้องกันตามปฏิฐานนัย

● **ปริจเฉทที่ ๙ กัมมัญฐานสังคหะ**

ศึกษาความหมาย ประเภท ความสำคัญ และประโยชน์ของสมถกัมมัญฐานและวิปัสสนากัมมัญฐาน โดยอาศัยอรรถกถา และฎีกาประกอบ

ชั้นที่ ๖ มัชฌิมอภิธรรมมิกะเอก (ใช้เวลาศึกษา ๑๒ เดือน)

● **ธาตุกถาสรูปัตถนิสสยะ (ปัญหาพยากรณ์โชติกะ)**

ศึกษาความหมาย โครงสร้าง เนื้อหาและประเภทของธาตุกถาในนยมาติกา อัปภันตรมาติกา นยมุขมาติกา ลักขณมาติกา พาหิรมาติกา

ชั้นที่ ๗ มหาอภิธรรมมิกะตรี (ใช้เวลาศึกษา ๑๒ เดือน)

● **ยมกสรูปัตถนิสสยะ (มุลยมก)**

ศึกษาความหมาย โครงสร้าง เนื้อหาสาระ และประเภทของมุลยมก การจำแนกมุลยมก ทั้ง ๔ ประเภท โดยนัย ๔ การจำแนกมุลยมก ๔ และนัย ๔ โดยยมก ๓ ยมกสรูปัตถนิสสยะ (ชั้นธยมก)

ศึกษาความหมาย โครงสร้าง เนื้อหาสาระ และประเภทของชั้นธยมก ปณณัตติวาระ ปวัตติวาระ และปริญญาวาระ

ชั้นที่ ๘ มหาอภิธรรมมิกะโท (ใช้เวลาศึกษา ๑๒ เดือน)

● **ยมกสรูปัตถนิสสยะ (อายตนยมก ธาตุยมก สัจจยมก)**

ศึกษาความหมาย โครงสร้าง เนื้อหาสาระของอายตนยมก ธาตุยมก สัจจยมก ประเภทของอายตนยมก ธาตุยมก สัจจยมก ปณณัตติวาระ ปวัตติวาระ ปริญญาวาระ

ชั้นที่ ๙ มหาอภิธรรมมิกะเอก (ใช้เวลาศึกษา ๑๒ เดือน)

● **มหาปัฏฐาน (ปัจจยโชติกะ)**

ศึกษาความหมาย โครงสร้าง เนื้อหาสาระของปัฏฐาน และประเภทของปัฏฐาน สรุปเนื้อความ ๓ ประการ การจำแนกปัจจย ๒๔ โดยความเป็น กุศล อกุศล และอัปายาทะ

รวมใช้เวลาในการศึกษาจนจบหลักสูตรทั้ง ๙ ชั้น เป็นระยะเวลา ๗ ปี ๖ เดือน

หลักสูตรประกาศนียบัตรมัธยมอาชีวธรรมิกะเอก
เทียบเท่ามัธยมศึกษาตอนปลาย
อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ชื่อหลักสูตร

ภาษาไทย: หลักสูตรประกาศนียบัตรมัธยมอาชีวธรรมิกะเอก

ภาษาอังกฤษ: Intermediate Certificate Program in Abhidhamma

ชื่อประกาศนียบัตร

ภาษาไทย: ประกาศนียบัตรมัธยมอาชีวธรรมิกะเอก (ป.มอ.)

ภาษาอังกฤษ: Intermediate Certificate in Abhidhamma (ICA)

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อให้ผู้เรียนที่เรียนจบชั้นจุฬอภิธรรมิกะเอกได้เรียนอย่างต่อเนื่อง
๒. เพื่อให้ผู้เรียนที่มีพื้นฐานพระอภิธรรมเบื้องต้นได้พัฒนาความรู้มากขึ้น
๓. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำหลักคำสอนในพระอภิธรรมไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคม

ระยะเวลาการศึกษา ๓ ปี หรือ ๖ ภาคการศึกษา

แผนการศึกษาและรายวิชาในหลักสูตร

ชั้นมัธยมศึกษาอาภิธรรมิกะตรี

ภาคการศึกษาที่ ๑

๑. กลุ่มวิชาวิธีสังคหะ

อภิ. ๑๐๑ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวิธีสังคหะ (Introduction to Vithī - Saṅgha)

ศึกษาความหมาย องค์ประกอบที่สำคัญในวิธีสังคหะ ซึ่งมี ๖ หมวด ๆ ละ ๖ ประเภท คือ วัตถุ ๖ ทวาร ๖ อารมณ ๖ วิญญาน ๖ วิธี ๖ และวิสัยปวัตติ ๖ เกณฑ์การกำหนดอายุของนามธรรม กับรูปธรรม ความเป็นไปของจิตในปัญจทวารวิธี และมโนทวารวิธี

อภิ. ๑๐๒ ปัญจทวารวิธี (Pañcadvāravithī)

ศึกษาจำนวนของวิธีจิตในปัญจทวาร อติมหันตารมณทั้งโดยย่อและพิสดาร และศึกษาเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการเกิดขึ้นของจิตในปัญจทวาร ซึ่งอาศัยอารมณ ๔ มีมหันตารมณวิธี เป็นต้น

อภิ. ๑๐๓ มโนทวารวิธี (Manodvāravithī)

ศึกษาประเภทของมโนทวารวิธี โดยมีชวนจิตเป็นเกณฑ์ และกระบวนการรับรู้อารมณของวิธีจิต

อภิ. ๑๐๔ ตทณวัตติกวิธี (Tadanuvattikavithī)

ศึกษาประเภทของตทณวัตติกวิธี ๔ ประเภท มีอติตคคณวิธี เป็นต้น

อภิ. ๑๐๕ อตัตคคณวิธี อตถคคณวิธี นามคคณวิธี

(Atitaggahaṇavithī Atthaggaṇavithī Nāmaggaṇavithī)

ศึกษาความเป็นไปของอตัตคคณวิธี ๕ วิธี ความเป็นไปของจิตในอตถคคณวิธี ๓ วิธี ความเป็นไปของจิตในนามคคณวิธี ๓ วิธี ตามประเภทของบุคคล ภูมิ องค์ธรรม อารมณ และวัตถุ

๒. กลุ่มวิชาทวารวิธี

อภิ. ๑๐๖ กามชวนมโนทวารวิธี (Kāmajavanamanodvāravithī)

ศึกษาวิสัยปวัตติ ความเป็นไปของอารมณของสุทธมโนทวารวิธี ๔๑ วิธี อติวิภูตารมณวิธี ๓๖ วิธี ตทารัมมณวาระ ชวนวาระ และการนับจำนวน อติวิภูตารมณวิธี ๒๒ วิธี วิภูตารมณวิธี ๑๖ วิธี อพยากตวิธี (อวิภูตารมณวิธี และอติวิภูตารมณวิธี) และสุปินวิธี ๑๒ วิธี

อภิ. ๑๐๗ อัปนาชวนมโนทวารวิธี (Appanājavanamanodvāravithī)

ศึกษาความหมายของปริกรรม อุปจาร อนุโลม โคตรภู และโวกาน อัปนาชวนมโนทวารวิธี ๗ ประเภท มีอาทิกัมมิกณานวิธี เป็นต้น

อภ. ๑๐๘ จิตกับบุคคล (Citta and Puggala)

ศึกษาจิต ๘๙ ดวง วิถีจิต ๘๐ วิถี ขวนจิต ๕๕ ดวง ตามประเภทของบุคคล ๑๒ ประเภท

อภ. ๑๐๙ รูปวิถิ (Rūpavithi)

ศึกษาความหมายและความเป็นไปของรูปกลาปทั้ง ๔ ตั้งแต่ปฏิสนธิกาลจนถึงรูปวิถิหลังความตาย

ภาคการศึกษาที่ ๒

๓. กลุ่มวิชาวิถิมุตตสังคหะ

อภ. ๑๑๐ วิถิมุตตสังคหะเบื้องต้น (Introduction to vithimutta - Saṅgha)

ศึกษาความหมายและองค์ประกอบของวิถิมุตตสังคหะ

อภ. ๑๑๑ อบายภูมิ ๔ (Four Apāyabhūmi)

ศึกษาจันตละและเนื้อหาในอบายภูมิบทและนัยบท มหานรก ๘ ขุม อุตสหนนรก ๕ ขุม ภูมิของสัตว์ดิรัจฉาน ภูมิของเปรตของอสุร

อภ. ๑๑๒ กามสุคติภูมิ ๗ (Seven Kāmasugatibhūmi)

ศึกษากรรมในกามสุคติภูมิ ๗ ภูมิ คือ มนุสสภูมิและเทวภูมิ

อภ. ๑๑๓ รูปาวจรภูมิ ๑๖ (Sixteen Rūpāvacarabhūmi)

ศึกษากรรมในรูปาวจรภูมิ ๑๖ ภูมิ ตั้งแต่ปฐมฌานภูมิ ๓ ถึงสุทธาวาสภูมิ ๕

อภ. ๑๑๔ อรูปาวจรภูมิ ๔ (Four Arūpāvacarabhūmi)

ศึกษากรรมในอรูปาวจรภูมิ ๔ ภูมิ และคำอธิบายเกี่ยวกับอรูปภูมิทั้ง ๔ ภูมิ การจำแนกบุคคลและภูมิตามอภิมมัตตสังคหะ บุคคล ๔ จำพวกใน ๓๑ ภูมิ สัตตาวาสภูมิ ๙ ประเภทกับปี การทำลายและการเกิดขึ้นใหม่ของจักรวาล

๔. กลุ่มวิชาปฏิสนธิจตุกกะ

อภ. ๑๑๕ ปฏิสนธิจตุกกะ (Paṭisandhi Catukka)

ศึกษาปฏิสนธิ ๔ อายุของสัตว์นรก ๘ ขุม มนุษย์ ความเป็นอยู่ของมนุษย์ในทวีปทั้ง ๔ มีอุตตรกฐทวีป เป็นต้น อุปติกาลของพระศรีอริยเมตไตรย และทุกขในสังสารวัฏ

อภ. ๑๑๖ กัมมจตุกกะ (Kamma Catukka)

ศึกษาความหมายของกรรม ๔ หมวดและผลกรรมนั้น

อภ. ๑๑๗ มรณุปัตติจตุกกะ (Maranuppatti Catukka)

ศึกษาสภาพการณ์ของบุคคลผู้เกิดและตายใน ๓๑ ภูมิ โดยแสดงความตาย ๔ ประการ จนถึงแนวทางแห่งการหลุดพ้นจากสังสารวัฏ

ชั้นมัธยมอาภิธรรมิกะโท

ภาคการศึกษาที่ ๑

๕. กลุ่มวิชาปัจจัยสังคหวิภาค

- อภิ. ๒๐๑ ปฏิจจสมุปปาทเบื้องต้น (**Introduction to Paṭiccasamuppāda**)
ศึกษาข้อความเบื้องต้น ความหมาย (วจนัตถะ) ขอบข่ายโครงสร้างของปฏิจจสมุปปาท
- อภิ. ๒๐๒ อวิชชา สังขาร (**Avijjā Saṅkhāra**)
ศึกษาธรรมที่เป็นอดีตเหตุ คือ อวิชชา ประเภทของอวิชชา สังขาร ประเภทของสังขาร
- อภิ. ๒๐๓ วิญญูณ นามรูป สฬายตนะ ผัสสะ เวทนา
(**Viññāṇa Nāmarūpa Saḷāyatana Phassa Vedanā**)
ศึกษาธรรมที่เป็นปัจจุบันผล คือ วิญญูณ นามรูป สฬายตนะ ผัสสะ เวทนา
- อภิ. ๒๐๔ ตัณหา อุปาทาน กัมมภาวะ (**Taṇhā Upādāna Kammabhava**)
ศึกษาธรรมที่เป็นปัจจุบันเหตุ คือ ตัณหา อุปาทาน กัมมภาวะ
- อภิ. ๒๐๕ ชาติ ขรา มรณะ (**Jāti Jarā Maraṇa**)
ศึกษาธรรมที่เป็นอนาคตผล คือ ชาติ ขรา มรณะ
- อภิ. ๒๐๖ โสกะปริเทวะทุกขโทมนัสอุปายาสะ (**Sokaparidevadukkhadomanassupāyāsa**)
ศึกษาธรรมที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากขรา มรณะ คือ โสกะ ปริเทวะ ทุกขะ โทมนัสสะ อุปายาสะ
- อภิ. ๒๐๗ นัยแห่งปฏิจจสมุปปาท (**Naya of Paṭiccasamuppāda**)
ศึกษาปฏิจจสมุปปาทโดยนัยต่าง ๆ คือกาล ๓ องค์ ๑๒ อาการ ๒๐ สันติ ๓ สังเขป ๔ วัฏฏะ ๓ มूल ๒ ภาวจักร ๒ ตลอดจนจนถึงนัยแห่งการเทศนา ๔ และนัยแห่งการพิจารณา ๔
- อภิ. ๒๐๘ อภิธัมมภาชนีนัย (**Abhidhammabhājanīyanaya**)
ศึกษาความเป็นไปของปฏิจจสมุปปาทในจิตแต่ละดวง จากบททั้ง ๓ คือ กุศลบท อกุศลบท และ อพยากตบท

๖. กลุ่มวิชาปฏฐานนัย

- อภิ. ๒๐๙ ปัจจัย ๒๔ (**Twenty - four Paccaya**)
ศึกษาองค์ประกอบแห่งปัจจัย ๒๔ ตามนัยปฏิจจสมุปปาท
- อภิ. ๒๑๐ บัญญัติ (**Paññatti**)
ศึกษาอรรถบัญญัติ สัททบัญญัติ ประเภทแห่งอรรถบัญญัติ และสัททบัญญัติ

ภาคการศึกษาที่ ๒

๗. กลุ่มวิชากรรมฐานสังคหวิภาค (ภาคสมถภาวนา)

อภิ. ๒๑๑ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสมถกรรมฐาน (Introduction to Tranquillity Meditation)

ศึกษาความหมายและรายละเอียดเกี่ยวกับสมถะและวิปัสสนา สมถกรรมฐาน ๗ หมวด โดยย่อ จริต ๖ ประเภท จริตของบุคคลแต่ละประเภทและสมุฏฐานของจิริต

อภิ. ๒๑๒ อสุภะ ๑๐ กสิณ ๑๐ (Ten Asubha Ten Kasina)

ศึกษาความหมายและรายละเอียดเกี่ยวกับอสุภะ ๑๐ กสิณ ๑๐ วิธีเจริญและอานิสงส์ของการเจริญอสุภะ ๑๐ กสิณ ๑๐

อภิ. ๒๑๓ อนุสสติ ๑๐ อัปปมัญญา ๔ (Ten Anussati Four Appamaññā)

ศึกษาความหมายและรายละเอียดเกี่ยวกับอนุสสติ ๑๐ อัปปมัญญา ๔ วิธีเจริญและอานิสงส์ของการเจริญอนุสสติ ๑๐ อัปปมัญญา ๔

อภิ. ๒๑๔ อาหารปฏิกุศลสัญญา จตุธาตววัตถาน อารูป ๔

(Āhārepāṭikūlasaññā Catudhātuvavatthāna Four Āruppa)

ศึกษาความหมายและรายละเอียดเกี่ยวกับอาหารปฏิกุศลสัญญา จตุธาตววัตถาน อารูป ๔ วิธีเจริญและอานิสงส์ของการเจริญอาหารปฏิกุศลสัญญา จตุธาตววัตถาน อารูป ๔

อภิ. ๒๑๕ สรุปกรรมฐาน ๔๐ และอภิญา

(Conclusion of Forty Meditation and Abhiññā)

ศึกษาการจำแนกกรรมฐาน ๔๐ โดยภูมิ ปรมาตม์และบัญญัติกรรมฐานที่เหมาะสมแก่จิริต ๖ แสดงการเกิดขึ้นของอภิญา ๕ กรรมฐาน อารมณ์ที่ทำให้ได้อภิญา การทำอภิญาต่าง ๆ และการแสดงฤทธิ์ ๑๐ อย่าง

๘. กลุ่มวิชากรรมฐานสังคหวิภาค (ภาควิปัสสนาภาวนา)

อภิ. ๒๑๖ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวิปัสสนากรรมฐาน (Introduction to Insight Meditation)

ศึกษาความหมายและรายละเอียดเกี่ยวกับวิสุทธิ ๗ ลักษณะ ๓ อนุปัสสนา ๓ วิปัสสนาญาณ ๑๐ วิโมกข์ ๓ วิโมกขมุข ๓ สิววิสุทธิ จิตตวิสุทธิ ทิณฐวิสุทธิ กังขาวิตรณวิสุทธิ มัคคามัคคญาณทัสนวิสุทธิ และวิปัสสนูปกิเลส ปฏิปทาญาณทัสนวิสุทธิ ญาณทัสนวิสุทธิ วิโมกขเภท บุคคลเภท และสมาบัติเภท

อภิ. ๒๑๗ วิสุทธิ ๗ (Seven Visuddhi)

ศึกษาความหมายและรายละเอียดเกี่ยวกับประเภทของวิสุทธิ สรุปเนื้อความและการเปรียบเทียบวิสุทธิ ๗

- อภิ. ๒๑๘ **ลักษณะ อนุปัสสนา วิโมกข์ วิโมกขมุข**
(Lakkhaṇa Anupassanā Vimokkha Vimokkhamukha)
 ศึกษาความหมายและรายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะ ๓ อนุปัสสนา ๓ วิโมกข์ ๓ วิโมกขมุข ๓
- อภิ. ๒๑๙ **นามรูปปริจเฉทญาณ - นิพพิทาญาณ**
(Nāmarūpaparicchedaṇṇa - Nibbidāṇṇa)
 ศึกษาความหมายและรายละเอียดเกี่ยวกับนามรูปปริจเฉทญาณ จนถึงนิพพิทาญาณ
- อภิ. ๒๒๐ **มัญจितุกัมยตาญาณ - ปัจจเวกขณญาณ**
(Muñcitukamyatāṇṇa - Paccavekkhaṇaṇṇa)
 ศึกษาความหมายและรายละเอียดเกี่ยวกับมัญจितุกัมยตาญาณ จนถึงปัจจเวกขณญาณ

ชั้นมัธยมอาภิธรรมิกะเอก

ภาคการศึกษาที่ ๑

๙. กลุ่มวิชาธาตุกถาสรุปัตถนิสสยะ

- อภิ. ๓๐๑ **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับธาตุกถา**
(Introduction to Dhātukathā)
 ศึกษาความหมาย (วจนัตถะ) ของคำที่มาในคัมภีร์ธาตุกถาและขอบข่ายของคัมภีร์ธาตุกถา
 ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงจำแนกธรรมทั้งหลาย มีชั้น ๕ เป็นต้น จนถึงอรณธรรมเป็นที่สุด โดยนัย ๑๔
 ประการ เป็นลักษณะคำปุจฉา และวิสัชนา เกี่ยวกับชั้น ๕ อย่างตนะ ธาตุ
- อภิ. ๓๐๒ **มาติกา (Mātikā)**
 ศึกษาความหมายคำอธิบายและรายละเอียดในมาติกา ๕ อย่าง คือ นยมาติกา อัพพันตรมาติกา
 นยมุขมาติกา ลักษณะมาติกา พาหิรมาติกา

๑๐. กลุ่มวิชานิทเทส ๖ นัย

- อภิ. ๓๐๓ **ปฐมนยนิทเทส (Paṭhamanaya Niddesa)**
 ศึกษาการนับสงเคราะห์ปรมัตถธรรม ๔ ได้และไม่ได้โดยเป็นชั้น ๕ อย่างตนะ ธาตุ
- อภิ. ๓๐๔ **ทุติยนยนิทเทส (Dutiyanaya Niddesa)**
 ศึกษาการนับสงเคราะห์ปรมัตถธรรม ๒ ประเภท คือ รูป ๒๘ ที่เป็นรูปชั้นเหมือนกัน แต่เป็น
 อย่างตนะธาตุต่างกัน และจิต ๘๙ ที่เป็นวิญญานชั้น ๓ มนายตนะเหมือนกัน แต่เป็นธาตุต่างกัน

อภิ. ๓๐๕ ตติยนิทเทส (Tatiyanaya Niddesa)

ศึกษาการนับสงเคราะห์ธรรมเหล่านี้ คือเวทนา สัญญา สังขาร สุขุมรูป ๑๖ และนิพพาน ซึ่งเป็นธรรมที่มีขั้นต่างกัน แต่เป็นอัมมายนะและอัมมชาตุมิถุนกัน

อภิ. ๓๐๖ จตุตถนิทเทส (Catutthanaya Niddesa)

ศึกษาการนับสงเคราะห์ธรรม ๔ ประเภท คือเวทนาทั้ง ๕ สังขารเจตสิก ๕๐ ปริเทวะ และภาวรูป ๒ ซึ่งเป็นธรรมที่มีขั้น อายตนะ ธาตุเหมือนกัน

อภิ. ๓๐๗ ปัญจมนนิทเทส (Pañcamanaya Niddesa)

ศึกษาการนับสงเคราะห์จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ รูป ๒๘ และนิพพาน ซึ่งเป็นธรรมที่มีขั้น อายตนะธาตุต่างกัน

อภิ. ๓๐๘ ฉกฺขณนิทเทส (Chattthanaya Niddesa)

ศึกษาการนับสงเคราะห์ธรรมที่เป็นสัมปยุตต์ (ประกอบได้) เช่น นามขันธ ๔ เป็นสัมปยุตต์กับนามขันธ ๔ ด้วยกัน, และศึกษาธรรมที่เป็นวิปยุตต์ (ประกอบไม่ได้) เช่น นามขันธ ๔ กับรูปขันธ และนิพพาน, กุศลธรรม อกุศลธรรม อพยากตธรรม, และนามขันธ ๔ ที่เกิดในภูมิต่าง ๆ ที่เป็นอดีต อนาคต ปัจจุบันและธรรมที่เกิดภายในและภายนอกตัวเรา เป็นวิปยุตต์ซึ่งกันและกัน

ภาคการศึกษาที่ ๒

๑๑. กลุ่มวิชานิทเทส ๘ นัย

อภิ. ๓๐๙ สัตตมนนิทเทส (Sattamanaya Niddesa)

ศึกษาการนับสงเคราะห์ธรรมที่เป็นสัมปยุตต์ และวิปยุตต์ โดยการนำธรรมที่เป็นสัมปยุตต์ มาแสดงว่า เป็นวิปยุตต์กับธรรมประเภใดบ้าง

อภิ. ๓๑๐ อัฏฐมนนิทเทส (Atthamanaya Niddesa)

ศึกษาการนับสงเคราะห์ธรรมที่เป็นวิปยุตต์และสัมปยุตต์โดยการนำธรรมที่เป็นวิปยุตต์ มาแสดงว่า เป็นสัมปยุตต์กับธรรมประเภใดบ้าง

อภิ. ๓๑๑ นวมนนิทเทส (Navamanaya Niddesa)

ศึกษาการนับสงเคราะห์ธรรมที่เป็นสัมปยุตต์กับสัมปยุตต์ด้วยกัน โดยการนำเอาเฉพาะธรรมที่เป็นสัมปยุตต์ คือ จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ มาแสดง เช่น จิต ๘๙ เป็นสัมปยุตต์กับเจตสิก ๕๒, เจตสิก ๕๒ ก็เป็นสัมปยุตต์กับจิต ๘๙ เป็นต้น

อภิ. ๓๑๒ ทสมนนิทเทส (Dasamanaya Niddesa)

ศึกษาการนับสงเคราะห์ธรรมที่เป็นวิปยุตต์กับวิปยุตต์ด้วยกัน โดยการหาธรรมที่เป็นวิปยุตต์ในระหว่างปรมัตถธรรมทั้ง ๔ คือ จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ รูป ๒๘ นิพพาน

อภิ. ๓๑๓ เอกาทสมนยนิทเทส (Ekādasamanaya Niddesa)

ศึกษาการนับสงเคราะห์ธรรมที่มีชั้น ๑๑ อย่างตนะ ธาตุเหมือนกัน ซึ่งแสดงในจตุตถนยนิทเทส นำมาแสดงโดยหาจำนวนธรรมที่เป็นสัมปยุตต์กับวิปยุตต์

อภิ. ๓๑๔ ทวาทสมนยนิทเทส (Dvādasamanaya Niddesa)

ศึกษาการนับสงเคราะห์ธรรมที่เป็นสัมปยุตต์ ซึ่งแสดงในนวมนยนิทเทส นำมาแสดงโดยหาจำนวนชั้น ๑๒ อย่างตนะ ธาตุ ที่นับสงเคราะห์ได้และไม่ได้

อภิ. ๓๑๕ เตรสมนยนิทเทส (Terasamanaya Niddesa)

ศึกษาการนับสงเคราะห์ธรรมที่มีชั้น ๑๔ อย่างตนะ ธาตุต่างกัน ซึ่งแสดงในปัญจมนยนิทเทส บางส่วน นำมาแสดงโดยหาจำนวนธรรมที่เป็นสัมปยุตต์กับวิปยุตต์

อภิ. ๓๑๖ จุททสมนยนิทเทส (Cuddasamanaya Niddesa)

ศึกษาการนับสงเคราะห์ธรรมที่เป็นวิปยุตต์ ซึ่งแสดงในอัฐมณยนิทเทสทั้งหมด นำมาแสดงโดยหาจำนวนชั้น ๑๖ อย่างตนะ ธาตุ ที่นับสงเคราะห์ได้และไม่ได้

หลักสูตรประกาศนียบัตรอภิธรรมบัณฑิต
เทียบเท่าปริญญาตรี
อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ชื่อหลักสูตร

ภาษาไทย: หลักสูตรประกาศนียบัตรอภิธรรมบัณฑิต

ภาษาอังกฤษ: Advanced Certificate Program in Abhidhamma

ชื่อประกาศนียบัตร

ภาษาไทย: ประกาศนียบัตรอภิธรรมบัณฑิต (ป.อบ.)

ภาษาอังกฤษ: Advanced Certificate in Abhidhamma (ACA)

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อให้ผู้เรียนที่เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาอภิธรรมิกะเอกได้เรียนอย่างต่อเนื่อง
๒. เพื่อให้ผู้เรียนที่มีพื้นฐานพระอภิธรรมชั้นมัธยมได้พัฒนาความรู้มากขึ้น
๓. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำหลักคำสอนในพระอภิธรรมไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคม

ระยะเวลาการศึกษา ๓ ปี หรือ ๖ ภาคการศึกษา

แผนการศึกษาและรายวิชาในหลักสูตร

ชั้นมหาอาภิธรรมิกะตรี

ภาคการศึกษาที่ ๑

๑. กลุ่มวิชามูลยมก

๑๐๑ ๑๐๑ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับคัมภีร์ยมก (Introduction to Yamaka)

ศึกษาความหมาย วจนัตถะของคำที่มาในคัมภีร์ยมก และขอบข่ายของคัมภีร์ยมก การจำแนก มูลยมกและชั้นยมก พร้อมทั้งศึกษาการตั้งคำถาม ๔ แบบและหลักการตอบ ๕ แบบ

๑๐๑ ๑๐๒ มูลยมก ๔ นัย ในกุศลบท (Four Mūlayamaka of Kusalapada)

ศึกษาการจำแนกมูลยมกในกุศลบท ที่เป็นอุทเทสและนิทเทส ติกมาติกาและทุกมาติกา มูลวาระ มูลนัย มูลมูลนัย มูลกนัย และมูลมูลกนัย โดยอนุโลมปุจฉาและปฎิโลมปุจฉา

๑๐๑ ๑๐๓ มูลยมก ๔ นัย ในอกุศลบท (Four Mūlayamaka of Akusalapada)

ศึกษาการจำแนกมูลยมกในอกุศลบท ที่เป็นอุทเทสและนิทเทส ติกมาติกา และทุกมาติกา มูลวาระ มูลนัย มูลมูลนัย มูลกนัย และมูลมูลกนัย โดยอนุโลมปุจฉา และปฎิโลมปุจฉา

๑๐๑ ๑๐๔ มูลยมก ๔ นัย ในอพยากตบท (Four Mūlayamaka of Abyākatapada)

ศึกษาการจำแนกมูลยมกในอพยากตบท ที่เป็นอุทเทสและนิทเทส ติกมาติกา และทุกมาติกา มูลวาระ มูลนัย มูลมูลนัย มูลกนัย และมูลมูลกนัย โดยอนุโลมปุจฉา และปฎิโลมปุจฉา

๑๐๑ ๑๐๕ มูลยมก ๔ นัย ในนามบท (Four Mūlayamaka of Nāmapada)

ศึกษาการจำแนกมูลยมกในนามบท ที่เป็นอุทเทสและนิทเทส ติกมาติกา และทุกมาติกา มูลวาระ มูลนัย มูลมูลนัย มูลกนัย และมูลมูลกนัย โดยอนุโลมปุจฉาและปฎิโลมปุจฉา

๒. กลุ่มวิชาชั้นยมก

๑๐๑ ๑๐๖ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับชั้นยมก (Introduction to Khandhayamaka)

ศึกษาความหมาย วจนัตถะของคำว่าชั้นยมก และขอบข่ายของคำว่าชั้นยมก พร้อมการ จำแนกชั้น ๕

๑๐๑ ๑๐๗ ปันณัตติวาระ ปทโสธนวาระ (Paṇṇattivāra Padasodhanavāra)

ศึกษาการแสดงชั้น ๕ แยกถามเป็นคำคำ เช่น รูปกับรูปชั้น เวทนากับเวทนาชั้น เป็นต้น โดยอนุโลมนัยและปัจจนิกนัย

๑๐๑ ๑๐๘ ปทโสธรมูลจักกวาระ (Padasodhanamūlacakkavāra)

ศึกษาการแสดงชั้น ๕ แยกถามเป็นคำคำ แล้วนำมาแสดงโดยความเป็นมูลมุขี โดยอนุโลมนัย และปัจจนิกนัย

๑๐๑ ๑๐๙ สุตทชัณฐวาระ อุปปาทวาระ (Suddhakhandhavāra Uppādavāra)

ศึกษาการแสดงชั้น ๕ โดยแยกถามเป็นคำคำ เช่น รูปกับชั้น โดยอนุโลมนัย และปัจจนิกนัย

๑๐๑ ๑๑๐ สุตทชัณฐมูลจักกวาระ (Suddhakhandhamūlacakkavāra)

ศึกษาการแสดงชั้น ๕ โดยแยกถามเป็นคำคำ เช่น รูปกับชั้น แล้วนำมาแสดงโดยความเป็นมูลมุขี โดยอนุโลมนัยและปัจจนิกนัย

ภาคการศึกษาที่ ๒

๓. กลุ่มวิชาชั้นมัธยม ปวัตติวาระ

๑๐๑ ๑๑๑ อุปปาทวาระ ปัจจุปปันนวาระ (Uppādavāra Paccuppannavāra)

ศึกษาวิธีการแสดงชั้นมัธยม โดยบุคคลวาระ โอกาสวาระ บุคคลโลกาสวาระ ที่เป็นปัจจุบันกาล ทั้งอนุโลมนัยและปัจจนิกนัย

๑๐๑ ๑๑๒ อุปปาทวาระ อดีตวาระ อนาคตวาระ (Uppādavāra Atitavāra Anāgatavāra)

ศึกษาวิธีการแสดงชั้นมัธยม โดยบุคคลวาระ โอกาสวาระ บุคคลโลกาสวาระ ที่เป็นอดีตกาล อนาคตกาล ทั้งอนุโลมนัยและปัจจนิกนัย

๑๐๑ ๑๑๓ อุปปาทวาระ ปัจจุปปันนาติตะ ปัจจุปปันนนานาคตะและอดีตานาคตวาระ

(Uppādavāra Paccuppannātīta Paccuppannānāgata and Atitānāgatavāra)

ศึกษาวิธีการแสดงชั้นมัธยม โดยบุคคลวาระ โอกาสวาระ บุคคลโลกาสวาระ ที่เป็นปัจจุบันกาล และอดีตกาล ที่เป็นปัจจุบันกาลและอนาคตกาล ที่เป็นอดีตกาลและอนาคตกาล ทั้งอนุโลมนัยและปัจจนิกนัย

๑๐๑ ๑๑๔ นิโรธวาระในปัจจุปปันน-อดีต-อนาคตวาระ

(Nirodhavāra of Paccuppanna - Atīta - Anāgatavāra)

ศึกษาวิธีการจำแนกชั้นมัธยม นิโรธวาระในปัจจุปปันน - อดีต - อนาคตวาระ อนุโลม และปัจจนิก โดยบุคคลวาระ โอกาสวาระ บุคคลโลกาสวาระ

๑๐๑ ๑๑๕ นิโรธวาระในปัจจุปปันนาติตวาระ ปัจจุปปันนนานาคตวาระ และอดีตานาคตวาระ

(Nirodhavāra of Paccuppannātītavāra, Paccuppannānāgatavāra and Atitānāgatavāra)

ศึกษาวิธีการจำแนกชั้นมัธยม นิโรธวาระในปัจจุปปันนาติตวาระ ปัจจุปปันนา-นาคตวาระ และอดีตานาคตวาระ โดยอนุโลมและปัจจนิก โดยบุคคลวาระ โอกาสวาระ บุคคลโลกาสวาระ

๑๐๑ ๑๑๖ อุปปาตนิโรธวาระ (Uppādanirodhavāra)

ศึกษาวิธีการจำแนกชั้นมัณฑนิกอุปปาตนิโรธวาระ โดยบุคคลวาระ โอภาสวาระ บุคคลโลกาสวาระ โดยกาล ๖

๑๐๑ ๑๑๗ ปริณญวาระ (Pariññāvāra)

ศึกษาวิธีการจำแนกชั้นมัณฑนิกปริณญวาระ โดยบุคคลวาระ โอภาสวาระ บุคคลโลกาสวาระ โดยอนุโลมนัยและปัจจนิกนัย

ชั้นมหาอภิธรรมิกะโท

ภาคการศึกษาที่ ๑

๔. กลุ่มวิชาอายตณยมก ธาตุยมก

๑๐๑ ๒๐๑ ปทโสธนวาระ ปทโสธนมูลจกกวาระ ปณัตติวาระ

(Padasodhanavāra, Padasodhanamūlacakkavāra, Paṇṇattivāra)

ศึกษาความหมาย วจนัตถะ และขอบข่ายของอายตณยมก ธาตุยมก และศึกษาวิธีการจำแนกอายตณยมกและธาตุยมก ในปณัตติวาระ โดยปทโสธนวาระ และปทโสธนมูลจกกวาระ

๑๐๑ ๒๐๒ สุตธาตุนวาระ สุตธาตุนมูลจกกวาระ ปณัตติวาระ

(Suddhāyatanavāra, Suddhāyatanamūlacakkavāra, Paṇṇattivāra)

ศึกษาวิธีการจำแนกอายตณยมกและธาตุยมก ในปณัตติวาระ โดยสุตธาตุนวาระ สุตธาตุนมูลจกกวาระ

๑๐๑ ๒๐๓ ปวัตติวาระ อุปปาทวาระ (Pavattivāra Uppādavāra)

ศึกษาวิธีการจำแนกอายตณยมกและธาตุยมก ในปวัตติวาระ อุปปาทวาระ โดยบุคคลวาระ โอภาสวาระ บุคคลโลกาสวาระ โดยกาล ๖

๑๐๑ ๒๐๔ ปวัตติวาระ นิโรธวาระ (Pavattivāra, Nirodhavāra)

ศึกษาวิธีการจำแนกอายตณยมกและธาตุยมก ในปวัตติวาระ นิโรธวาระ โดยบุคคลวาระ โอภาสวาระ บุคคลโลกาสวาระ โดยกาล ๖

๑๐๑ ๒๐๕ อุปปาตนิโรธวาระ (Uppādanirodhavāra)

ศึกษาวิธีการจำแนกอายตณยมกและธาตุยมก ในอุปปาตนิโรธวาระโดย บุคคลวาระ โอภาสวาระ บุคคลโลกาสวาระ โดยกาล ๖

๑๐๑ ๒๐๖ ปริญญาวาระ อนุลอม (Pariññāvāra Anuloma)
ศึกษาวิธีการจำแนกอายตนะยวมกและธาตุยวมก ในปริญญาวาระ โดยปุคคลวาระ โดยอนุลมนัย

๑๐๑ ๒๐๗ ปริญญาวาระ ปัจจนิก (Pariññāvāra Paccanika)
ศึกษาวิธีการจำแนกอายตนะยวมกและธาตุยวมก ในปริญญาวาระ โดยปุคคลวาระ โดยปัจจนิกนัย

ภาคการศึกษาที่ ๒

๕. กลุ่มวิชาสังขยวมก

๑๐๑ ๒๐๘ ปทโสธนวาระ ปทโสธนมุลจกกวาระ ปณัตติวาระ
(Padasodhanavāra, Padasodhanamūlacakkavāra, Paṇṇattivāra)
ศึกษาความหมาย และขอบข่ายของคัมภีร์สังขยวมก และศึกษาการจำแนกสังขยวมก
ในปณัตติวาระ โดยปทโสธนวาระ และปทโสธนมุลจกกวาระ

๑๐๑ ๒๐๙ สุตธัสัจจวาระ สุตธัสัจจมุลจกกวาระ ปณัตติวาระ
(Suddhasaccavāra, Suddhasaccamūlacakkavāra, Paṇṇattivāra)
ศึกษาการจำแนกสังขยวมกในปณัตติวาระ โดยสุตธัสัจจวาระ สุตธัสัจจมุลจกกวาระ

๑๐๑ ๒๑๐ ปวัตติวาระ อุปปาทวาระ (Pavattivāra Uppādavāra)
ศึกษาการจำแนกสังขยวมก ในปวัตติวาระ อุปปาทวาระ โดยปุคคลวาระ โอภาสวาระ
ปุคคโลภาสวาระ โดยกาล ๖

๑๐๑ ๒๑๑ ปวัตติวาระ นิโรธวาระ (Pavattivāra, Nirodhavāra)
ศึกษาการจำแนกสังขยวมก ในปวัตติวาระ นิโรธวาระ โดยปุคคลวาระ โอภาสวาระ ปุคคโลภาส-
วาระ โดยกาล ๖

๑๐๑ ๒๑๒ อุปปาทนิโรธวาระ (Uppādanirodhavāra)
ศึกษาการจำแนกสังขยวมก ในอุปปาทนิโรธวาระ โดยปุคคลวาระ โอภาสวาระ ปุคคโลภาสวาระ
โดยกาล ๖

๑๐๑ ๒๑๓ ปริญญาวาระ อนุลอม (Pariññāvāra Anuloma)
ศึกษาการจำแนกสังขยวมก ในปริญญาวาระ โดยปุคคลวาระ โดยอนุลมนัย

๑๐๑ ๒๑๔ ปริญญาวาระ ปัจจนิก (Pariññāvāra Paccanika)
ศึกษาการจำแนกสังขยวมก ในปริญญาวาระ โดยปุคคลวาระ โดยปัจจนิกนัย

ชั้นมหาอภิธรรมิกะเอก

ภาคการศึกษาที่ ๑

๖. กลุ่มวิชาปฏฐานปกรณ์

๑๐๑ ๓๐๑ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับปฏฐานปกรณ์ (Introduction to Paṭṭhānapakaraṇa)

ศึกษาความหมายของมาติกา อัมมณยะ และปัจจุยทเทศ วจนัตถะของคำว่าปัจจัย ปัจจุปปัน และปัจจนิก การแบ่งปัจจัย ๒๔ โดยพิสตาร และชาติในปัจจัย ๒๔

๑๐๑ ๓๐๒ สหชาตชาติ [เหตุปัจจัย] (Sahajātajāti [Hetupaccaya])

ศึกษาความหมาย ธรรมชาติ ความสำคัญ จำนวนปัจจัย และการแบ่งกลุ่มของสหชาตชาติ และการศึกษาเหตุปัจจัย เหตุปัจจัยนิทเทศ เหตุขมภูนา สรุปรเนื้อความ ๓ ประการ ปัญหาวารวิกังค์ วจนัตถะ และคำอธิบายในเหตุปัจจัย

๑๐๑ ๓๐๓ สหชาตชาติ [สหชาตาทิปปิปัจจัย] (Sahajātajāti [Sahajātādhipatipaccaya])

ศึกษาความหมาย ธรรมชาติ และความสำคัญของสหชาตาทิปปิปัจจัย อธิปปิปัจจัยนิทเทศ ฉันทาทิปปิขมภูนา วิริยาทิปปิขมภูนา จิตตาทิปปิขมภูนา วิมังสาทิปปิขมภูนา สรุปรเนื้อความ ๓ ประการ ปัญหาวารวิกังค์แห่งสหชาตาทิปปิปัจจัย วจนัตถะและคำอธิบายในอธิปปิปัจจัย

๗. กลุ่มวิชากัมมปัจจัย

๑๐๑ ๓๐๔ สหชาตชาติ [สหชาตกัมมปัจจัย] (Sahajātajāti [Sahajātakammappaccaya])

ศึกษาความหมาย ธรรมชาติ และความสำคัญของสหชาตกัมมปัจจัย กัมมปัจจัยนิทเทศ กัมมบิณณขมภูนา สหชาตกัมมขมภูนา สรุปรเนื้อความ ๓ ประการ ปัญหาวารวิกังค์แห่งสหชาตกัมมปัจจัย วจนัตถะและคำอธิบายในกัมมปัจจัย

๑๐๑ ๓๐๕ สหชาตชาติ [นามอาหารปัจจัย] (Sahajātajāti [Nāma āhārapaccaya])

ศึกษาความหมาย ธรรมชาติ และความสำคัญของนามอาหารปัจจัย อาหาร ปัจจัยนิทเทศ นามอาหารขมภูนา สรุปรเนื้อความ ๓ ประการ ปัญหาวารวิกังค์แห่งนามอาหารปัจจัย วจนัตถะและคำอธิบายในอาหารปัจจัย

๑๐๑ ๓๐๖ สหชาตชาติ [สหชาตินทริยปัจจัย] (Sahajātajāti [Sahajātindriyapaccaya])

ศึกษาความหมาย ธรรมชาติ และความสำคัญของสหชาตินทริยปัจจัย อินทริยปัจจัยนิทเทศ สหชาตินทริยขมภูนา สรุปรเนื้อความ ๓ ประการ ปัญหาวารวิกังค์ แห่งสหชาตินทริยปัจจัย วจนัตถะและคำอธิบายในอินทริยปัจจัย

๑๐๑ ๓๐๗ สหชาตชาติ [ฌานปัจจย] (Sahajātajāti [Jhānapaccaya])

ศึกษาความหมาย ธรรมชาติ และความสำคัญของฌานปัจจย ฌานปัจจยนิทเทส ฌานขมภูนา
สรูปเนื้อความ ๓ ประการ ปัญหาวารวิกังค์ วจนัตถะและคำอธิบายในฌานปัจจย

๑๐๑ ๓๐๘ สหชาตชาติ [มัคคปัจจย] (Sahajātajāti [Maggapaccaya])

ศึกษาความหมาย ธรรมชาติ และความสำคัญของมัคคปัจจย มัคคปัจจยนิทเทส มัคคขมภูนา
สรูปเนื้อความ ๓ ประการ ปัญหาวารวิกังค์ วจนัตถะและคำอธิบายในมัคคปัจจย

**๑๐๑ ๓๐๙ สหชาตชาติ [อัญญมัญญปัจจย วิปากปัจจย สัมปยุตตปัจจย สหชาตวิปยุตตปัจจย]
(Sahajātajāti [Aññamaññapaccaya, Vipākapaccaya, Sampayuttapaccaya,
Sahajātavippayuttapaccaya])**

ศึกษาความหมาย ธรรมชาติ และความสำคัญของอัญญมัญญปัจจย วิปากปัจจย สัมปยุตต-
ปัจจย สหชาตวิปยุตตปัจจย และศึกษาเรื่องปัจจยนิทเทส สรูปเนื้อความ ๓ ประการ ปัญหาวารวิกังค์
วจนัตถะและคำอธิบายใน อัญญมัญญปัจจย วิปากปัจจย สัมปยุตตปัจจย สหชาตวิปยุตตปัจจย

ภาคการศึกษาที่ ๒

๘. กลุ่มวิชาอวิคตปัจจย

**๑๐๑ ๓๑๐ สหชาตชาติ [สหชาตปัจจย สหชาตนิสสยปัจจย สหชาตัตถิปัจจย สหชาตอวิคตปัจจย]
(Sahajātajāti [Sahajātapaccaya, Sahajātanissayapaccaya, Sahajātatthipaccaya,
Sahajāta avigatapaccaya])**

ศึกษาความหมาย ธรรมชาติ และความสำคัญของสหชาตปัจจย สหชาตนิสสยปัจจย
สหชาตัตถิปัจจย สหชาตอวิคตปัจจยและศึกษาเรื่องปัจจยนิทเทส สรูปเนื้อความ ๓ ประการ ปัญหาวารวิกังค์
วจนัตถะและคำอธิบายในสหชาตปัจจย สหชาตนิสสยปัจจย สหชาตัตถิปัจจย สหชาตอวิคตปัจจย

๑๐๑ ๓๑๑ อารัมมณชาติ (Ārammaṇajāti)

ศึกษาความหมาย ธรรมชาติ ความสำคัญ จำนวนปัจจย และการแบ่งกลุ่มของอารัมมณชาติ
และศึกษาเรื่องปัจจยนิทเทส อารัมมณปิณณขมภูนา สรูปเนื้อความ ๓ ประการ ปัญหาวารวิกังค์ วจนัตถะ
และคำอธิบายใน อารัมมณปัจจย อารัมมณาธิปติปัจจย วัตถารัมมณปุเรชาตนิสสยปัจจย

๑๐๑ ๓๑๒ อนันตรชาติ (Anantarajāti)

ศึกษาความหมาย ธรรมชาติ ความสำคัญ จำนวนปัจจย และการแบ่งกลุ่มของอนันตรชาติ
และศึกษาเรื่องปัจจยนิทเทส อนันตรปิณณขมภูนา สรูปเนื้อความ ๓ ประการ ปัญหาวารวิกังค์ วจนัตถะ

และคำอธิบายในอนันตรปัจจัย สมันตรปัจจัย อนันตรูปนิสสยปัจจัย ปกตูปนิสสยนันทกณิกกัมมปัจจัย (หมายเอาเฉพาะมัคคเจตนาที่เป็นปัจจัยแก่ผลจิต) นัตถิปัจจัย วิคตปัจจัย

๑๐๑ ๓๑๓ วัตถุปุเรชาตชาติ (Vatthupurejātajāti)

ศึกษาความหมาย ธรรมชาติ ความสำคัญ จำนวนปัจจัย และการแบ่งกลุ่มของวัตถุปุเรชาตชาติ และศึกษาเรื่องปัจจัยนิทเทส สรุปรื้อความ ๓ ประการ ปัญหาวารวิกังค์ วจนัตถะและคำอธิบายใน วัตถุปุเรชาตนิสสยปัจจัย วัตถุปุเรชาตปัจจัย ปุเรชาตนิทริยปัจจัย วัตถุปุเรชาตวิปยุตตปัจจัย วัตถุปุเรชาตัตถิปัจจัย วัตถุปุเรชาตอวิคตปัจจัย

๑๐๑ ๓๑๔ ปัจฉาชาตชาติ (Pacchājātajāti)

ศึกษาความหมาย ธรรมชาติ ความสำคัญ จำนวนปัจจัย และศึกษาเรื่องปัจจัยนิทเทส สรุปรื้อความ ๓ ประการ ปัญหาวารวิกังค์ วจนัตถะและคำอธิบายในปัจฉาชาตปัจจัย ปัจฉาชาตวิปยุตตปัจจัย ปัจฉาชาตัตถิปัจจัย ปัจฉาชาตอวิคตปัจจัย

๑๐๑ ๓๑๕ อาหารชาติ (Āhārajāti)

ศึกษาความหมาย ธรรมชาติ ความสำคัญ จำนวนปัจจัย และศึกษาเรื่องปัจจัยนิทเทส สรุปรื้อความ ๓ ประการ ปัญหาวารวิกังค์ วจนัตถะและคำอธิบายในรูปอาหารปัจจัย อาหารัตถิปัจจัย อาหารอวิคตปัจจัย

๑๐๑ ๓๑๖ รูปชีวิตินทริยชาติ (Rūpajīvitindriyajāti)

ศึกษาความหมาย ธรรมชาติ ความสำคัญ จำนวนปัจจัย และศึกษาเรื่องปัจจัยนิทเทส สรุปรื้อความ ๓ ประการ ปัญหาวารวิกังค์ วจนัตถะและคำอธิบายในรูปชีวิตินทริยปัจจัย อินทริยัตถิปัจจัย อินทริยอวิคตปัจจัย

๑๐๑ ๓๑๗ นานักกณิกกัมมชาติ และปกตูปนิสสยชาติ

(Nānakkaṇṇikakammajāti and Pakatūpanissayajāti)

ศึกษาความหมาย ธรรมชาติ ความสำคัญ จำนวนปัจจัย และศึกษาเรื่องปัจจัยนิทเทส สรุปรื้อความ ๓ ประการ ปัญหาวารวิกังค์ วจนัตถะและคำอธิบายในนานักกณิกกัมมชาติและปกตูปนิสสยชาติกับรูปธรรม ความเป็นไปของจิตในปัญจทวารวิถิ และมโนทวารวิถิ

อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มจร และ หน่วยบริการอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย

๑. อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มจร - ส่วนกลาง

ที่อยู่ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ เลขที่ ๓ ถนนหน้าพระธาตุ แขวงพระบรมมหาราชวัง
เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐

ติดต่อ คุณนรินทร์ จันทา โทร ๐๒ ๒๒๔ ๓๘๔๓

❖ กรุงเทพมหานคร

๒. วัดเจริญธรรมาราม

ที่อยู่ ๙๙ หมู่ ๕ ถนนสายไหม ซอย ๗ แขวงสายไหม เขตสายไหม กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๒๐

ติดต่อ พระครูวิสุทธิธรรมานุวัตร โทร ๐๘๑ ๙๑๗ ๙๑๔๐

๓. วัดสร้อยทอง

ที่อยู่ ๑๓๑๙ แขวงบางซื่อ เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร ๑๐๘๐๐

ติดต่อ พระมหาสมพงษ์ กิตติภทโท โทร ๐๒ ๙๑๒ ๖๖๒๑, ๐๘๑ ๗๖๑ ๖๑๙๒

๔. วัดสุวรรณประสิทธิ์

ที่อยู่ ๓๑/๒ แขวงคลองกุ่ม เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๔๐

ติดต่อ พระมหาชนัย ฉินนกาโม โทร ๐๘๕ ๓๖๐ ๓๐๗๔

๕. ห้องเรียน ฯ พุทธสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์

ที่อยู่ ถนนพระอาทิตย์ แขวงชนะสงคราม เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐

ติดต่อ อาจารย์กัณทพร เวชพาณิชย์ โทร ๐๘๑ ๙๓๕ ๒๖๓๙

๖. ห้องเรียน ฯ วัดพุทธบูชา		
ที่อยู่	๑๘๑ หมู่ ๓ ถนนพุทธบูชา ซอย ๓๐ แขวงบางมด เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๔๐	
ติดต่อ	คุณลัดดา ดาวทองประเสริฐ	โทร ๐๙๙ ๕๓๖ ๕๕๙๒
๗. ห้องเรียน ฯ วัดเพลง (กลางสวน)		
ที่อยู่	ถนนพรานนก-พุทธมณฑล สาย ๔ แขวงบางพรหม เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๗๐	
ติดต่อ	พระภุชงค์ ปรีชาโน	โทร ๐๘๕ ๕๖๕ ๑๙๒๖
๘. ห้องเรียน ฯ วัดราชาธิวาสวิหาร		
ที่อยู่	๓ ถนนสามเสน ซอย ๙ แขวงวชิรพยาบาล เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๐๐	
ติดต่อ	พระครูสังฆรักษ์บุญก้อง กตปุญโญ	โทร ๐๘๙ ๒๓๕ ๘๔๘๖
๙. ห้องเรียน ฯ วัดสามพระยา		
ที่อยู่	ตึกสุภัททังสรรค์ ชั้น ๒ วัดสามพระยา ถนนสามเสน ซอย ๕ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐	
ติดต่อ	คุณณัฐวรรณ มณีนาถ	โทร ๐๙๙ ๔๒๕ ๒๔๙๒, ๐๙๔ ๑๐๔ ๓๗๙๖
๑๐. ห้องเรียน ฯ อภิธรรมสมเด็จพระมหาธีรจารย์		
ที่อยู่	๔๐ วัดยานนาวา แขวงยานนาวา เขตสาทร กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๒๐	
ติดต่อ	จ.ท.ธรา อมตธรรมธारा	โทร ๐๘๙ ๖๙๓ ๑๒๔๖, ๐๙๕ ๗๒๔ ๖๙๓๕
๑๑. ห้องเรียน ฯ วัดศิริพงษ์ธรรมนิมิต		
ที่อยู่	๖๙ หมู่ ๖ ซอยวัชรพล กม.๕ ถนนรามอินทรา แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๒๐	
ติดต่อ	แม่ชีประจักษ์จิตร กุทอง	โทร ๐๘๓ ๒๖๑ ๖๙๘๖
	พระมหาธีรเชษฐ สุธิโร	โทร ๐๘๗ ๘๑๒ ๒๕๙๔

❖ ภาคกลาง

๑๒. วัดจากแดง		
ที่อยู่	๑๖ หมู่ ๖ ถนนเพชรหิรัญ ซอย ๑๐ ตำบลทรงคนอง อำเภอบางปะหัน จังหวัดสมุทรปราการ ๑๐๑๓๐	
ติดต่อ	คุณยุวพร ฤทธิ์รักษา	โทร ๐๙๕ ๒๕๓ ๔๓๙๔
๑๓. วัดมเหยงคณ์		
ที่อยู่	๙๕ หมู่ ๒ ตำบลหันตรา อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๐๐๐	
ติดต่อ	คุณอุษณกร เอกพันธ์กุล	โทร ๐๘๑ ๖๓๖ ๙๓๓๙, ๐๘๖ ๘๓๙ ๔๖๙๕

๑๔. วัดป่าธรรมโสภณ		
ที่อยู่	ตำบลทะเลชุบศร อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ๑๕๐๐๐	
ติดต่อ	พระครูวีระชาติ สิริชินโชโต	โทร ๐๘๐ ๑๐๙ ๘๔๔๐
	อาจารย์วิไล ทองแผ่	โทร ๐๘๙ ๔๑๔ ๘๕๐๐
๑๕. วัดพรหมจริยาวาส		
ที่อยู่	ตำบลนครสวรรค์ตก อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐	
ติดต่อ	แม่ชีอาภา วงศ์สวรรค์	โทร ๐๘๒ ๓๙๖ ๒๓๗๒
๑๖. วัดสามชุก		
ที่อยู่	๒ ตำบลสามชุก อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี ๗๒๑๓๐	
ติดต่อ	อาจารย์วัฒนา หอมคันทรง	โทร ๐๘๐ ๑๓๙ ๖๕๙๐
๑๗. ห้องเรียนฯ วัดจันทรสุน		
ที่อยู่	เทศบาลเมืองรังสิต ถนนรังสิต-นครนายก ๕๖ คลอง ๒ ตำบลประชาธิปัตย์ อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ๑๒๑๓๐	
ติดต่อ	คุณปาริวัน มากนคร	โทร ๐๖๓ ๕๔๙ ๙๔๙๙
๑๘. ห้องเรียนฯ วัดธรรมามูลารวิหาร		
ที่อยู่	๑ หมู่ ๑ ตำบลธรรมามูล อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท ๑๗๐๐๐	
ติดต่อ	พระสมจิต สิทธิโพ	โทร ๐๘๙ ๐๓๘ ๓๒๑๐
๑๙. ห้องเรียนฯ วัดอุบลนาราม		
ที่อยู่	ตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย จ.นนทบุรี ๑๑๑๓๐	
ติดต่อ	อาจารย์อำนวยการ เจริญทองเลิศ	โทร ๐๘๕ ๙๙๙ ๒๖๕๖
๒๐. ห้องเรียนฯ พุทธสมาคมฯ วัดหัวคู้		
ที่อยู่	ตำบลศิระชะจรเข้ชัย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ ๑๐๕๗๐	
ติดต่อ	พระมหาปรีชา ธีปวิโส	โทร ๐๘๓ ๖๑๕ ๒๘๕๘, ๐๘๕ ๑๘๓ ๘๖๔๕
	อาจารย์กฤษณา ว่องวิทย์เดชา	โทร ๐๘๑ ๙๑๖ ๙๓๗๘
๒๑. ห้องเรียนฯ สำนักแม่ชีไทยศาลายา พุทธมณฑล		
ที่อยู่	๒๔๙ หมู่ที่ ๑ บ้านวัดสุวรรณ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐	
ติดต่อ	คุณปาริวัน มากนคร	โทร ๐๖๓ ๕๔๙ ๙๔๙๙

❖ ภาคตะวันออก

๒๒. วัดเก่าโบราณ		
ที่อยู่	๖ ตำบลเหมือง อำเภอมือง จังหวัดชลบุรี ๒๐๑๓๐	
ติดต่อ	พระมหาสัน อภินนโท	โทร ๐๖๔ ๔๙๑ ๕๔๕๕
๒๓. วัดเขาพุทธโคดม		
ที่อยู่	๔๒/๒ ตำบลสุรศักดิ์ อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี ๒๐๑๑๐	
ติดต่อ	พระมหาเจริญ ชุตินธโร	โทร ๐๙๘ ๒๖๑ ๓๙๘๘
๒๔. วัดนาพริ้วเก่า		
ที่อยู่	๙๔ หมู่ ๕ ตำบลสุรศักดิ์ อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี ๒๐๑๑๐	
ติดต่อ	พระอธิการประจวบ จนฺทมโม	โทร ๐๙๘ ๒๙๕ ๒๕๖๙
	พระมหาทองดี อธิปญโญ	โทร ๐๖๓ ๙๖๙ ๒๕๖๙
๒๕. วัดเขาทุ่งวัว		
ที่อยู่	๑๘ หมู่ ๖ ตำบลทุ่งสุขลา อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี ๒๐๒๓๐	
ติดต่อ	แม่ชีสุภาวลัย บำรุงกิจวิทยา	โทร ๐๖๕ ๔๙๒ ๓๕๕๔
๒๖. วัดหนองลำदनพรมศรี		
ที่อยู่	๑/๒ ตำบลท่าบุญมี อำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี ๒๐๒๔๐	
ติดต่อ	พระมหาอุทัย อนุโลโย	โทร ๐๘๒ ๔๕๘ ๖๓๑๑
๒๗. ศูนย์ปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติ ๘๔ พรรษา ราชนครินทร์ (เขาดินหนองแสง)		
ที่อยู่	๑๙๐ หมู่ ๑ ตำบลเขาวงกต อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี ๒๒๑๖๐	
ติดต่อ	แม่ชีกนกพรรณ แก้วเสริม	โทร ๐๘๓ ๙๘๕ ๒๙๗๘
	อาจารย์สุวรรณี กฤษดานรากร	โทร ๐๘๖ ๐๑๒ ๒๖๓๓, ๐๘๖ ๐๑๒ ๒๔๗๗
๒๘. ห้องเรียนฯ วัดมหาปิฎกธรรมาราม		
ที่อยู่	๑๖๗ หมู่ ๘ ตำบลหนองเหียง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ๒๐๑๔๐	
ติดต่อ	พระมหาไพโรจน์ ญาณกุสโล ป.ธ.๙	โทร ๐๘๙ ๐๕๗ ๕๗๕๖

❖ ภาคเหนือ

๒๙. วัดพระธาตุศรีจอมทองวรวิหาร		
ที่อยู่	ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๑๖๐	
ติดต่อ	พระครูอาทรสมาธิวัตร	โทร ๐๖๔ ๕๙๓ ๕๑๙๒
	พระครูสังฆการพิชัย	โทร ๐๘๐ ๔๙๙ ๕๕๖๒
๓๐. วัดเมืองมาง		
ที่อยู่	ตำบลหายยา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๑๐๐	
ติดต่อ	แม่ชีจันทร์สวຍ เจริญฤทธิ์	โทร ๐๘๕ ๐๓๓ ๖๔๗๕, ๐๘๗ ๖๕๘ ๑๒๖๐
	นายกำธร กันทวงศ์	โทร ๐๘๙ ๖๓๕ ๐๐๖๘
๓๑. วัดร่ำเปิง (ตโปทาราม)		
ที่อยู่	ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๒๐๐	
ติดต่อ	พระวัชรินทร์ ปิยธมโม	โทร ๐๘๔ ๑๗๐ ๒๕๔๙
	อาจารย์ปกรณ์ วุฒิ	โทร ๐๙๐ ๓๒๖ ๕๓๗๑
๓๒. วัดท่ามะโอ		
ที่อยู่	๓๗ ตำบลเวียงเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ๕๒๐๐๐	
ติดต่อ	พระมหาวิรัช นนทวิโส	โทร ๐๘๕ ๑๐๗ ๗๗๗๙, ๐๕ ๔๒๒ ๘๘๑๙

❖ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

๓๓. วัดป่าชัยมงคล		
ที่อยู่	ตำบลเมืองแฝก อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๑๓๐	
ติดต่อ	พระครูสมุห์ทวี เกตุธมโม	โทร ๐๘๗ ๘๒๕ ๙๐๙๐
๓๔. วัดสว่างมีชัย		
ที่อยู่	๖ หมู่ ๑ บ้านศรีสว่างพัฒนา ตำบลสมสนุก อำเภอปากคาด จังหวัดบึงกาฬ ๓๘๑๙๐	
ติดต่อ	พระครูภาวนาปัญญาสาร ปญญาสาโร	โทร ๐๙๕ ๘๙๓ ๕๙๕๖
	พระมหาคำสิงห์ ชยภูมิโตโช	โทร ๐๙๙ ๔๓๗ ๗๕๕๕

❖ ภาคตะวันตก

๓๕. วัดมหาธาตุวรวิหาร		
ที่อยู่	ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ๗๐๐๐๐	
ติดต่อ	แม่ชีเซี่ยมเจ็ง ฟาณภาส	โทร ๐๘๓ ๗๕๑ ๓๘๗๒
๓๖. วัดสระบัว		
ที่อยู่	ตำบลคลองกระแซง อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ๗๖๐๐๐	
ติดต่อ	ดร.พระมหาไชยพร อธิวิโร	โทร ๐๙๖ ๙๑๒ ๖๖๖๑
	คุณทิพวรรณ บานชื่น	โทร ๐๘๑ ๖๒๘ ๕๒๗๔
๓๗. วัดอุดมมงคล		
ที่อยู่	ตำบลปากแพรก อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ๗๑๐๐๐	
ติดต่อ	พระครูวินัยธรถวิล ถาวรธมโม	โทร ๐๘๙ ๙๑๕ ๑๗๑๑

❖ ภาคใต้

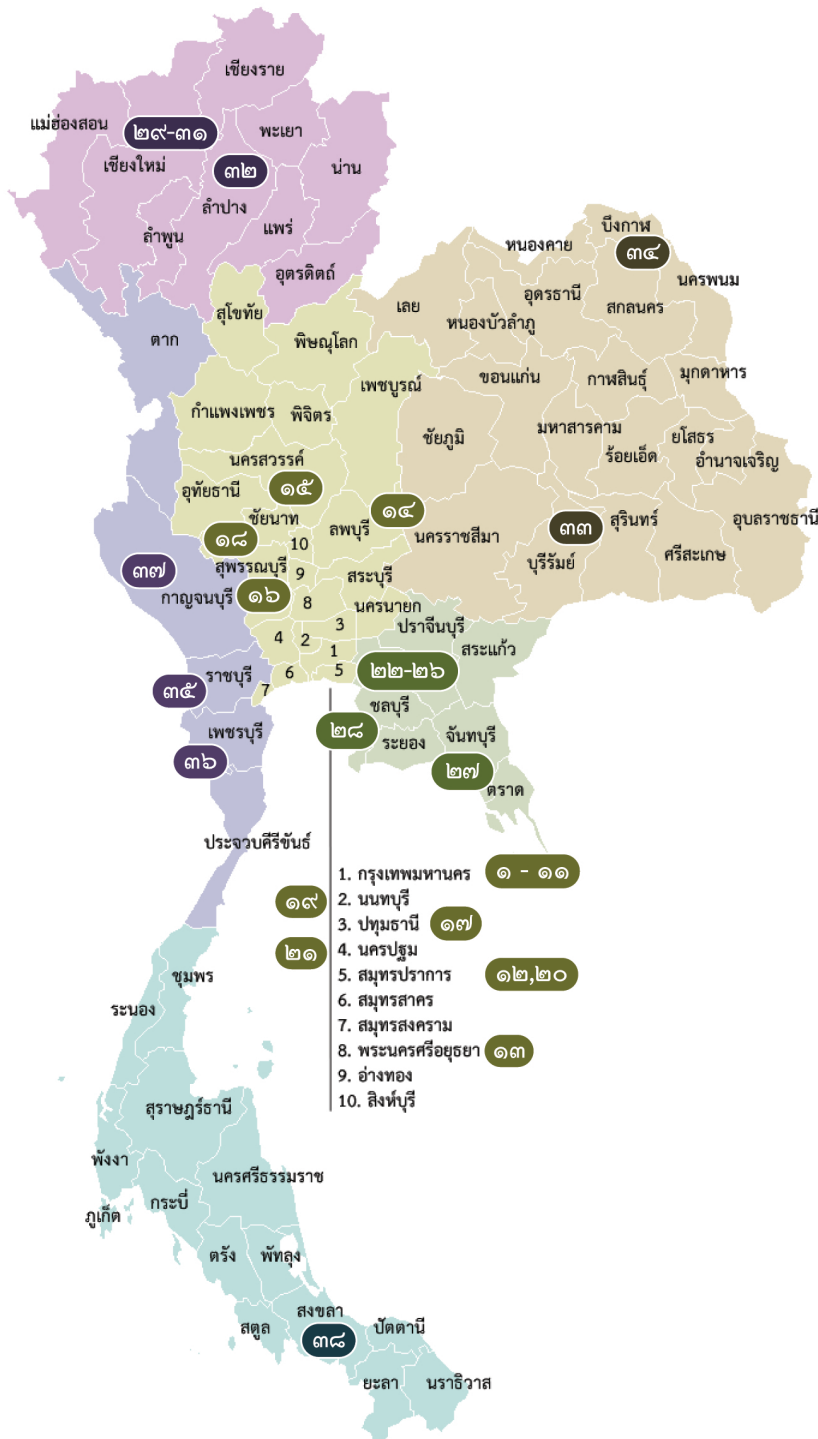
๓๘. วัดหาดใหญ่สัตถาราม		
ที่อยู่	๑๐๒๕/๒๓ ตำบลควนลัง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ๙๐๑๑๐	
ติดต่อ	พระมหาวิวัฒน์ วิริโย	โทร ๐๘๑ ๘๖๒ ๓๙๗๐

❖ ห้องเรียนฯ ในต่างประเทศ

๓๙. ห้องเรียนฯ วัดธรรมมังคลาราม สวีเดน (ออนไลน์)		
ที่อยู่	Dhammagalara Temple Sweden Sagarvagen 7 862 33 Kvissleby	
ติดต่อ	พระอาจารย์บัณฑิต ญาณธีโร	โทร +๔๖ ๗๙-๐๔๖-๙๐๐๙
	Email styper483@gmail.com	

สถานที่ตั้งของอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มจร และหน่วยบริการอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย

❖ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

- ๓๓. วัดป่าชัยมงคล จ.บุรีรัมย์
- ๓๔. วัดสว่างมีชัย จ.บึงกาฬ

❖ ภาคตะวันตก

- ๓๕. วัดมหาธาตุวรวิหาร จ.ราชบุรี
- ๓๖. วัดสระบัว จ.เพชรบุรี
- ๓๗. วัดอุดมมงคล จ.กาญจนบุรี

❖ กรุงเทพมหานคร

- ๑. อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มจร - ส่วนกลาง
- ๒. วัดเจริญธรรมาราม
- ๓. วัดสร้อยทอง
- ๔. วัดสุพรรณประสิทธิ์
- ๕. ห้องเรียนฯ พุทธสมาคมแห่งประเทศไทยฯ
- ๖. ห้องเรียนฯ วัดพุทธบูชา
- ๗. ห้องเรียนฯ วัดเพลง(กลางสวน)
- ๘. ห้องเรียนฯ วัดราชาธิวาสวิหาร
- ๙. ห้องเรียนฯ วัดสามพระยา
- ๑๐. ห้องเรียนฯ อภิธรรมสมเด็จพะมหาธีรจารย์
- ๑๑. ห้องเรียนฯ วัดศิริพงษ์ธรรมนิมิต

❖ ภาคกลาง

- ๑๒. วัดจากแดง จ.สมุทรปราการ
- ๑๓. วัดมเหยงคณ์ จ.พระนครศรีอยุธยา
- ๑๔. วัดป่าธรรมโสภณ จ.ลพบุรี
- ๑๕. วัดพรหมจริยวาส จ.นครสวรรค์
- ๑๖. วัดสามชุก จ.สุพรรณบุรี
- ๑๗. ห้องเรียนฯ วัดจันทรสข จ.ปทุมธานี
- ๑๘. ห้องเรียนฯ วัดธรรมามูลวรวิหาร จ.ชัยนาท
- ๑๙. ห้องเรียนฯ วัดอุบลนาราม จ.นนทบุรี
- ๒๐. ห้องเรียนฯ พุทธสมาคมฯ วัดหัวคู้ จ.สมุทรปราการ
- ๒๑. ห้องเรียนฯ สำนักแม่ชีไทยศาลายา พุทธมณฑล จ.นครปฐม

❖ ภาคตะวันออก

- ๒๒. วัดเก่าโบราณ จ.ชลบุรี
- ๒๓. วัดเขาพุทธโคดม จ.ชลบุรี
- ๒๔. วัดนาพร้าวก่อ จ.ชลบุรี
- ๒๕. ห้องเรียนฯ วัดเขาพังว จ.ชลบุรี
- ๒๖. วัดหนองลำคานพรมศรี จ.ชลบุรี
- ๒๗. ศูนย์ปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติ ๘๔ พรรษา ราชนครินทร์ (เขาดินหนองแสง) จ.จันทบุรี
- ๒๘. ห้องเรียนฯ วัดมหาปิฎกธรรมาราม จ.ชลบุรี

❖ ภาคเหนือ

- ๒๙. วัดพระธาตุศรีจอมทองวรวิหาร จ.เชียงใหม่
- ๓๐. วัดเมืองมา จ.เชียงใหม่
- ๓๑. วัดไร่เปิง (ตโปทาราม) จ.เชียงใหม่
- ๓๒. วัดท่ามะโอ จ.ลำปาง

❖ ภาคใต้

- ๓๔. วัดหาดใหญ่สิตาราม จ.สงขลา

❖ ต่างประเทศ

- ๓๙. ห้องเรียนฯ วัดธรรมมังคลาราม สวีเดน (ออนไลน์)

แผนภาพประกอบการศึกษาพระอภิธรรม

จัดทำโดย

คุณศรชัย ชยาภิวัฒน์

อภิธรรมบัณฑิตรุ่นที่ ๔๙/๒๕๕๕

ปรมัตถธรรม ๔

ଦିନ ୨୫/୦୫/୧୯

ଭେଦଟିକା ୫୨

สัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๗

[illegible]

นิพนพาน!

สันติ

ศอปาติ อนุปาติ

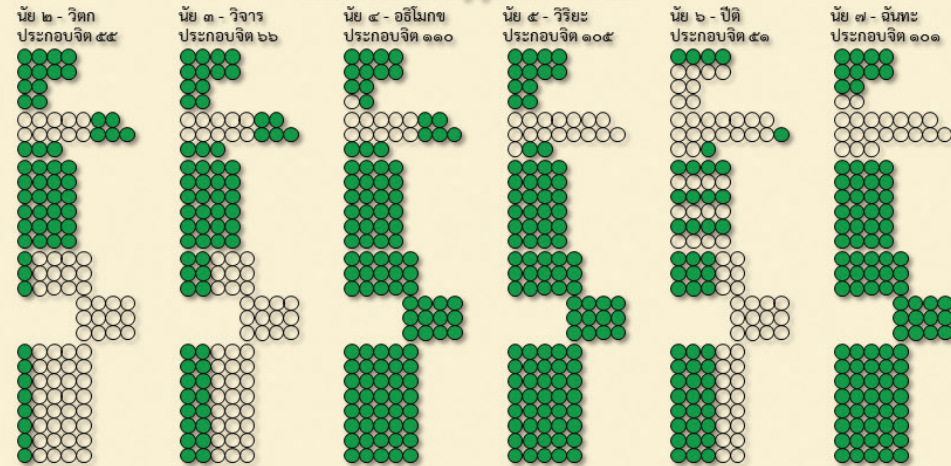
๓๕
๓๖
๓๗
๓๘
๓๙
๔๐
๔๑
๔๒
๔๓
๔๔
๔๕
๔๖
๔๗
๔๘
๔๙
๕๐
๕๑
๕๒
๕๓
๕๔
๕๕
๕๖
๕๗
๕๘
๕๙
๖๐
๖๑
๖๒
๖๓
๖๔
๖๕
๖๖
๖๗
๖๘
๖๙
๗๐
๗๑
๗๒
๗๓
๗๔
๗๕
๗๖
๗๗
๗๘
๗๙
๘๐
๘๑
๘๒
๘๓
๘๔
๘๕
๘๖
๘๗
๘๘
๘๙
๙๐
๙๑
๙๒
๙๓
๙๔
๙๕
๙๖
๙๗
๙๘
๙๙
๑๐๐

(การเวียนว่ายตายเกิด)

ประเภทศีล	จำนวนศีล	รายละเอียด	ระยะเวลา
อุปัชฌาย์	๔	สัพพาวคตะ (ขอตบฏิกและพระอรช)	๘๔,๐๐๐ มหากัป
	๔	เนวสัญญานา สัญญาชตมม	๖๐,๐๐๐ มหากัป
	๔	อากัญญชตมม	๔๐,๐๐๐ มหากัป
	๔	วิญญานัญญาชตมม	๒๐,๐๐๐ มหากัป
อุปัชฌาย์	๑๖	อริยวคตะ (ขอตบฏิกและพระอรช)	๑๖,๐๐๐ มหากัป
	๑๖	อกนิมุตติ	๘,๐๐๐ มหากัป
	๑๖	สัทธาส	๔,๐๐๐ มหากัป
	๑๖	สัทธาส	๒,๐๐๐ มหากัป
	๑๖	อติปา	๑,๐๐๐ มหากัป
	๑๖	อวิทา	๕๐๐ มหากัป
	๑๖	เวทปผลา อสัญญสตัด	๑๖, ๓๒, ๖๔ มหากัป
	๑๖	ปริตตสุม	๒, ๔, ๘ มหากัป
	๑๖	ปริตตมา	๑/๓, ๑/๒, ๑ มหากัป
	๑๖	ปาริสัชชา	
อุปัชฌาย์	๑๖	ปรนิมิตตวสวัตติม	๑๖,๐๐๐ ปีทิพย์
	๑๖	นิมมานรติม	๘,๐๐๐ ปีทิพย์
	๑๖	ตลิตาม	๔,๐๐๐ ปีทิพย์
	๑๖	ยามา	๒,๐๐๐ ปีทิพย์
	๑๖	ตาวติงสา	๑,๐๐๐ ปีทิพย์
	๑๖	จาตุมหาราชิกา	๕๐๐ ปีทิพย์
	๑๖	มนุสส	
	๑๖	นิรย	
	๑๖	เปตติวิสัย	
	๑๖	อสุร	
อุปัชฌาย์	๑๖	นิรย	๑๖,๐๐๐ ปีทิพย์
	๑๖	นิมมานรติม	๘,๐๐๐ ปีทิพย์
	๑๖	ตลิตาม	๔,๐๐๐ ปีทิพย์
	๑๖	ยามา	๒,๐๐๐ ปีทิพย์
	๑๖	ตาวติงสา	๑,๐๐๐ ปีทิพย์
	๑๖	จาตุมหาราชิกา	๕๐๐ ปีทิพย์
	๑๖	มนุสส	
	๑๖	นิรย	
	๑๖	เปตติวิสัย	
	๑๖	อสุร	

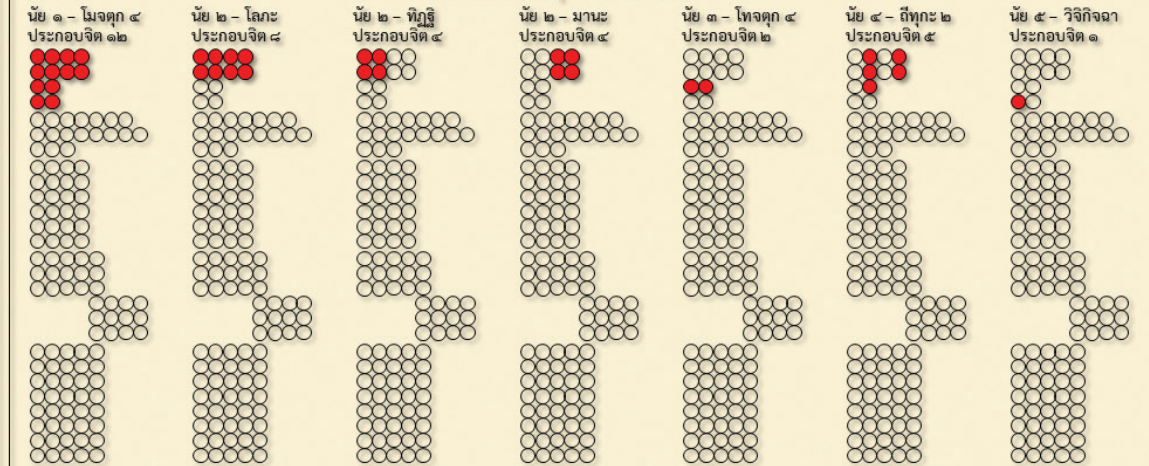
สัมปโยคนัย

สัมปโยคนัยแห่ง อัญญสมานเจตสิก ๑๓

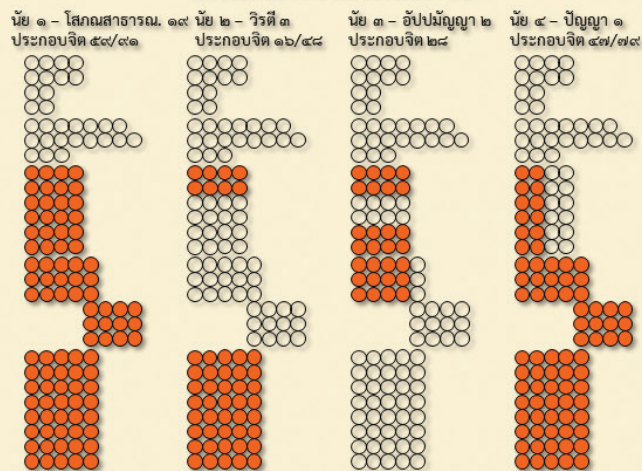

*** นัย ๑ - สัมปจิตตสาธารณเจตสิก ๗ ประกอบกับจิต ๘๙/๑๒๑

สัมปโยคนัยแห่ง อุกุศลเจตสิก ๑๔

สัมปโยคนัยแห่ง โสภณเจตสิก ๒๕

ชาติเภทนัย
● อุกุศลชาติ ๑๒
● กุศลชาติ ๓๗
● วิปากชาติ ๕๒
● กิริยาชาติ ๒๐

ภูมิเภทนัย
● กามภูมิ ๕๔
● รูปภูมิ ๑๕
● อรูปภูมิ ๑๒
● โลกตรภูมิ ๔๐

โสภณเภทนัย
● อโสมม ๓๐
● โสภณ ๙๑

โลกเภทนัย
● โลภะ ๘๑
● โลกตร ๔๐

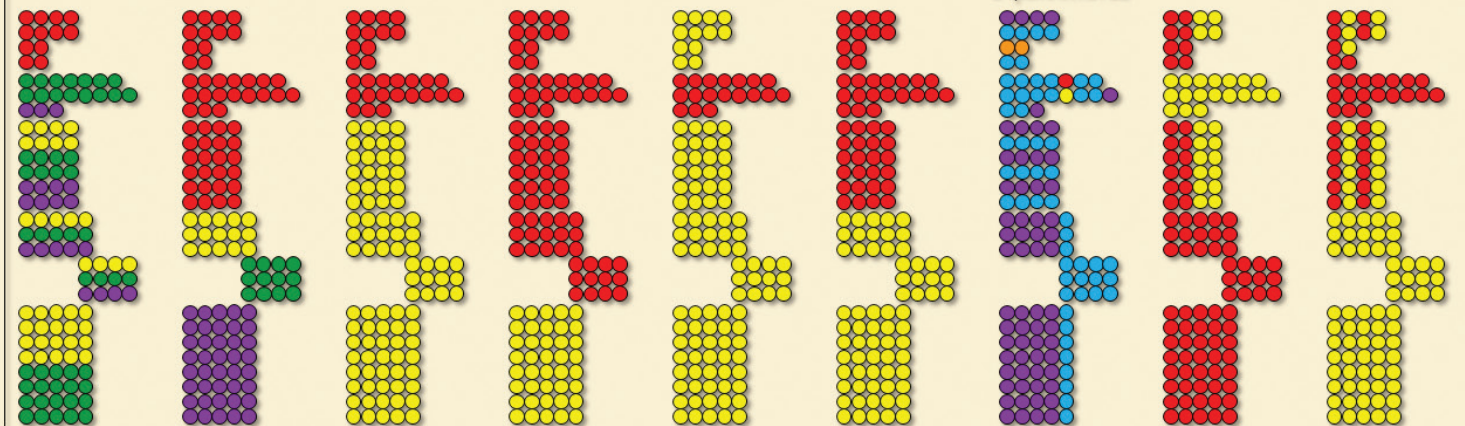
เหตุเภทนัย
● อเหตุก ๑๔
● สเหตุก ๑๐๓

ฉานเภทนัย
● อฉาน ๕๔
● ฉาน ๖๗

เวทนาเภทนัย
● ทุกขเวทนา ๑
● สุขเวทนา ๑
● โสมนัสเวทนา ๖๒
● โทมนัสเวทนา ๒
● อุเบกขเวทนา ๕๕

สัมปโยคเภทนัย
● สัมปยุตต ๘๗
● วิปยุตต ๓๔

สังขารเภทนัย
● อสังขาริก ๓๗
● สสังขาริก ๘๔

สังคหัญ

จิต ๘๙ / ๑๒๑

๑๙ ๒๑ ๑๙ ๒๑ } โลกมูลจิต ๘
๑๘ ๒๐ ๑๘ ๒๐ } โสสมูลจิต ๒
๑๕ ๑๕ } โมหมูลจิต ๒

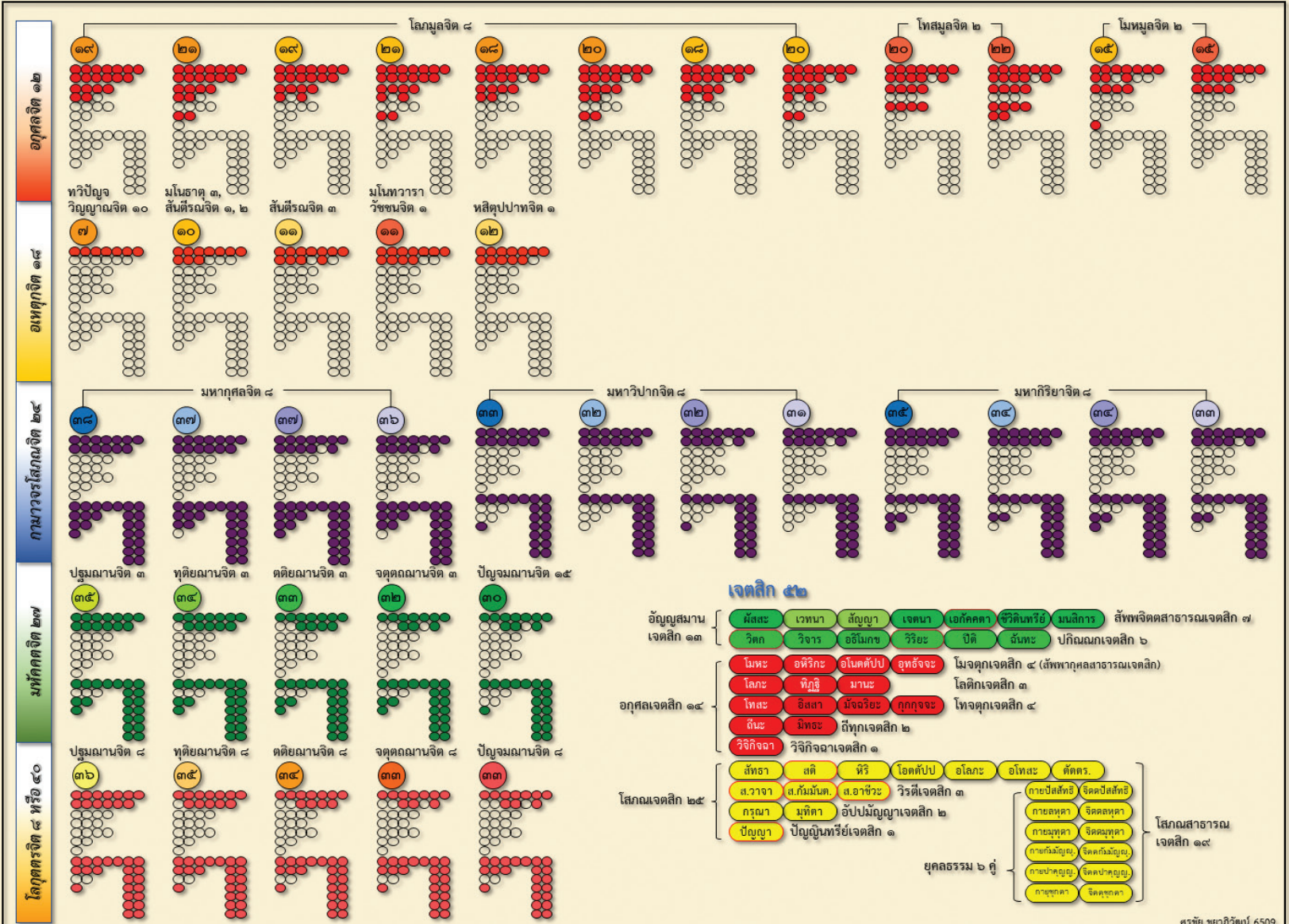
๗ ๗ ๗ ๗ ๗ ๑๐ ๑๐ } อเหตุกกุศล
๗ ๗ ๗ ๗ ๗ ๑๐ ๑๐ } วิปากจิต ๗
๑๐ ๑๑ ๑๒ } อเหตุกกุศล
๑๐ ๑๑ ๑๒ } วิปากจิต ๘
๑๐ ๑๑ ๑๒ } อเหตุกกุศล
๑๐ ๑๑ ๑๒ } วิปากจิต ๘

๓๘ ๓๘ ๓๗ ๓๗ } มหากุศลจิต ๘
๓๗ ๓๗ ๓๖ ๓๖ } มหาวิปากจิต ๘
๓๖ ๓๖ ๓๕ ๓๕ } มหาวิปากจิต ๘
๓๕ ๓๕ ๓๔ ๓๔ } มหาวิปากจิต ๘
๓๔ ๓๔ ๓๓ ๓๓ } มหาวิปากจิต ๘

๓๕ ๓๕ ๓๓ ๓๓ ๓๐ } รูปาวจรกุศลจิต ๕
๓๕ ๓๕ ๓๓ ๓๓ ๓๐ } รูปาวจรวิปากจิต ๕
๓๕ ๓๕ ๓๓ ๓๓ ๓๐ } รูปาวจรกิริยาจิต ๕

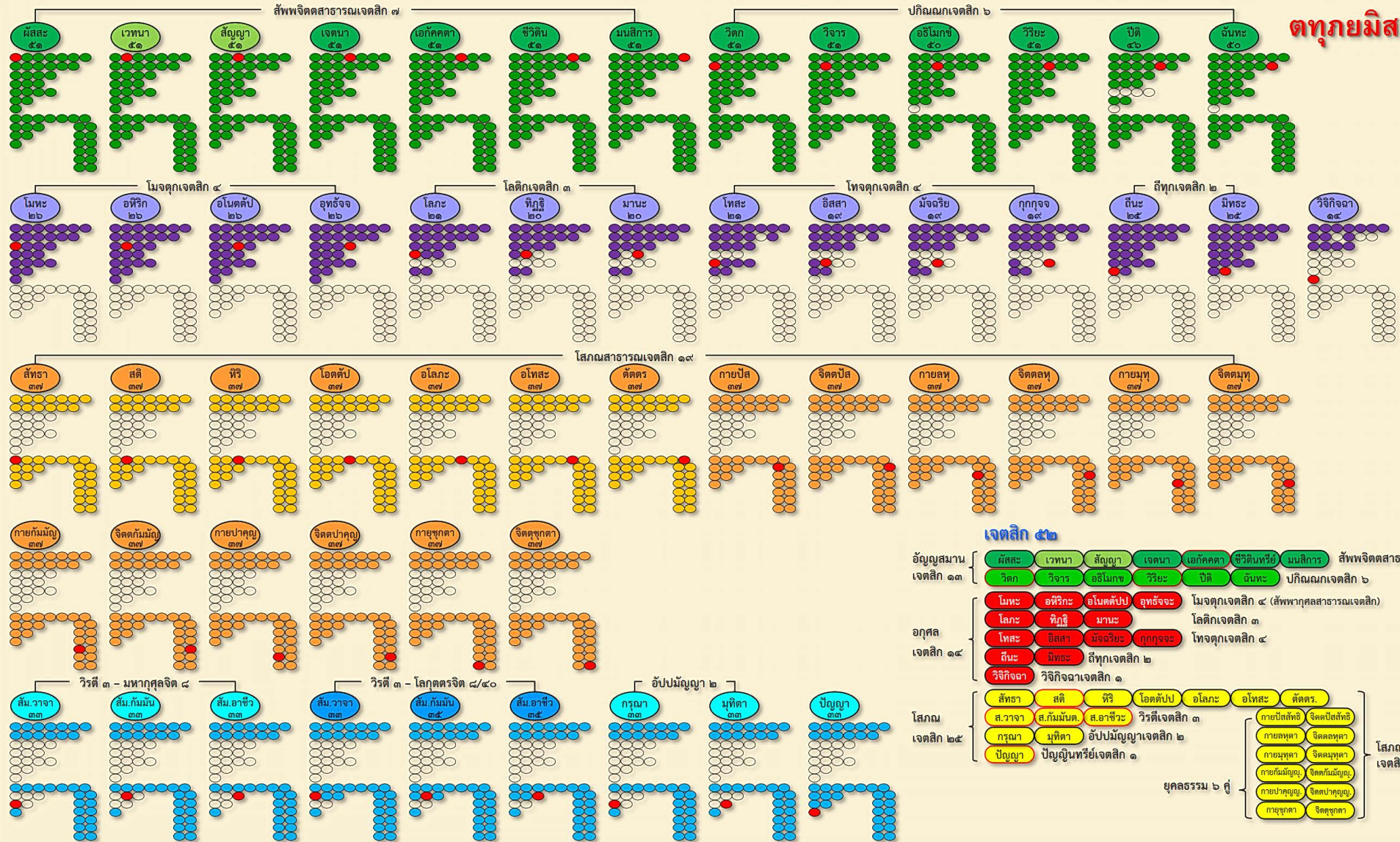
อรุพาจรกุศลจิต ๕ ๓๐ ๓๐ ๓๐ ๓๐
อรุพาจรวิปากจิต ๕ ๓๐ ๓๐ ๓๐ ๓๐
อรุพาจรกิริยาจิต ๕ ๓๐ ๓๐ ๓๐ ๓๐

๓๖ ๓๕ ๓๔ ๓๓ ๓๒ } โสคาปัตติมรรคจิต ๑ หรือ ๕
๓๖ ๓๕ ๓๔ ๓๓ ๓๒ } สกทาคามีมรรคจิต ๑ หรือ ๕
๓๖ ๓๕ ๓๔ ๓๓ ๓๒ } อนาคามีมรรคจิต ๑ หรือ ๕
๓๖ ๓๕ ๓๔ ๓๓ ๓๒ } อรหัตตมรรคจิต ๑ หรือ ๕
๓๖ ๓๕ ๓๔ ๓๓ ๓๒ } โสคาปัตติผลจิต ๑ หรือ ๕
๓๖ ๓๕ ๓๔ ๓๓ ๓๒ } สกทาคามีผลจิต ๑ หรือ ๕
๓๖ ๓๕ ๓๔ ๓๓ ๓๒ } อนาคามีผลจิต ๑ หรือ ๕
๓๖ ๓๕ ๓๔ ๓๓ ๓๒ } อรหัตตผลจิต ๑ หรือ ๕

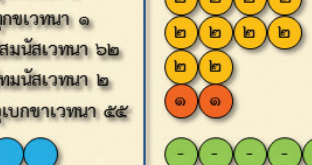
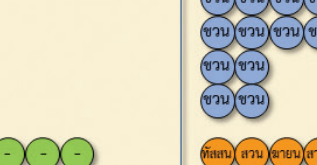
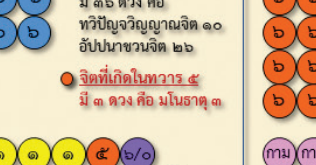
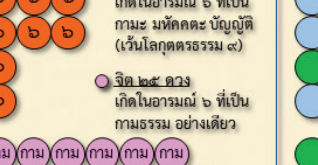
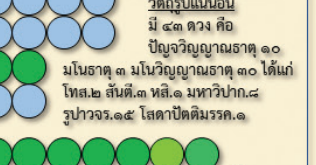
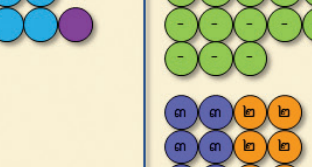
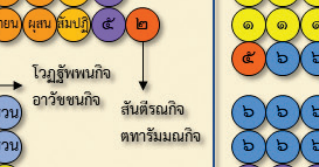
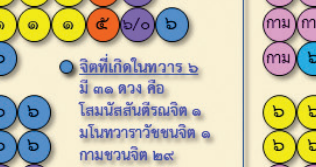
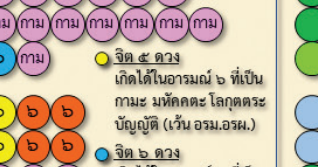
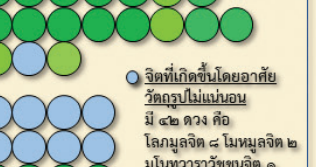
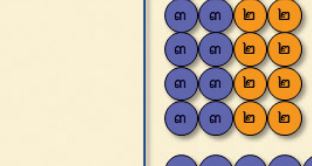
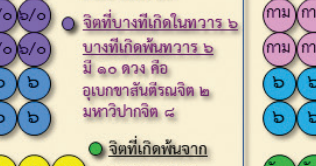
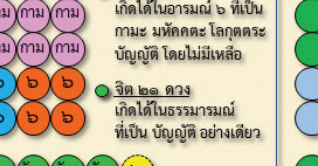
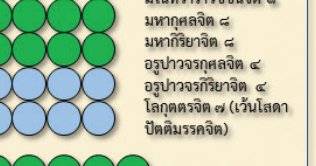
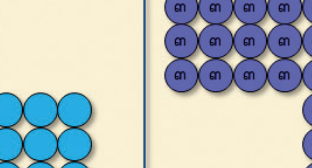
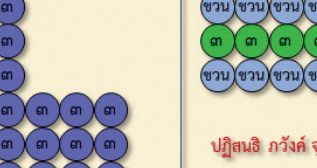
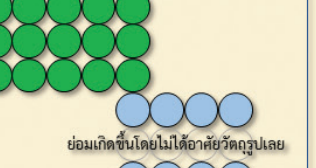
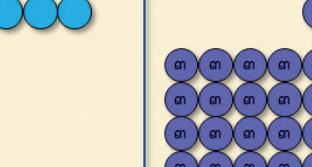
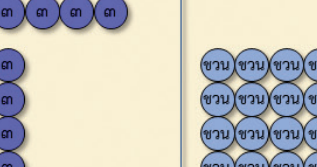
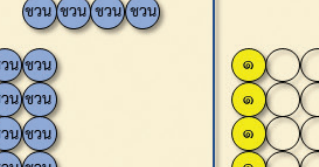
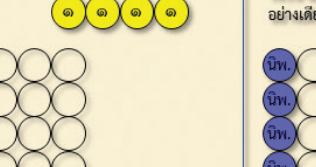
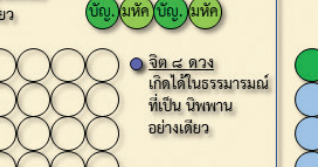
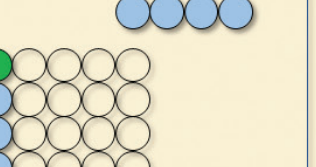
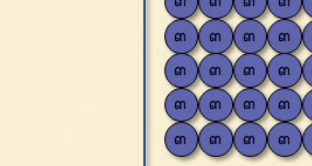
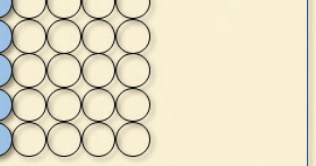

หรือ ขยวิ ๖๕๐๙

ตฤณภยมิสสกันย์

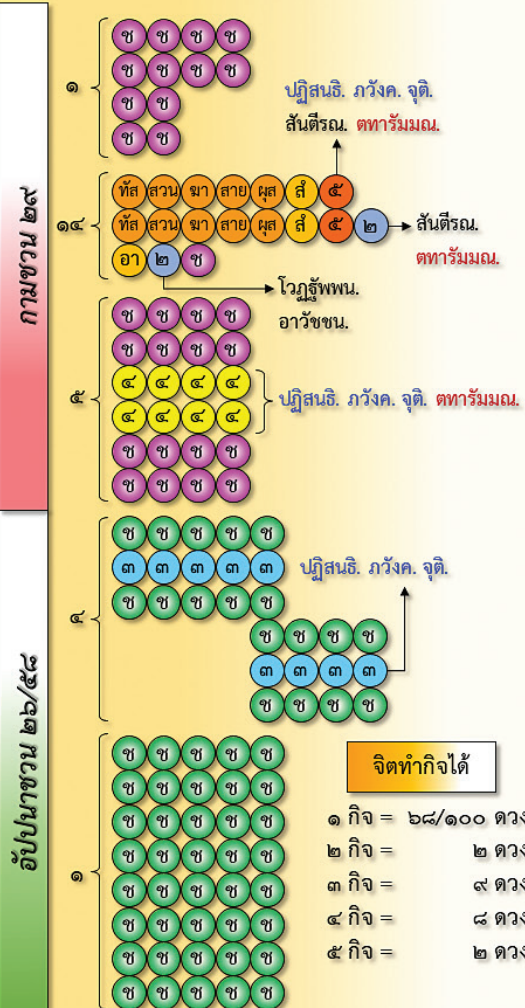

แสดงการสังเคราะห์จิต โดยประเภทแห่ง

เวทนา ๓ หรือ ๕	เหตุ ๖ หรือ ๙	กิจ ๑๔ และฐาน ๑๐	ทวาร ๖	อารมณ์ ๖	วัตถุ ๖
● สุขเวทนา ๑ ● ทุกขเวทนา ๑ ● โสมนัสสเวทนา ๖๒ ● โทมนัสสเวทนา ๒ ● อุเบกขาสเวทนา ๕๕ 		ปฏิสนธิกิจ ภวังคกิจ จุดิจกิจ สันติกรรมกิจ ตฬารัมมณกิจ 	จิตที่เกิดในทวารเดียว มี ๓๖ ดวง คือ ทวิปัญจวิญญาณจิต ๑๐ อัปปนาชวชนจิต ๒๖ จิตที่เกิดในทวาร ๕ มี ๓ ดวง คือ มโนธาตุ ๓ 	จิต ๒๐ ดวง เกิดในอารมณ์ ๖ ที่เป็น กามะ มหัคคະ บัญญัติ (เว้นโลกตตรธรรม ๙) จิต ๒๕ ดวง เกิดในอารมณ์ ๖ ที่เป็น กามธรรม อย่างเดียว 	จิตที่เกิดขึ้นโดยอาศัย วัตถุรูปแบบอน มี ๔๓ ดวง คือ มโนธาตุ ๓ มโนวิญญาณธาตุ ๓๐ ได้แก่ โทส.๒ สันติ.๓ หส.๑ มทวิปาก.๔ รูปาวจร.๑๕ โสธูปัตติมรรค.๑
		ปฏิสนธิ ภวังค จิต ตฬาร 	จิตที่เกิดในทวาร ๖ มี ๓๑ ดวง คือ โสมนัสสันติกรรมจิต ๑ มโนทวารวิชชจิต ๑ กามชวชนจิต ๒๙ จิตที่บังเกิดในทวาร ๖ บ้างที่เกิดในทวาร ๖ มี ๑๐ ดวง คือ อุเบกขาสันติกรรมจิต ๒ มทวิปากจิต ๘ จิตที่เกิดพ้นจาก ทวาร ๖ เสมอ มี ๔ ดวง คือ มหัคคตวิปากจิต ๔ 	จิต ๕ ดวง เกิดได้ในอารมณ์ ๖ ที่เป็น กามะ มหัคคະ โลกตตระ บัญญัติ (เว้น อม.อม.) จิต ๖ ดวง เกิดได้ในอารมณ์ ๖ ที่เป็น กามะ มหัคคະ โลกตตระ บัญญัติ โดยไม่มีเหลือ จิต ๒๑ ดวง เกิดได้ในธรรมารมณ์ ที่เป็น บัญญัติ อย่างเดียว 	จิตที่เกิดขึ้นโดยอาศัย วัตถุรูปไม่แบบอน มี ๔๒ ดวง คือ โลกมุขจิต ๘ โหมมุขจิต ๒ มโนทวารวิชชจิต ๑ มหากุศลจิต ๘ มหากิริยาจิต ๘ อรูปาวจรกุศลจิต ๔ อรูปาวจรกิจยจิต ๔ โลกตตรจิต ๙ (เว้นโสธูปัตติมรรคจิต)
		ปฏิสนธิ ภวังค จิต 	จิตที่เกิดพ้นจาก ทวาร ๖ เสมอ มี ๔ ดวง คือ มหัคคตวิปากจิต ๔ 	จิต ๖ ดวง เกิดได้ในธรรมารมณ์ ที่เป็น มหัคคະ อย่างเดียว 	จิตที่เกิดขึ้นโดยไม่มีอาศัยวัตถุรูปโลย
		ปฏิสนธิ ภวังค จิต 	จิตที่เกิดพ้นจาก ทวาร ๖ เสมอ มี ๔ ดวง คือ มหัคคตวิปากจิต ๔ 	จิต ๖ ดวง เกิดได้ในธรรมารมณ์ ที่เป็น มหัคคະ อย่างเดียว 	จิตที่เกิดขึ้นโดยไม่มีอาศัยวัตถุรูปโลย
		ปฏิสนธิ ภวังค จิต 	จิตที่เกิดพ้นจาก ทวาร ๖ เสมอ มี ๔ ดวง คือ มหัคคตวิปากจิต ๔ 	จิต ๖ ดวง เกิดได้ในธรรมารมณ์ ที่เป็น มหัคคະ อย่างเดียว 	จิตที่เกิดขึ้นโดยไม่มีอาศัยวัตถุรูปโลย
		ปฏิสนธิ ภวังค จิต 	จิตที่เกิดพ้นจาก ทวาร ๖ เสมอ มี ๔ ดวง คือ มหัคคตวิปากจิต ๔ 	จิต ๖ ดวง เกิดได้ในธรรมารมณ์ ที่เป็น มหัคคະ อย่างเดียว 	จิตที่เกิดขึ้นโดยไม่มีอาศัยวัตถุรูปโลย

กิจจสังกะ

แสดงการจำแนกจิต ๘๙ โดยกิจ ๑๔

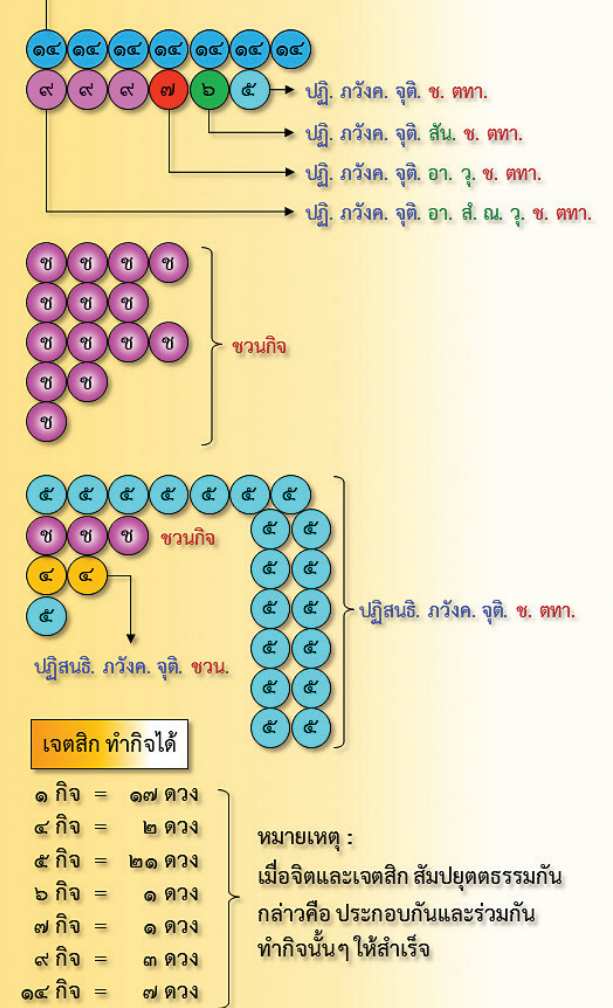

โดยจิต

อริ

โดยจิต	อริ	กิจ ๑๔ ทำหน้าที่	โดยเจตสิก	อริ
๑๙ (๒+๘+๙).....	ปฏิสนธิกิจ	ปฏิ สืบต่อภพใหม่.....๓๕	๑๙ (๒+๘+๙).....	ปฏิ สืบต่อภพใหม่.....๓๕
๑๙ (๒+๘+๙).....	ภวังคกิจ	ภ รักษาภพ๓๕	๑๙ (๒+๘+๙).....	ภ รักษาภพ๓๕
๒	อวิชชณกิจ	อา พิจารณาอารมณ์ใหม่๑๑	๒	อา พิจารณาอารมณ์ใหม่๑๑
๒	ทสสนกิจ	ทส ได้เห็น๗	๒	ทส ได้เห็น๗
๒	สวณกิจ	สว ได้ยิน๗	๒	สว ได้ยิน๗
๒	ฆายนกิจ	ฆา รู้กลิ่น๗	๒	ฆา รู้กลิ่น๗
๒	สาณกิจ	สลาย รู้รส๗	๒	สลาย รู้รส๗
๒	มุสนกิจ	มุส รู้ถูกต้อง.....๗	๒	มุส รู้ถูกต้อง.....๗
๒	สัมปฏิจจนกิจ	สั รับอารมณ์๑๐	๒	สั รับอารมณ์๑๐
๓	สันตีรณกิจ	ณ ไต่สวนอารมณ์.....๑๑	๓	ณ ไต่สวนอารมณ์.....๑๑
๑	โวกุรู้พณกิจ	วู ตัดสินอารมณ์.....๑๑	๑	วู ตัดสินอารมณ์.....๑๑
๕๕ (๒๙+๒๗).....	ขวนกิจ	ขวน เสพอารมณ์๕๒	๕๕ (๒๙+๒๗).....	ขวน เสพอารมณ์๕๒
๑๑ (๓+๘).....	ตทารมณกิจ	ตท รับอารมณ์ต่อจากขวน๓๓	๑๑ (๓+๘).....	ตท รับอารมณ์ต่อจากขวน๓๓
๑๙ (๒+๘+๙).....	จตติกิจ	จต สิ้นจากภพเก่า.....๓๕	๑๙ (๒+๘+๙).....	จต สิ้นจากภพเก่า.....๓๕

แสดงการจำแนกเจตสิก ๕๒ โดยกิจ ๑๔

จิตปรมัตถ์ ๘๙ / ๑๒๑ แบ่งเป็น ๙ เกณฑ์

๑.ชาติเภทนัย

- อุกศลชาติ ๑๒
- กุศลชาติ ๓๗
- วิปากชาติ ๕๒
- กิริยาชาติ ๒๐

วิปากชาติและกิริยาชาติ
เรียกว่า อัพยาภตชาติ
หมายถึง ชาติของจิตที่
ไม่ใช่อกุศลชาติ และ
กุศลชาติ

๒.ภูมิเภทนัย

- กามภูมิ ๕๔
- รูปภูมิ ๑๕
- อรูปภูมิ ๑๒
- โลกุตตรภูมิ ๔๐

จำแนกโดยสถานที่เกิด
หรือที่อยู่อาศัยของจิต
- กามาวจรภูมิ
- รูปาวจรภูมิ
- อรูปาวจรภูมิ
- โลกุตตรภูมิ

๓.โสภณเภทนัย

- อโสภณ ๓๐
- โสภณ ๙๑

โสภณจิต คือ จิตที่ตั้งงาม
จิตประเภทอื่น เรียกว่า
อโสภณจิต

๔.โลกเภทนัย

- โลเกียะ ๘๑
- โลกุตตระ ๔๐

โลเกียจิต คือจิตที่ยังท่องเที่ยว
ไปมาในโลกทั้ง ๓ คือ
กามโลก รูปโลก และ
อรูปโลก ส่วนจิตที่พ้น
จากการท่องเที่ยว เรียกว่า
โลกุตตรจิต

๕.เหตุเภทนัย

- อเหตุกะ ๑๘
- สเหตุกะ ๑๐๓

จิตที่ไม่มีสัมปยุตตเหตุ
เรียกว่า อเหตุกจิต
จิตที่มีสัมปยุตตเหตุ
เรียกว่า สเหตุกจิต

๖.มานเภทนัย

- อมานจิต ๕๔
- มานจิต ๖๗

มานจิต - จิตที่ประกอบด้วย
อารมณ์มณีนุชฌมาน
หรือประกอบด้วยองค์
มาน ถ้าไม่ประกอบ
เรียกว่า อมานจิต

๗.เวทนาเภทนัย

- ทุกขเวทนา ๑
- สุขเวทนา ๑
- โสมนัสเวทนา ๖๒
- โทมนัสเวทนา ๒
- อุเบกขาเวทนา ๕๕

จำแนกจิตพร้อมด้วย
เวทนาต่างๆ ได้แก่
เวทนาทั้ง ๕

๘.สัมปโยคเภทนัย

- สัมปยุตต์ ๘๗
- ๑. ทิฐิจิตตสัมปยุตต์
- ๒. ปฏิฆสัมปยุตต์
- ๓. วิจิกิจฉาสัมปยุตต์
- ๔. อุทธัจจสัมปยุตต์
- ๕. ญาณสัมปยุตต์
- วิปปยุตต์ ๓๔
- ๑. ทิฐิจิตตวิปปยุตต์
- ๒. มานวิปปยุตต์
- อเหตุ.๑๘ -> วิปปยุต.
- มาน.๖๗ -> สัมปยุต.

๙.สังขารเภทนัย

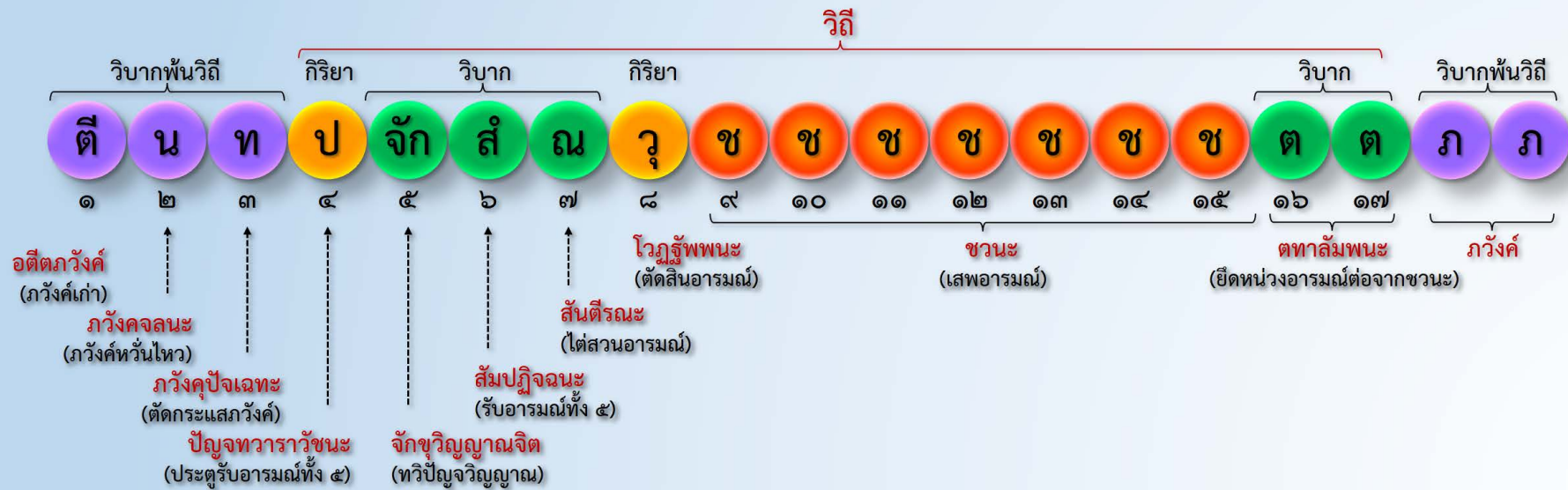
- อสังขาริก. ๓๗
- สสังขาริก. ๘๔

โมหมูลจิต ๒ และ
อเหตุกจิต ๑๘
สังเคราะห์เข้าใน
อสังขาริกจิต
มานจิต ๖๗
สังเคราะห์เข้าใน
สสังขาริกจิต

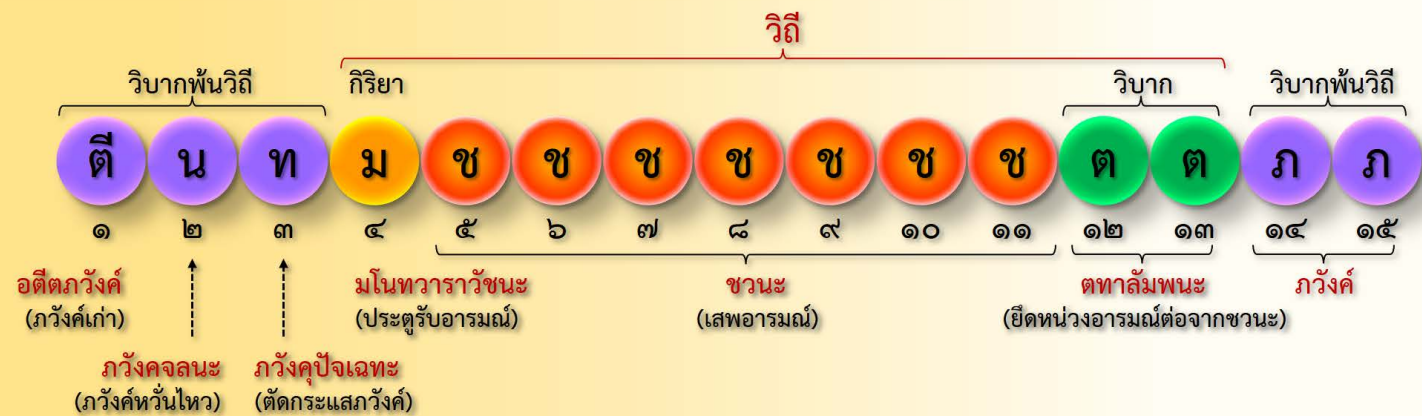
- อกุศล.๑๒ { โภสมูล. ๒
- { โทสมูล. ๒
- { โมหมูล. ๒
- { อกุ.วิ. ๗
- { กุ.วิ. ๗
- { กิ. ๓
- กามา.๒๔ { มทา.ภ. ๘
- { มทา.วิ. ๘
- { มทา.กิ. ๘
- รูปา.๑๕ { รูปา.ภ. ๕
- { รูปา.วิ. ๕
- { รูปา.กิ. ๕
- อรูปา.๑๒ { อรูปา.ภ. ๔
- { อรูปา.วิ. ๔
- { อรูปา.กิ. ๔
- โลกุตตร. ๘/๔๐ { มรรค ๘/๒๐
- { ผล ๔/๒๐

วิธีจิต

ปัญหารวธิ

มโนหารวธิ

[illegible]

ข มหากริยา.๘
เกิดขึ้นแก่ พระอรหันต์เท่านั้น
เกิดได้ใน ภูมิ ๒๖
(กามส.๗, รุป.๑๕-(๑), อรูป.๔)

(อัปปนาชวน) อรูปกุตล.

9

အကျဉ်းချုပ်

Copyright © 2011 Pearson Education, Inc. All rights reserved.

อรูปภูมิ ๔

จตุโวหารภูมิ ๔ (ชั้น ๔)

รูปาวจรวิปากจิต ๔

ภวังคจิต ๑๙

วิภูตสังสาร ๓๑ ภูมิ

อายุชัย

บุคคล ๑๒ จำพวก

๘๔,๐๐๐ กัปป์
๖๐,๐๐๐ กัปป์
๔๐,๐๐๐ กัปป์
๒๐,๐๐๐ กัปป์

บุคคล ๘ จำพวก
ติ.ปุณฺชน ๑ อริย.๗
เวไน โสดาปัตติมรรคบุคคล

รูปภูมิ ๑๖

เอกโวหารภูมิ (อัสสัณ. รูปชั้น ๕)

รูปาวจรวิปากจิต ๕

จตุตถฌมาน

ตติยฌมาน
ทุตติยฌมาน
ปฐมฌมาน

สุทธาวาสภูมิ

๑๖,๐๐๐ กัปป์
๘,๐๐๐ กัปป์
๔,๐๐๐ กัปป์
๒,๐๐๐ กัปป์
๑,๐๐๐ กัปป์

บุคคล ๓ จำพวก
อนา.ผล อรม. อรม.
อัสสัณ. - สุกตติ. ปญฺ.ด้วยรูป
(ชีวิตนวกกลาป ๙)
บุคคล ๙ จำพวก
ติ.ปุณฺชน ๑ อริยบุคคล ๘
๑/๓. ๑/๒. ๑ กัปป์

กามภูมิ ๑๑

ปัญจโวหารภูมิ ๒๖ (ชั้น ๕)

มหาวิปากจิต ๘

อ.ณ ๑๐

อเหตุกอุเบกขาสันติริณกุศลวิปากจิต ๑

อกุ ๑๒

อ.ณ ๑๐

อเหตุกอุเบกขาสันติริณอกุศลวิปากจิต ๑

ปรนิมมิตวสวัตติ

นิมมานรติภูมิ

ตฺสิตาภูมิ

ยามาภูมิ

ดาวดึงสาภูมิ

จาตุมาหาราชิกาภูมิ

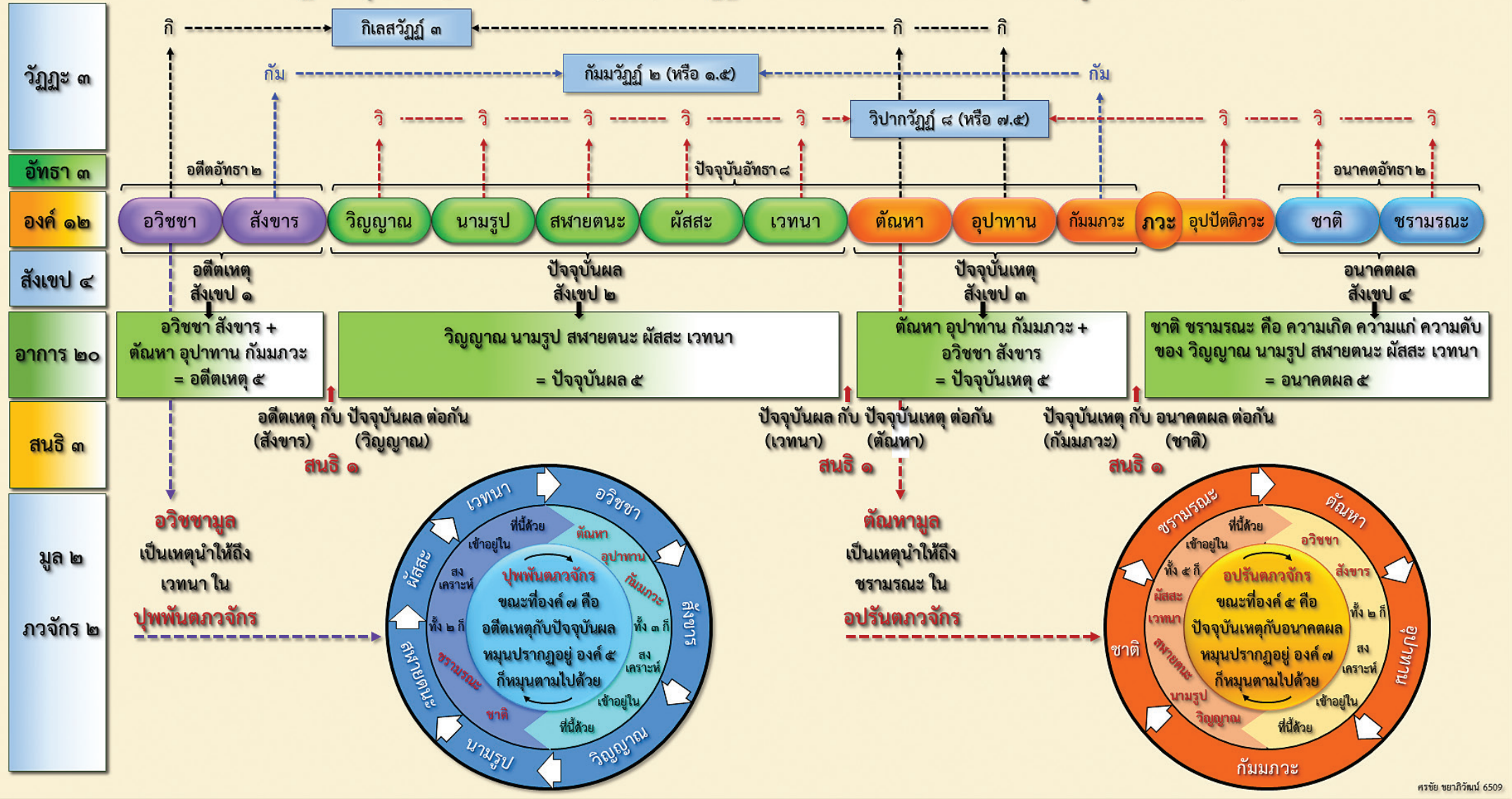
มณฺฑสภูมิ

นิรยภูมิ เปตติ. อสุรกาย. ติริจฉาน

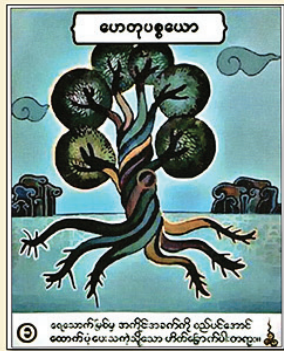
๙,๒๑๖ ล้านปีมนุษย์
๒,๓๐๔ ล้านปีมนุษย์
๕๗๖ ล้านปีมนุษย์
๑๔๔ ล้านปีมนุษย์
๓๖ ล้านปีมนุษย์
๙ ล้านปีมนุษย์
๑๐ ปี - อสงไขยปี
อายุตามกรรม

บุคคล ๑๐ จำพวก
ทวิ.บุคคล ๑ ติ.ปุณฺชน ๑
อริยบุคคล ๘
เวไน ทุกตติ.๑ สุกตติ.๑
บุคคล ๑๑ จำพวก
เวไน ทุกตติอเหตุกบุคคล
ทุกตติอเหตุกบุคคล

ปฏิจสงมรพบท [องค ๑๒ กาล (อทธา) ๓ วัฏฏะ ๓ สังเขป ๔ อาการ ๒๐ สนิธิ ๓ มูล ๒ ภาวจกร ๒]

สรุปอุปมาในปัจจัย ๒๔ (ภาพจิตรกรรมอุปมาปัจจัย ๒๔ ที่วัดพระมหาธาตุ เมืองมัทตะเลห์ ประเทศเมียนมาร์ จากหนังสือกรรมบันทึก รุ่นที่ ๔๗/๒๕๕๕)

๑) เหตุปัจจัย (น.๓๗๒)

อุปมาเหมือนต้นไม้ใหญ่ ซึ่งตั้งอยู่ได้เพราะอาศัยมีรากแก้วยึดไว้ให้ตั้งอยู่ได้ มันคงถึงแม้ว่าจะมีลมพายุพัดมาทางทิศใดก็ตาม ก็ไม่ทำให้ต้นไม้ล้มล้มได้ และการที่ต้นไม้ขึ้น เจริญงอกงามขึ้น แตกกิ่งก้านสาขาออกดอกออกผลได้ ก็เพราะอาศัยรากแก้วนั่นเอง มีหน้าที่ช่วยอุ้มน้ำให้เจริญงอกงามขึ้น

๔) อนันตรปัจจัย (น.๓๗๗)

อุปมาเหมือนพระเจ้าจักรพรรดิ ที่ทรงสละราชสมบัติออกผนวช เมื่อพระเจ้าจักรพรรดิ ไม่ได้อยู่ครองราชย์สมบัติแล้ว โอรสของพระเจ้าจักรพรรดินั้น ก็ครองราชย์สมบัติสืบต่อแทนทันที และการสืบต่อราชสมบัตินี้ ก็ต้องได้แก่ ราชโอรสองค์ที่ ๑ ก่อน จะข้ามไปได้แก่อโอรสองค์ที่ ๒ หรือองค์ที่ ๓ นั้นย่อมเป็นไปไม่ได้ ต่อเมื่อโอรสองค์ที่ ๑ ไม่ได้ครองแล้ว องค์ที่ ๒ จึงจะรับสืบต่อได้ตามลำดับกันไปดังนี้

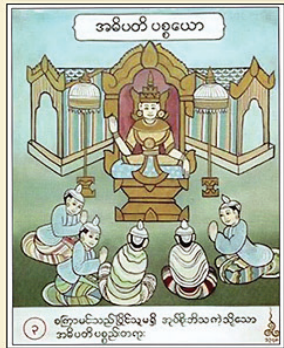
๒) อารัมมณปัจจัย (น.๓๗๓)

อุปมาเหมือน บุคคลที่ขรา หรือทุพพลภาพ ย่อมต้องอาศัยไม้เท้าหรือเชือกเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวเพื่อให้ทรงตัวลุกขึ้นและเดินไปได้ฉันใด จิตและเจตสิกทั้งหลายก็เช่นเดียวกัน ต้องมีอารมณ์เป็นเครื่องอาศัยยึดเพื่อเกิดขึ้นฉันนั้น

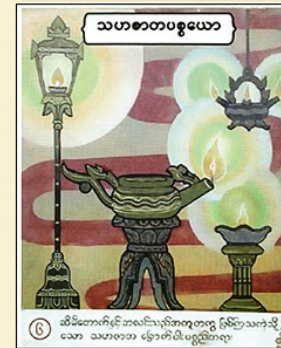
๕) สมณันตรปัจจัย (น.๓๗๙)

ท่านโบราณจารย์อุปมาไว้ว่า เหมือนกับพระเจ้าจักรพรรดิ ที่สวรรคตไปแล้ว พระราชโอรสของพระเจ้าจักรพรรดินั้น ต้องสืบราชสมบัติแทนพระราชบิดาต่อไปอย่างแน่นอน บุคคลอื่นไม่สามารถที่จะเข้ามาคั่นตำแหน่งนี้ได้เลย

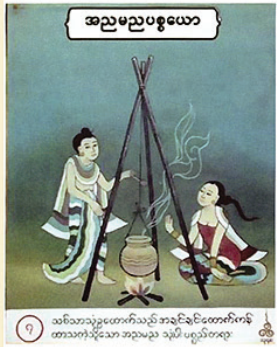
๓) อธิปัตติปัจจัย (น.๓๗๕)

อุปมาเหมือนประเทศหนึ่งๆ ต้องมีพระราชาเป็นผู้ปกครองประเทศเพียงองค์เดียว บุคคลที่เหลือเหล่านั้น ต้องอยู่ภายใต้อำนาจของพระราชาทั้งสิ้น ข้อนี้นั่นใด องค์ธรรมที่เป็นอธิปัตติฉันนั้น จะทำหน้าที่เป็นใหญ่เป็นผู้ปกครองแก่ธรรมทั้งหลายพร้อมกันทีเดียวนั้น ย่อมเป็นไม่ได้เช่นเดียวกัน

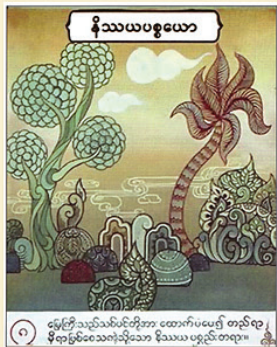
๖) สหชาติปัจจัย (น.๓๘๐)

อุปมาเหมือน ดวงไฟกับแสงไฟ ซึ่งเมื่อมีดวงไฟเกิดขึ้นแล้ว แสงไฟก็ย่อมเกิดขึ้นด้วย จะว่าดวงไฟเกิดก่อน แสงไฟเกิดทีหลังก็ไม่ใช่ เพราะดวงไฟกับแสงไฟย่อมเกิดขึ้นพร้อมๆ กัน

๗) อัญญมัญญปัจจัย (น.๓๘๒)

อุปมาเหมือนหนึ่ง โต้ะสามขาหรือขาหยั่ง ซึ่งอาศัยด้วยไม้ ๓ อันค้ำจนอยู่ซึ่งโต้ะ ๓ ขาก็ดีหรือไม้ขาหยั่งก็ดี ถ้าขาดไปขาหนึ่งขาใดแล้ว โต้ะและขาหยั่งนั้นก็ไม่สามารถจะตั้งอยู่ได้ การที่โต้ะหรือไม้ขาหยั่งนั้นตั้งอยู่ได้ ก็ต้องพร้อมเพรียงด้วยขาทั้ง ๓ ค้ำจนซึ่งกันและกันอยู่

๘) นิสสยปัจจัย (น.๓๘๔)

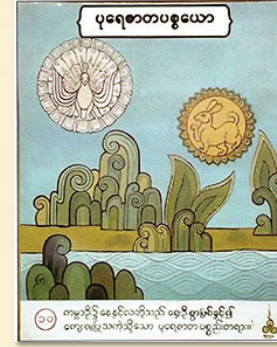
การช่วยอุดหนุน โดยเป็นที่อาศัยนี้มี ๒ อย่าง คือ

๑. เป็นที่อาศัยโดยอาการตั้งมั่น เรียกว่า “อิธฐฐานาการ” อุปมาเหมือน พื้นแผ่นดิน ย่อมเป็นที่อาศัยของต้นไม้ทั้งปวงให้เกิดขึ้น
๒. เป็นที่อาศัยโดยอาการอิงอาศัย เรียกว่า “นิสสยาการ” อุปมาเหมือน ผืนผ้า เป็นที่อาศัยแก่ภาพวาด

๙) อุปนิสสยปัจจัย (น.๓๘๖)

อุปมาเหมือน น้ำฝน ย่อมเป็นที่อาศัยอย่างสำคัญของมนุษย์และสัตว์ ตลอดจนพืชพันธุ์ต่างๆ ฉะนั้น อุปนิสสยปัจจัยนี้ก็เช่นเดียวกัน คือ ปัจจัยธรรมของอุปนิสสยปัจจัยนี้เปรียบเหมือนน้ำฝน และปัจจัยอุปบันธธรรมเปรียบเหมือนสัตว์ทั้งหลาย และพืชพันธุ์ต่างๆ

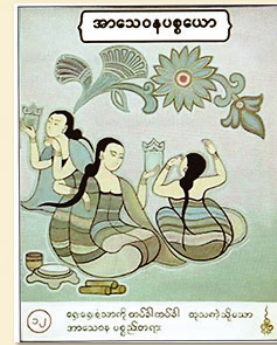
๑๐) ปุเรชาตปัจจัย (น.๓๙๐)

อุปมาเหมือน พระอาทิตย์และพระจันทร์ ซึ่งเกิดมีขึ้นก่อนสัตว์ทั้งหลายในโลกและสัตว์โลกทั้งหลายนั้น ก็ได้อาศัยพระอาทิตย์และพระจันทร์เป็นอยู่ตลอดมา โดยที่พระอาทิตย์และพระจันทร์ ก็ยังคงมีอยู่

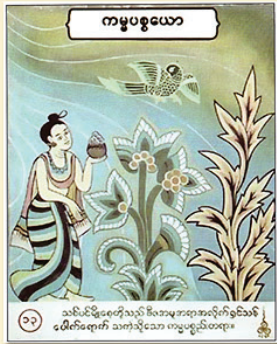
๑๑) ปัจฉาชาตปัจจัย (น.๓๙๑)

ในคัมภีร์ปรมัตถทีปนีมหาฎีกา ท่านอุปมาปัจฉาชาตปัจจัยว่า ต้นไม้ที่ปลูกไว้แล้ว ย่อมจะตั้งอยู่ได้ และเจริญขึ้นได้ก็โดยอาศัยน้ำฝนที่ตกลงมาภายหลัง หรือเอาน้ำรดในภายหลัง

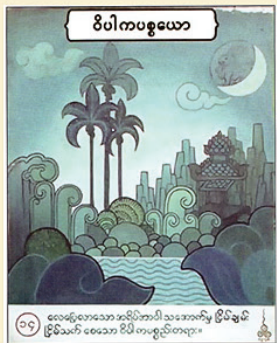
๑๒) อาเสวนปัจจัย (น.๓๙๓)

ท่านอุปมาเหมือนหนึ่งบุคคลที่เคยผ่านการศึกษาในวิชาอย่างหนึ่งมาแล้ว เมื่อจะต้องการศึกษาในวิชาอย่างเดียวกันนั้นต่อไป ก็ย่อมจะเรียนได้ง่ายและเข้าใจได้มากขึ้น ทั้งนี้ก็เพราะอาศัยความรู้ ที่ตนได้เคยผ่านมาแล้วในวิชานั้นเป็นเครื่องอุดหนุนส่งเสริมให้เรียนได้ง่ายขึ้น และรู้เร็วขึ้นจนกระทั่งสำเร็จการเรียนในวิชานั้นๆ อีกนัยหนึ่ง อุปมาเหมือนกับการทาหน้าด้วยของหอม (กระแจะจันทร์) บ่อยๆ ฉะนั้น

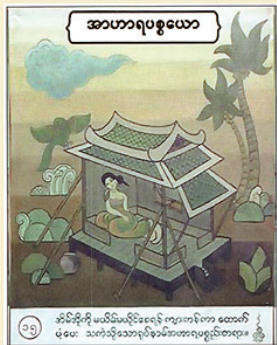
๑๓) ข่มปัจฉัย (น.๓๙๔)

อุปมาเหมือน กองทหารกองหนึ่งๆ ต้องมีนายทหารเป็นหัวหน้าเป็นผู้บังคับบัญชา คอยออกคำสั่ง แก่พวกเหล่าทหาร ให้ทำหน้าที่ไปตามคำสั่งของตน
อีกนัยหนึ่ง อุปมาเหมือนกับเมสึดพันธุ์ไม้ทั้งหลาย ย่อมเจริญงอกงามไปตาม คุณภาพแห่งพืช (ยีนส์) ฉะนั้น

๑๔) วิปากปัจฉัย (น.๔๐๑)

อุปมาเหมือน ความชราที่เกิดขึ้นแก่บุคคลทั้งหลาย ความชรานี้เป็นสิ่งที่บุคคล ทั้งหลายไม่พึงปรารถนา และไม่ต้องชวนขวยหา หรือกระทำให้เกิดขึ้น แต่ความชรา นี้ ก็ย่อมบังเกิดขึ้นแก่บุคคลทั้งหลายทั่วกันหมด ไม่มียกเว้นเลย
อีกนัยหนึ่ง อุปมาเหมือนกับการเมื่อได้อยู่ภายใต้ร่มเงา ที่มีลมพัดผ่านมา ให้เกิด ความเย็นสบายฉนั้น

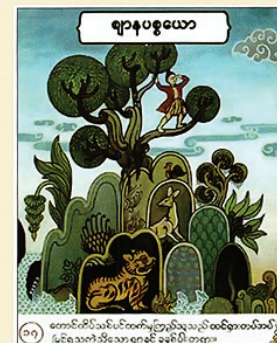
๑๕) อาหาปัจฉัย (น.๔๐๒)

อุปมาเหมือน บ้าน ที่จะตั้งอยู่ได้ก็ต้องอาศัยมีเสาเป็นเครื่องค้ำจุนอยู่ ถ้าหากว่าไม่มี เสาค้ำจุนอยู่แล้ว บ้านนั้นก็ไม่สามารถจะตั้งอยู่ได้

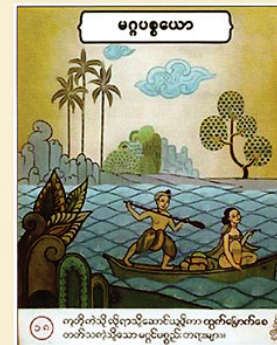
๑๖) อินทริยปัจฉัย (น.๔๐๓)

อุปมาเหมือน ในประเทศหนึ่งๆ มีรัฐมนตรีเป็นหัวหน้าปกครอง ในหน้าที่การงาน อยู่หลายคนด้วยกัน แต่ในหน้าที่อย่างหนึ่งๆ นั้น ก็มีรัฐมนตรีคนหนึ่งๆ เป็นหัวหน้า ควบคุมปกครอง ไม่ก้ำก่ายหน้าที่ซึ่งกันและกัน

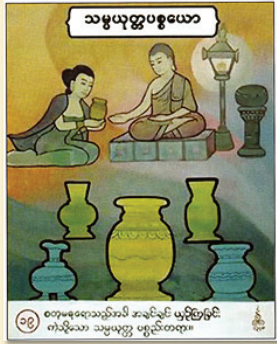
๑๗) มานปัจฉัย (น.๔๐๙)

อุปมาเหมือน บุคคลที่อยู่ในที่สูง สามารถมองเห็นสิ่งต่างๆ ในที่ไกลๆ ได้ เมื่อ ตนเองแลเห็นสิ่งเหล่านั้นแล้ว ก็บอกให้พวกที่อยู่ข้างล่างรู้ด้วยว่า ในที่ตรงนั้นมีอะไร บ้าง ตามที่ตนได้เห็น

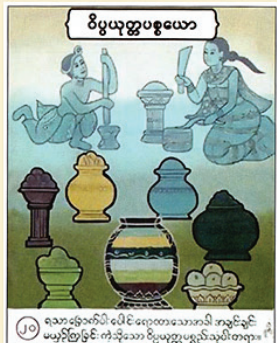
๑๘) มคคปัจฉัย (น.๔๑๐)

อุปมาเหมือน ยานพาหนะ ที่นำผู้โดยสาร อันได้แก่จิต และเจตสิกดวงอื่นๆ พร้อมทั้ง รูปที่เกิดขึ้นพร้อมกันกับตน ให้ไปถึงจุดหมายในที่ต่างๆ กัน ตามสมควรแก่ฐานะ ของยานนั้นๆ เจตสิกทั้ง ๙ ดวงนี้ จึงนับว่าเป็นมคคปัจฉัย

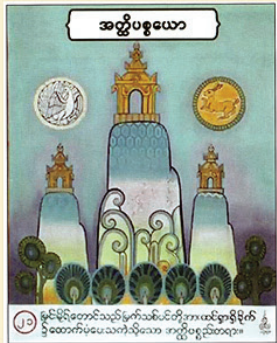
๑๙) สัมปยุตตปัจจาย (น.๔๑๒)

อุปมาเหมือน ยาชนิดหนึ่ง เรียกว่า “จตุมธุรส” อันผสมด้วยของ ๔ อย่าง คือ น้ำมันเนย น้ำมันงา น้ำผึ้ง น้ำตาลโตนด เมื่อเอาสิ่งทั้ง ๔ ที่กล่าวมานี้ผสมกวนให้เข้ากันแล้ว รสของยานี้จะกลมกลืนกันได้สนิท จนผู้ที่บริโภคนั้นไม่สามารถจะบอกได้เลยว่านี่เป็นรสของเนย หรือรสของน้ำมันงาหรือรสของน้ำผึ้งหรือเป็นรสของน้ำตาลโตนด

๒๐) วิปยุตตปัจจาย (น.๔๑๔)

อุปมาเหมือน คน ๒ คน อยู่ในบ้านเดียวกัน แต่หาใช่เป็นญาติพี่น้องกันและการกินอยู่หลับนอน ตลอดจนเงินทองก็ไม่ได้ใช้ร่วมกัน เป็นแต่อยู่บ้านเดียวกันเท่านั้น ถ้าหากจะมีผู้ถามว่า คน ๒ คนนี้เป็นญาติกันหรือเปล่า ก็จะต้องตอบว่าไม่ได้เป็นอะไรกัน เป็นแต่อาศัยอยู่บ้านเดียวกัน เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในกิจการงานเท่านั้น

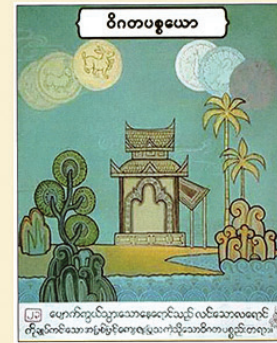
๒๑) อัตถิปัจจาย (น.๔๑๖)

อุปมาเหมือนหนึ่ง พื้นดิน ที่ช่วยอุดหนุนอุปการะแก่ต้นไม้ทั้งปวงให้งอกงามเจริญขึ้นและตั้งอยู่ได้ ในการช่วยอุดหนุนนี้ เป็นการช่วยอุดหนุนโดยอาการที่ปรากฏมีอยู่ คือ พื้นดินที่เป็นฝ่ายอุดหนุนก็มีอยู่ ต้นไม้ที่เป็นฝ่ายรับการอุดหนุนก็มีอยู่ ถ้าฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่มี ก็ช่วยอุดหนุนไม่ได้

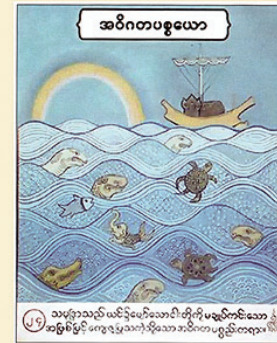
๒๒) นัตถิปัจจาย (น.๔๑๗)

อุปมาเหมือน แสงสว่างกับความมืด ธรรมชาติของความมืด จะมิได้ไปในเมื่อแสงสว่างยังปรากฏอยู่ ต่อเมื่อแสงสว่างไม่มีแล้ว ความมืดจึงจะปรากฏขึ้นได้ ดังนั้นความมืดจึงเป็นผลของแสงสว่างที่ดับไปแล้ว

๒๓) วิคตปัจจาย (น.๔๑๘)

อุปมาเหมือน หนึ่งพระอาทิตย์และพระจันทร์ ตามธรรมดาพระจันทร์จะไม่ปรากฏแสง ในเมื่อพระอาทิตย์ยังไม่ปราศจากไป เมื่อพระอาทิตย์ปราศจากไปแล้วนั้นแหละ แสงสว่างของพระจันทร์จึงจะปรากฏขึ้นได้ พระอาทิตย์จึงเป็นผู้อุปการะช่วยอุดหนุนแก่แสงสว่างของพระจันทร์ โดยอาการปราศจากไป

๒๔) อวิคตปัจจาย (น.๔๒๐)

อุปมาเหมือน น้ำในมหาสมุทร ย่อมเป็นที่อาศัยแก่ฝูงปลาและเต่าเป็นต้น ให้ได้รับความสนุกสนาน ร่าเริง และเจริญเติบโตขึ้นได้นั้น น้ำในมหาสมุทรต้องมีอยู่ จึงจะอุปการะอุดหนุนแก่ฝูงปลาและเต่าทั้งหลายได้ ฝูงปลาและเต่าทั้งหลายนั้น ก็ต้องมีอยู่เช่นเดียวกัน จึงจะรับอุปการะจากน้ำในมหาสมุทรนั้นได้ ถ้าหากฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่มีแล้ว ก็ไม่สามารถอุดหนุน หรือรับอุดหนุนกันได้

โครงการส่งเสริมการศึกษาพระอภิธรรมไทย (คสอท.)

ประธานที่ปรึกษาโครงการ

พระมหาไพโรจน์ ญาณกุสโล ป.ธ.๙

ผู้อำนวยการอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มจร

ความเป็นมา

โครงการส่งเสริมการศึกษาพระอภิธรรมไทย (คสอท.) เริ่มต้นขึ้นในปีพุทธศักราช ๒๕๖๕ ภายหลังจากที่อธิธรรมบัณฑิต รุ่นที่ ๕๗/๒๕๖๓ ได้ดำเนินงานกิจกรรมโครงการมอบประกาศนียบัตรอธิธรรมบัณฑิต อาทิ งานพิธีมอบประกาศนียบัตรอธิธรรมบัณฑิต งานจัดพิมพ์หนังสือรุ่น และงานมอบของที่ระลึก แสดงกตัญญูแด่คณาจารย์ โดยได้นำเงินในกองทุนบุญมหาเอก ๖๓ ของอธิธรรมบัณฑิต รุ่นที่ ๕๗/๒๕๖๓ มาจัดสรรเป็นค่าใช้จ่ายในกิจกรรมดังกล่าว และหลังจากดำเนินงานทุกอย่างสำเร็จเสร็จสิ้นบรรลุวัตถุประสงค์เป็นอย่างดีแล้ว ยังมีเงินคงเหลือในกองทุนรุ่นจำนวนหนึ่ง คณะกรรมการบริหารอธิธรรมบัณฑิต รุ่นที่ ๕๗/๒๕๖๓ จึงได้ขอคำปรึกษาจาก พระอาจารย์มหาไพโรจน์ ญาณกุสโล ป.ธ.๙ เพื่อจะนำเงินกองทุนรุ่นที่ยังเหลือนี้ ไปทำประโยชน์เกี่ยวกับการศึกษาพระอภิธรรม หลังจากที่พระอาจารย์ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้อำนวยการอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย เมื่อวันที่ ๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๔

พระอาจารย์มหาไพโรจน์ ญาณกุสโล ป.ธ.๙ ผู้อำนวยการอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มีแนวคิดที่ต้องการทำโครงการเพื่อส่งเสริม พัฒนา การศึกษาพระอภิธรรมในประเทศไทย โดยมีวิสัยทัศน์ที่มองถึงความมั่นคงยั่งยืนของการศึกษาพระอภิธรรมให้ดำรงคู่สังคมไทยเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของ สมเด็จพระพุทธาจารย์ (อจ อาสภมหาเถร) บุรพาจารย์ของอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย ผู้มีปรีชาญาณและความอุตสาหะวิริยะอย่างจริงจังชนิดไม่ยอมท้อต่อเหตุการณ์ใด ๆ จึงทำให้พระปฏิบัติศาสนาและการศึกษาพระอภิธรรมปิฎกได้มาสถิตประดิษฐานอยู่ในวงการพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย นับแต่ตั้งปี พ.ศ. ๒๔๙๒ เป็นต้นมา และ พระสัทธัมมโชติกะ ธัมมาจริยะ ปรมจารย์แห่งอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย ผู้เชี่ยวชาญในพระอภิธรรมปิฎกจาก ประเทศเมียนมา ที่ทำงานด้วยความอุตสาหะอย่างแรงกล้า อุทิศทั้งชีวิต เพื่อวางรากฐานวิชาความรู้พระอภิธรรมปิฎกไว้อย่างดีเป็นระเบียบเป็นหลักฐาน คือเขียนและแปลเป็นหลักสูตรไว้ จนได้ใช้ศึกษาเล่าเรียนสืบต่อกันมาถึงทุกวันนี้

“โครงการส่งเสริมการศึกษาพระอภิธรรมไทย” จึงได้ก่อกำเนิดขึ้น และมีพระอาจารย์มหาไพโรจน์ ญาณกุสโล ป.ธ.๙ ผู้อำนวยการอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย เป็นประธานที่ปรึกษา โดยคณะกรรมการบริหาร อภิธรรมบัณฑิต รุ่นที่ ๕๗/๒๕๖๓ รับเป็นคณะทำงานโครงการชุดแรก พร้อมทั้งนำเงินคงเหลือจาก กองทุน บุญมาเอก ๖๓ ของอภิธรรมบัณฑิต รุ่นที่ ๕๗/๒๕๖๓ มาเป็นทุนประเดิมเริ่มต้นโครงการนี้ ซึ่งต่อมาได้รับ เงินทุนสนับสนุนต่อยอดเพิ่มเติมจากอภิธรรมบัณฑิต รุ่นที่ ๕๖/๒๕๖๒ อภิธรรมบัณฑิตรุ่นต่าง ๆ นักศึกษา พระอภิธรรม และผู้มีจิตศรัทธาร่วมอุปถัมภ์โครงการเพื่อส่งเสริมการศึกษาพระอภิธรรมไทยให้ดำรงอยู่สืบไป

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อเสริมสร้างให้พุทธบริษัทและสังคมไทยสามารถเข้าถึงข้อมูลความรู้และเห็นถึงคุณค่า และประโยชน์ของการศึกษาพระอภิธรรม
๒. เพื่อสนับสนุนส่งเสริมให้พุทธบริษัทไทยได้ศึกษาพระอภิธรรมอันเป็นวิชาการทางพระพุทธศาสนา ที่มีการจัดวางหลักสูตรอย่างเป็นระบบ และมีแบบแผนชัดเจนมายาวนาน
๓. เพื่อเผยแผ่ทำนุบำรุงการศึกษาพระอภิธรรมให้เจริญงอกงาม มีความมั่นคงยั่งยืนเพื่อประโยชน์ และความสุขของสังคมไทยสืบไป

คำอธิบายตราสัญลักษณ์

การที่โครงการส่งเสริมการศึกษาพระอภิธรรมไทย (คสอท.) ซึ่งก่อตั้งในปี พ.ศ. ๒๕๖๕ ได้นำแผนภาพ^๑ อันแสดงถึงปัจจัย ๒๔ พระบาลีอุทเทส แห่ง “ปฏฐาน” คัมภีร์ที่ ๗ ของพระอภิธรรมปิฎก โดยพระผู้มีพระภาคเจ้า ได้ทรงแสดงเรื่องราวความเป็นไปของสภาพธรรมที่เป็นเหตุเป็นผลแก่กันโดยนัยมากมายทั้งพิสดารและ ละเอียดสุขุมลึกซึ้งยิ่งนัก มาเป็นตราสัญลักษณ์โครงการฯ นั้น เพื่อเป็นการส่งเสริมการศึกษาและปฏิบัติตามพระธรรมวินัย และเพื่อรักษาพระปริยัติศาสนาให้ดำรงมั่นคงอยู่ เป็นความพยายามมิให้พระอภิธรรม อันตรธาน ดังที่ได้มีคำพยากรณ์ไว้ว่า เมื่อปริยัติจะอันตรธานนั้น พระอภิธรรมปิฎกจะอันตรธานก่อน และ เมื่อพระอภิธรรมปิฎกจะอันตรธานนั้น เริ่มแรกทีเดียว มหาปฏฐานปกรณ์อันตรธานก่อน โบราณจารย์ ในพระพุทธศาสนาจึงอุทิศเวลาและความพยายามในการถ่ายทอดความรู้ให้พุทธบริษัทและอนุชนรุ่นหลัง สามารถศึกษาและเข้าใจปฏฐานตามความจริง (ยถาภูตตะ) ซึ่งเป็นวิธีที่เชื่อว่าจะรักษาปฏฐานปกรณ์ ให้มี ชีวิตอยู่สืบต่อไป และเมื่อปฏฐานปกรณ์ไม่อันตรธาน พระอภิธรรมปิฎกปกรณ์อื่น ๆ ที่เหลือ ก็คงจะยังคงอยู่ และเชื่อได้ว่า พระสูตรตันตปิฎกและพระวินัยปิฎกก็ย่อมจะดำรงอยู่สืบไปตลอดกาลยาวนาน^๒

^๑ ตราสัญลักษณ์ปฏฐานนี้ ได้รับมาจาก พระครูธรรมธรมุนต์ นนทิโก ปรามาจารย์ผู้เชี่ยวชาญคัมภีร์มหาปฏฐานในประเทศไทย ตั้งแต่เมื่อครั้งพระอาจารย์ท่านยังมีชีวิตอยู่ โดยท่านอนุญาตให้สามารถนำมาใช้เพื่อส่งเสริมการศึกษาพระอภิธรรม สำหรับ พุทธบริษัทชาวไทย อันเป็นการช่วยรักษาปริยัติศาสนาให้เจริญสืบเนื่องต่อ ๆ ไป

^๒ ข้อมูลจากหนังสือ “ตำนานพระอภิธรรม”, เรียบเรียงโดย อาจารย์ธนิต อยู่โพธิ์ ป.ธ.๙ ในปีพ.ศ. ๒๔๗๕ วัดมหาธาตุยุวราช-รังสฤษฎ์ และอดีตอธิบดีกรมศิลปากร (พ.ศ. ๒๔๙๙ - พ.ศ. ๒๕๑๑), พิมพ์ครั้งที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๒๗

การดำเนินงานโครงการ

ธ.ค. ๒๕๖๕ - จัดทำปฏิทินอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย ปีพุทธศักราช ๒๕๖๖

เพื่อมอบในงานบุญพุทธธรรมสวดปฐกฐาน ส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ ๒๕๖๖ พิธีปฐมนิเทศของ อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย ปีการศึกษา ๒๕๖๖ และมอบให้นักศึกษาพระอภิธรรม ทั้งส่วนกลางและหน่วยบริการ อชว. ทั่วประเทศ ปฏิทินอภิธรรม ๑,๐๐๐ เล่ม เป็นจำนวนเงิน ๓๓,๕๐๐ บาท

ม.ค. ๒๕๖๖ - มอบหนังสือหลักสูตรพระอภิธรรม ๙ ชั้น ให้หน่วยบริการ อชว.๑ ต่างจังหวัด ครั้งที่ ๑

มอบหนังสือหลักสูตรชั้นจุฬตรี - มหาเอก แต่นักศึกษาพระอภิธรรม ๕๔๔ คน ในภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๖๖ โดยจัดส่งไปยังหน่วยบริการ ๑ รวม ๒๒ แห่งทั่วประเทศ หนังสือหลักสูตรชั้นจุฬตรี - ชั้นมหาเอก ทั้งหมด ๘๐๓ เล่ม เป็นจำนวนเงิน ๘๗,๕๔๐ บาท

มิ.ย. ๒๕๖๖ - มอบหนังสือหลักสูตรพระอภิธรรม ๔ ชั้น ให้หน่วยบริการ อชว.๑ ต่างจังหวัด ครั้งที่ ๒

มอบหนังสือหลักสูตรชั้นจุฬตรี - มัชตรี แต่นักศึกษาพระอภิธรรม ๔๗๖ คน ในภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๖๖ โดยจัดส่งไปยังหน่วยบริการ ๑ รวม ๑๗ แห่งทั่วประเทศ หนังสือหลักสูตรชั้นจุฬตรี - ชั้นมัชตรี ทั้งหมด ๖๑๐ เล่ม เป็นจำนวนเงิน ๕๔,๘๘๐ บาท

ม.ค. ๒๕๖๗ - จัดทำคู่มือการศึกษาพระอภิธรรม ตามหลักสูตรอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มจร

จัดทำและมอบคู่มือการศึกษาพระอภิธรรม ให้กับนักศึกษาพระอภิธรรม และ มอบให้ส่วนกลางของทุกหน่วยบริการ อภิธรรมโชติกะวิทยาลัยทุกแห่งทั่วประเทศ

คู่มือการศึกษาพระอภิธรรม ทั้งหมด ๙,๐๐๐ เล่ม เป็นจำนวนเงิน ๓๔๒,๐๐๐ บาท

คณะกรรมการ โครงการส่งเสริมการศึกษาพระอภิธรรมไทย (คสอท.)

ประธานที่ปรึกษา

พระมหาไพโรจน์ ญาณกุสโล ป.ธ.๙

รองประธานที่ปรึกษา

พระมหาชัยวุฒิ ชยวุฑโฒ

ที่ปรึกษา

อาจารย์จำรูญ ธรรมดา
นางปรางค์มาศ นิติธรรม

นายศรชัย ชยาภิวัฒน์
ดร.ประชา แสงทองสุข

คณะกรรมการ

นายศักดิ์พงศ์ อัครจิตรานนท์

ประธานกรรมการ

นางอวิกา ก่อตระกูล

รองประธานกรรมการ

รศ.นพ.สำเริง รางแดง

รองประธานกรรมการ

นายวันชัย มั่นสวียงษ์

รองประธานกรรมการ

นางสาวมาลัย ว่องวัฒนโรจน์

กรรมการ

นางสาวอุษณีย์ บุญคุณศักดิ์

กรรมการ

นางสาวกิตติธร เริ่มอรุณรอง

กรรมการ

นาวาตรี นิธิวัชร มงคลอริยวงศ์

กรรมการ

นางชัชพร มีสุขเสมอ

กรรมการ

นางสาวปรีดา ขุนฤทธิ์

กรรมการ

นางณริดา ภูมิทองรุ่งเรือง

กรรมการ

นางฉวีวรรณ ศรีโยธี

กรรมการ

นางทิพวรรณ บานชื่น

กรรมการ

นางสาวปุณณภา คุณติลลบุญเขต

กรรมการ

นางเปรมจิตร อินทร์กำ

กรรมการและประชาสัมพันธ์

นางสาวจตุพร ธโนปัจจัย

กรรมการและผู้ช่วยประชาสัมพันธ์

นางสาวสุชาดา อมรพิทักษ์พันธ์

กรรมการและเหรัญญิก

นางสาวกนกพร คุณชัยเจริญกุล

กรรมการและผู้ช่วยเหรัญญิก

นางสาวยุพิน จิระไชยเชื้อนขันธ

กรรมการและเลขานุการ

นางรุ่งกานต์ ประเสริฐช่วง

กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

นางสาวฐิตารีย์ นิธิชนไมตรี

กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

รายนามผู้อุปถัมภ์ โครงการส่งเสริมการศึกษาพระอภิธรรมไทย (คสอท.)

ผู้ร่วมบุญ ๔๒๗,๙๑๕ บาท

อภิธรรมบัณฑิตรุ่นที่ ๕๗/๒๕๖๓

ผู้ร่วมบุญ ๑๐๐,๐๐๐ บาท

อภิธรรมบัณฑิตรุ่นที่ ๕๖/๒๕๖๒

ผู้ร่วมบุญ ๗๐,๕๐๐ บาท

คุณศิริพร ตัญศิริสุข

ผู้ร่วมบุญ ๒๐,๐๐๐ บาท

คุณพ่อวิชัย - คุณแม่นิตยา คุณชัยเจริญกุล

คุณศรชัย - คุณชุตินา ชยาภินันท์

ผู้ร่วมบุญ ๑๕,๐๐๐ บาท

คุณเจนจิรา รัชนิพนธ์

ผู้ร่วมบุญ ๑๒,๒๙๙ บาท

คุณพ่อเสี่ยกซัง แซ่โล้ว - คุณแม่มาลี และ

คุณสุชาดา อมรพิทักษ์พันธ์

ผู้ร่วมบุญ ๑๑,๕๐๐ บาท

คุณมั่งพี้ - คุณจำเนียร อาชาพิทักษ์กุล

และครอบครัว

ผู้ร่วมบุญ ๑๑,๐๐๐ บาท

คุณอวิกา ก่อตระกูล

คุณมาลัย ว่องวัฒโนจน์

ผู้ร่วมบุญ ๑๐,๐๐๐ บาท

คุณกวี - คุณปรางค์มาศ นิตธรรม

คุณวันชัย มั่นสวียงษ์

ผู้ร่วมบุญ ๕,๐๐๐ บาท

ศ.พญ. สุมิตรา ทองประเสริฐ

คุณสุรีย์ พันเจริญ

คุณปรีศนีย์ พัฒนาเพิ่มพูนสิน

คุณพรสุข กุลวราพร

ผู้ร่วมบุญ ๓,๐๐๐ บาท

คุณแม่อรนุช สีนธวัชต์ และครอบครัว

คุณจิตติธัญญา ทองวงนิกุล

ผู้ร่วมบุญ ๒,๕๐๐ บาท

รศ.สุภาพ บุญยะรัตเวช

ผู้ร่วมบุญ ๒,๐๐๐ บาท

รศ.นพ.สำเร็จ รางแดง

คุณศักดิ์พงศ์ อัครจิตรานนท์

คุณพงศ์พัฒน์ เปี่ยมปัญญาศิลป์

คุณพรเพ็ญ หลินปิยวรรณ

คุณวิภา นิตติศยภูติ

คุณวงศ์ศิริ สุทธจินดา

คุณอุทุมพร วงศ์แสงอนันต์

พันเอกหญิงดวงพร เพชรบุตร

คุณพรรณิภา หลินปิยวรรณ

คุณรุจริน ภณสรนันท์

คุณหทัยา บุญดีเจริญ

คุณรุ่งธรรม กาญจนภา

คุณวีณา จ่างเจริญ

นท.ยุกต์ จิระกิจจา

คุณสุภาพรณ เดโชพลชัย

คุณจุไรวรรณ สิงห์โรจนกุล

คุณณัฐนิชย์ เสรีรังสรรค์

คุณรัชศักดิ์ ดโนทัย

คุณสหัชญาณ เลิศรัชตะปภัสร์

ผู้ร่วมบุญ ๑,๕๐๘ บาท

ดร.ขวัญสุรีย์ เจียมตน - คุณจักรภพ

วิศกุล

ผู้ร่วมบุญ ๑,๕๐๐ บาท

คุณทศพล ฉายมุกดา และครอบครัว

คุณเรณู ทองคำสุก

คุณชัยวิทย์ - คุณปานรดา ชัยสิงหาญ

ผู้ร่วมบุญ ๑,๓๐๐ บาท

คุณจรินพร อินทุวิศาลกุล

ผู้ร่วมบุญ ๑,๐๐๐ บาท

คุณกิตติธรร เริ่มอรุณรอง

คุณรุ่งทิพย์ ลิ้มปานันท์

คุณกมลพร หาญชัยวัฒน์

คุณจตุพร ธโนปจัย

คุณวรรณภา ริเริ่มวนิชย์

คุณเบญจรงค์ เตียงพิทักษ์

นพ.สวัสดิ์ - คุณอำภา เจียมจิต

และครอบครัว

คุณอุทัย ภัทรสุข

คุณสุพรจันทร์ สาครยุทธเดช

คุณเพียรดี เปี่ยมมงคล - คุณศิริรัตน์

ตันสุทธากุล

คุณจิรารัตน์ จันทร์ประดิษฐ์

คุณอรุณศรี - คุณประกาศิต กาววิไล

คุณนาคินท์ - คุณศิริกุล วงศ์สุ

และครอบครัว

คุณปรีชา - คุณสุมาลี รัตนรุจิกร

และครอบครัว

คุณพิกุล เอื้อกุลวราวัตร

คุณวราภรณ์ ไวกุล

คุณสุดศรี หอสังกุล

คุณสุนีย์ รังสรรค์

คุณพรภิรมย์ งามศิริ

คุณสุจิตรา เนียมประเสริฐ

คุณสุชาดา ฤทัยสวัสดิ์

คุณพรรณพิไล สุพรรณโรจน์

คุณนงนุช หัสเมตโต

คุณวราภรณ์ มหาวิเศษศิลป์

คุณรุจยา บุญยทุฆมานนท์

คุณอรุณจรรย์ บุญยทุฆมานนท์

ศ.ดร.นพ.กมลพร แก้วพรสวรรค์

คุณเกริก กล่อมเกลา

คุณกิตติ - คุณทิพย์สุดา เจียมบุรเศรษฐ์

คุณสมพิศ คูศรีพิทักษ์

คุณพ่อยุทธ์ - คุณแม่อุไรวรรณ

กาญจนสถิตย์กุล

คุณเพ็ญเพชร บุณสมภพ
คุณโรจนา โกวิทวัฒนพงศ์
คุณดารารัตน์ อาจการณ์
นาวาอากาศเอกหญิงภิขิมาภรณ์ เพชรบุตร
คุณพรศรี นครเศศไศุรย์
คุณวรวุฒิ ศุภพานิชกิจ
คุณยุวดี ประไพพงษ์
คุณประสิทธิ์ ธัญประทีป
คุณวรรัตน์ ธัญประทีป
คุณไศยสุธา ธัญประทีป
คุณธันท์ ธัญประทีป
คุณไศยรัตน์ ธัญประทีป
คุณเปรมพร จิระเวศยารักษ์
คุณปิยพัชร์ จิระเวศยารักษ์
คุณปารณัท ตันติภาคย์
คุณชาลวูฒิ จิระเวศยารักษ์
คุณณิชาภัทร แก้วเหลือ
ด.ช.รวีโรจน์ จิระเวศยารักษ์
คุณลลิตา จิระเวศยารักษ์
คุณวรพจน์ หงสเลิศภัก
คุณสมศักดิ์ นิธิพิพัฒน์โกศล
คุณวิมล นิธิพิพัฒน์โกศล
คุณโสมศิริ นิธิพิพัฒน์โกศล และครอบครัว
คุณชัชวาล นิธิพิพัฒน์โกศล และครอบครัว
คุณจริยารัตน์ นิธิพิพัฒน์โกศล และครอบครัว
คุณกิตติพงศ์ - คุณโสธยา สีสาวานิชกุล
และครอบครัว
คุณกาญจนาภรณ์ นิธิพิพัฒน์โกศล
คุณสุวิภา กิจธิกุล
คุณณิชาภัค ธนุธรรม
นพ.ภคิน แก้วพิจิตร
พอ.ผศ.กิจจา - คุณลดาทิพย์ - คุณธนเศรษฐ์
สุวรรณ
คุณทักษิณีย์ พิรมนตรี และครอบครัว
คุณณรงศักดิ์ สติระชอบพุทธ
ด.ช.บุญรักษา สติระชอบพุทธ
ด.ช.ธัญเทพ สติระชอบพุทธ
คุณปริยณิตย์ - คุณปิยะวัฒน์ ทองประเสริฐ
คุณสุนวีย์ แซ่ลิ้ม และครอบครัว
คุณจารุวรรณ - คุณสันติพงษ์ วงศ์ทะเนตร

คุณทักษัย ธรรมเที่ยง
คุณวิไลรัตน์ บางอี้น
คุณศิวัฒน์ ศิวะบวร
นพ.ชานนท์ ศิริกุล
คุณมาลา สุพงษ์พันธุ์
คุณศิริรัตน์ ต้นสุทธากุล
คุณบำรุง โล่ห์ชัย
คุณกาญจนา - คุณดาวรุณี พลรัตน์ และ
คุณวิวัฒน์ พัทธินทรศักดิ์
คุณสุวรรณ พิธิธนาภิรักษ์
คุณพรชัย บรรลู่ทางธรรม
คุณพรชัย จิตนิยม
ผู้ร่วมบุญ ๙๙๙ บาท
คุณยุพิน จิระไชยเชื่อนขันธ
ผู้ร่วมบุญ ๙๐๐ บาท
คุณลลันนันท คำพล
ผู้ร่วมบุญ ๗๘๐ บาท
คุณภักชาพล สุริยมงคล และครอบครัว
ผู้ร่วมบุญ ๗๐๐ บาท
คุณอุษณีย์ บุญคุณศักดิ์
คุณรุ่งกานต์ ประเสริฐช่วง
ผู้ร่วมบุญ ๕๐๐ บาท
คุณบุญเลี้ยง ผ่องแผ้ว
คุณดารารัตน์ คุณานพรัตน์
คุณปาลิตาณัฐ อัฐภิญญะบวร และบุตร
คุณนวลศรี วิจารณ์
คุณณฤติศิษฐ์ วิบูลยานนท์
คุณปรารักษ์ทิพย์ ปานทอง
คุณนันทนิธย์ ศาสตราวาท
คุณศิริพงศ์ กลางกูร
คุณสุชาติ - คุณนิภา สิ้นธียากร
และครอบครัว
คุณลือชัย บุญคุณศักดิ์ และครอบครัว
คุณธงชัย บุญคุณศักดิ์
คุณภัทรานิชฐ์ ประเสริฐวงศ์
ทพ.หญิงอัจฉรา กลิ่นสุวรรณ
คุณสมทรง สุพจน์งามสกุล
พญ.ศิริรัตน์ คุปติวุฒิ
คุณทองเพ็ญ พงนาเกษม และครอบครัว
คุณศิริพร อาจหาญศิริ

คุณปณิตา คุณาธิพงษ์
คุณฉัตรชัย - คุณวิมล จันทร์อดิสรชัย
อุทิศถวาย พระธรรมรัตนวิสุทธิ
(พลายงาม จนทสุวณโณ, บุญชัย)
อุทิศถวาย พระมหาอำพร จนทวิโส
(จันทโฆษ) ป.ธ.๖ น.ธ.เอก
คุณอรพิน โอฬารานนท์
คุณสิทธิชัย ภาคผืนนวล
คุณกัญญิษามนต์ เพ็ชรปิ่นนันท
คุณภาณี ตั้งจิตชัชวาล
คุณณัฐธินิชา ขจรเกียรติคุณกุล
คุณสมสกุล สุทธิพงษ์
คุณรัตนา ตั้งศรีรัตน์
คุณศราพร เลิศชนะโชค พร้อมบุตร - ธิดา
คุณเสาวคนธ์ เจนจินตานนท์
คุณทักษิณ ศรีม่วง
คุณศักดิ์ สันธนะสุข
คุณกานดา เอนกกลาภกิจ
คุณอรพินธ์ โอภาส
คุณกัลยา รัชมีมาสเมือง
คุณภาสิกร เชื้อบุญชัย
คุณปรีดา ขุนฤทธิ์
คุณกฤตญา สายศิวานนท์ - ด.ญ.จิรญาดา
จันทร์เดช
คุณฉวีวรรณ ศรีโยธี
คุณสุวิทย์ เลิศอาภาจิตร
คุณกนกวรรณ เจียรมั่งคั่ง
คุณนริฐภรณ์ ศรีปรีชาพันธ์
คุณพวงพันธ์ ประจักษ์วิมล
คุณวาสนา ตันสกุล
คุณปัทมพร มงคลทรัพย์
คุณวิมลรัตน์ โกมลโชคทวี
คุณอุบล กาญจนกุล
คุณสุขศรี อังบริบูรณ์ไพศาล
คุณจงกลกร บุญแก้วประพาฬ
พ.ต.ท.หญิงณัฐนันท์ ประสพสันติ
คุณเฉลิมพล อาภาแจ่มใส
คุณเพิ่มศักดิ์ อาภาแจ่มใส
คุณบังอร อาภาแจ่มใส
คุณชวลิต สิงห์โรจนากุล

คุณชัยยง สิงห์โรจนากุล

คุณวีโรจน์ - คุณปรีติพร สิงห์โรจนากุล -

คุณสุจิตร์คุณ แผงผ่องใส

คุณโอภา สันตสุขฤ

คุณณัฐวรรณ มณีนารถ

คุณวิภาภรณ์ สรวงพนากุล และครอบครัว

คุณอัมรี แสงชั้น

คุณดุขฤ บวรผดุงกิตติ

คุณเยาวลักษณ์ ก้านขุนทด

อาจารย์แม่ชีสไตส์ เฟื่องเทศ

คุณเสาวลักษณ์ จำลองลักษณ์

คุณเมทิกา - คุณธนภฤ แก้วพิจิตร

คุณปัทมตา แก้วพิจิตร - คุณพัสกร และ

ด.ช.ชติกัญจน์ ตูทอง

คุณกัญญมณ ทวีศรี - คุณชาลี ทรายเยอร์

คุณภคินี - คุณพอล เทอร์เนอร์

คุณศรีภัสสร เทียนสว่าง - คุณกวิณภ

พาลัมโบ

คุณวรรณภา ยังวิริยะกุล

คุณพรเทพ รอดเนียม

คุณวรพรรณ จันทศรี

คุณพรรณิ หุณชนะเสวี

ผู้ร่วมบุญ ๔๕๐ บาท

คุณวิลาสินี จันทรัมย์

คุณกังกานต์ จันทรัมย์

คุณชยนันต์ จันทรัมย์ และครอบครัว

ผู้ร่วมบุญ ๔๐๐ บาท

คุณรัตมณี เศรษฐวงศ์

คุณธีรบุช ชนสิริไกรศรี

คุณอิสริย์ จารุพถพิพงศ์

คุณสิริภาภรณ์ - คุณศรินดา พงษ์ตันกุล

คุณสุนัดดา บุญเกื้อกุล และครอบครัว

ผู้ร่วมบุญ ๓๖๐ บาท

คุณพิเชษฐ กิจกัญจนานัน

ผู้ร่วมบุญ ๓๕๐ บาท

คุณบุษยรัตน์ บัวดวง

ผู้ร่วมบุญ ๓๐๐ บาท

คุณฐิติมา เกียรติเสวีกุล

คุณแสงเดือน จารุโรจน์สกุลชัย

คุณสมศรี พิพัฒน์วิวัฒน์

คุณก่อเกียรติ อมตะสินธุ์

คุณอมรรัตน์ รุ่งพิบูลย์ - คุณจริยา จุงกลาง

และครอบครัว

พระวุฒิกกร วราสโภ (ขอนแก่น)

คุณนวลอนงค์ ตีรุ่งโรจน์

คุณคมศักดิ์ สิงห์โรจนากุล

คุณภรวัธ เอกธนะชัย

คุณปณณภา คุณดิลกบุญเขต

ผู้ร่วมบุญ ๒๕๐ บาท

คุณอารี ฤทัยรัตน์

ผู้ร่วมบุญ ๒๐๐ บาท

คุณศักรินทร์ หอมเดชะกุล

คุณธรา ชาญวิสิฐกุล

คุณเบญจมาศ เองมี

คุณพรทิพย์ สุตติ

คุณจิรดา จิรณวิชัย

คุณวิไล ภัคภัทรานนท์

คุณอาภาพร พรพุทธิรัตน์

คุณวิวัฒน์ภัทร์ ธีรดาพงศ์พิศาล

คุณพรประภา ตรงจิตการุณย์

คุณสไตส์ จิรจริยากุล

คุณจินตนา เทียนรัตน์

คุณอัญชลตา ตั้งกนกวิทยา

คุณเบญจวรรณ ชยางกูร ณ อยุธยา

คุณศศิธร แซ่ไคว่

คุณมนศิริ ธีรโรตม

คุณดวงจันทร์ เพ็ชรน้อย

ผู้ร่วมบุญ ๑๙๙ บาท

พระมหาสมอินทร์ อาภากร (สอนอ่อง)

ผู้ร่วมบุญ ๑๕๕ บาท

คุณธนกร ศิริ

ผู้ร่วมบุญ ๑๕๐ บาท

คุณพิมพ์รัตน์ ศิริ

คุณณณารณ พัดเงิน

ผู้ร่วมบุญ ๑๐๐ บาท

คุณอรอุมา สายแก้ว

คุณรัชพร พินิจสุวรรณ

คุณรัชนี ทิพย์สุนทร

คุณทองคำ ทุมรินทร์

คุณทิพสุคนธ์ พวงจิตร์

คุณธีระชัย สิงห์โรจนากุล

คุณบรรจง ชมงาม

คุณสุกัญญา เลิศอารยะวงศ์

คุณศิรินาถ เลิศอารยะวงศ์

คุณรุณี ใหม่ซ้อน

คุณสุกัญญา ใหม่ซ้อน

คุณพิมพ์ณิ แก่นจันทร์

คุณปาณิสรา อัจฉริยะสวัสดิ์

ผู้ร่วมบุญ ๕๐ บาท

คุณวิไลวรรณ คุ่มไข่น้ำ

คุณกฤษฎา สุคนาการวงศ์

คุณชุมสันต์ สุขายะอุทิศให้

รต.วัชรระ ศิริ ญาติทั้งหลาย เจ้ากรรมนายเวร

ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม

ร่วมบุญรวม ๑๐,๓๓๐ บาท

ขออนุโมทนาบุญแด่ทุกท่านที่สนับสนุนการจัดพิมพ์ คู่มือการศึกษาพระอภิธรรม ตามหลักสูตรอภิธรรมโชติคะวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และการดำเนินกิจกรรมของโครงการส่งเสริมการศึกษาพระอภิธรรมไทย (คสอท.)

ทั้งนี้ต้องขออภัยเป็นอย่างสูง หากพิมพ์รายชื่อของท่านผู้ร่วมบุญไม่ถูกต้องครบถ้วนหรือตกหล่น

สรุปงบการเงิน

โครงการส่งเสริมการศึกษาพระอภิธรรมไทย (คสอท.)

ณ วันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๖

รายรับ	จำนวน (บาท)
๑ ยอดรับโอนจากกองทุนอภิธรรมบัณฑิตรุ่นที่ ๕๗/๒๕๖๓	๔๒๗,๙๑๕.๓๕
๒ อภิธรรมบัณฑิตรุ่นที่ ๕๖/๒๕๖๒ สมทบทุนเปิดกองทุน คสอท.	๑๐๐,๐๐๐.๐๐
๓ คุณศิรินทร ตัญศิริสุข สมทบทุนเปิดกองทุน คสอท.	๗๐,๕๐๐.๐๐
๔ กรรมการ คสอท. สมทบทุนเปิดกองทุน คสอท.	๔๕,๘๘๕.๐๐
๕ ยอดปัจจัยสมทบทุน จัดทำปฏิทินอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๖๖	๑๑,๐๐๐.๐๐
๖ ยอดปัจจัยสมทบทุน พิมพ์คู่มือพระอภิธรรม	๒๘๒,๑๑๕.๐๐
๗ ยอดปัจจัยสมทบทุน พิมพ์คู่มือพระอภิธรรม (ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม)	๑๐,๓๓๐.๕๓
๘ ดอกเบี้ยเงินฝากธนาคาร	๕๖๘.๓๖

สรุปยอดรายรับ

๔๔๘,๓๑๔.๒๔

รายจ่าย	
๑ จัดทำปฏิทินอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย ปีพุทธศักราช ๒๕๖๖ (จ.ค. ๒๕๖๕)	๓๓,๕๐๐.๐๐
๒ มอบหนังสือหลักสูตรพระอภิธรรม ๙ ชั้น ให้หน่วยบริการฯ ๒๒ แห่ง (ม.ค. ๒๕๖๖)	๘๗,๕๔๐.๐๐
๓ มอบหนังสือหลักสูตรพระอภิธรรม ๙ ชั้น ให้หน่วยบริการฯ ๑๗ แห่ง (มิ.ย. ๒๕๖๖)	๕๔,๘๘๐.๐๐
๔ จัดพิมพ์คู่มือการศึกษาพระอภิธรรม ตามหลักสูตรอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มจร (จ.ค. ๒๕๖๖)	๓๔๒,๐๐๐.๐๐
๕ เบ็ดเตล็ด อาทิ ปัจจัยทำบุญ ค่าสติ๊กเกอร์ คสอท. ค่าอุปกรณ์เครื่องเขียน	๔,๙๗๑.๐๐

สรุปยอดรายจ่าย

๕๑๑,๘๙๑.๐๐

ยอดเงินคงเหลือ

๔๒๕,๔๒๓.๒๔*

คำชี้แจง

* เงินคงเหลือจำนวน ๔๒๕,๔๒๓.๒๔ บาท นี้ จะนำไปใช้เพื่อจัดซื้อหนังสือหลักสูตรพระอภิธรรม เพื่อมอบให้หน่วยบริการฯ ต่างจังหวัด และ การดำเนินงานอื่น ๆ ของ คสอท. ต่อไป

ร่วมสมทบทุนโครงการ คสอท. ได้ที่บัญชีธนาคาร

เลขที่ 209-7-03313-4

(ชื่อบัญชี นายศักดิ์พงศ์ อัครจิตรานนท์ และ น.ส.สุชาดา อมรพิทักษ์พันธ์
และ น.ส.กนกพร คุณชัยเจริญกุล)

สอบถามรายละเอียดติดต่อ: 081-821-8830, 092-558-1222

เมื่อโอนเงินแล้ว โปรดส่งสลิป
แจ้งชื่อ-นามสกุล ที่ไลน์คสอท.

Official Line คสอท.

เพลงประจำอธิธรรมโชติกะวิทยาลัย มจร

เรียนพระอธิธรรม น้อมนำให้เราฉลาด
เข้าถึงแก่นศาสตร์ รู้ธรรม อย่างแตกฉาน
เรียนรู้จิต เจตสิก รูป และนิพพาน
ธรรมะอภิญญา เกิดอยู่ คู่วิชา
พระอธิธรรม คือยอดแห่งพุทธศาสตร์
อย่าประมาท สนใจ ใฝ่ศึกษา
เกิดเป็นคน แสหายาก เหลือคณา
ได้เกิดมา เป็นมนุษย์ ในพุทธกาล ฯ

เรียนพระอธิธรรม น้อมนำให้เราฉลาด
เข้าถึงแก่นศาสตร์ รู้ธรรม อย่างแตกฉาน
เรียนรู้จิต เจตสิก รูป และนิพพาน
ธรรมะอภิญญา เกิดอยู่คู่วิชา
พระอธิธรรม นำใจ ให้ใสสะอาด
แผ่แผดผาด ละโลก โกรธโทสา
พระอธิธรรม นำพา สร้างปัญญา
น้อมใจมา ศึกษาธรรม สัมโพธิญาณ ฯ

นายประจวบ นาคนิยม - ประพันธ์เพลง
ดร.สมาน งามสนิท - เรียบเรียงใหม่ (ประสานงานกับ
พระมหาภาสกรณ ปิโยภาโส ป.ธ.๙ อภิธรรมบัณฑิต รุ่นที่ ๓๕/๒๕๔๑)
อ.นคร ถนอมทรัพย์ - ขับร้อง
วงดนตรีสุนทราภรณ์ - ขับร้องประสานเสียง